

Evaluering af Røde Kors' Familienetværk og Communityindsats

Udarbejdet for Røde Kors, august 2017

Evaluering af Røde Kors' familienetværk

Udarbejdet for Røde Kors Danmark
August 2017

Udarbejdet af Oxford Research A/S
NKN, KHI, ALS, MSE, SLP

Om Oxford Research Knowledge for a better society

Oxford Research er en specialiseret videnvirksomhed med fokus på velfærdsområderne og erhvervs- og regionaludvikling.

Oxford Research gennemfører skræddersyede analyser, implementeringsevalueringer og effektevalueringer for offentlige myndigheder, fonde og organisationer i civilsamfundet. Vi rådgiver også om strategiidvikling, faciliterer udviklingsprocesser og formidler vores viden på undervisningsforløb og seminarer. Vi kombinerer akademisk fordybelse, strategisk forståelse og god kommunikation – på den måde skaber vi anvendelsesorienteret viden, der kan gøre en forskel.

Oxford Research er grundlagt i 1995 og har selskaber i Danmark, Norge, Sverige og Finland. Oxford Research er en del af Oxford Gruppen.

Oxford Research A/S
Falkoner Alle 20, 4.
2000 Frederiksberg C
Danmark
(+45) 33 69 13 69
office@oxfordresearch.dk
www.oxfordresearch.dk

Indhold

1.	Indledning	4
1.1	Evalueringens formål og datagrundlag	4
1.2	Læsevejledning	6
2.	Sammenfatning – virkninger og overvejelser	7
2.1	Forskellige tilgange og indholdselementer	7
2.2	Virkninger i de forskellige netværk: Social Kapital og forandringsteorien	8
2.2.1	Forslag til revision af forandringsteorien	12
2.3	Overvejelser i relation til tilgang og netværkstype	12
3.	Teoretisk udgangspunkt – social kapital	14
3.1	Social kapital	14
3.2	Fem dimensioner	15
3.3	Forandringsteorien	15
4.	Familienetværkene	18
4.1	Generelt om netværkene	20
4.1.1	Rammer og organisering af netværk	20
4.1.2	De frivillige	22
4.1.3	Familierne	23
4.1.4	Oplevelser og udbytte	30
4.2	Sociale elementer	35
4.2.1	Aktiviteter	35
4.2.2	Virksomme mekanismer	36
4.2.3	Virkninger, styrker og udfordringer	42
4.3	Læringslementer	44
4.3.1	Aktiviteter	44
4.3.2	Virksomme mekanismer	47
4.3.3	Kurset ”Medmenneskelighed i praksis”	51
4.3.4	Virkninger, styrker og udfordringer	57
4.4	Brobyggende elementer	59
4.4.1	Aktiviteter	59
4.4.2	Virksomme mekanismer	64
4.4.3	Virkninger, styrker og udfordringer	66
4.5	Andre faktorer af betydning for netværkene	67
4.5.1	Antallet af frivillige	67
4.5.2	Hypigheden af aktiviteter i netværket	72
4.5.3	Netværkets størrelse	74
4.6	Opnåelse af succeskriterier	75
5.	Monitoreringssystemet	77
5.1	Monitoreringssystemets opbygning	77
5.2	Casenetværkenes erfaringer	78
5.3	Forståelse fra målgruppen	80

5.4	Den svære opstart	80
5.5	Den svære gentagelse	81
5.6	Tager meget tid	82
5.7	Krævende system	83
5.8	Opsamling og anbefalinger	83
6.	Communityindsatsen	86
6.1	Om Communityindsatsen	88
6.1.1	Pilotprojektkommunerne	88
6.1.2	Forandringsteori og lokale succeskriterier	88
6.2	Gennemførelse	90
6.2.1	Organisering	90
6.2.2	Mobilisering af lokale aktører	92
6.2.3	Udarbejdelse af lokale succeskriterier og inddragelse af målgruppen	93
6.2.4	Initiativværksted	94
6.2.5	Opfølgning på initiativværkstedet	96
6.3	Resultater	98
6.3.1	Etablering af nye sociale indsatser	98
6.3.2	Øget samarbejde og videndeling	99
6.3.3	Forankring af projektet	99
6.4	Konklusioner og læringspunkter	102
6.4.1	Konklusioner	102
6.4.2	Læringspunkter	104
6.5	Datagrundlag	105
7.	Metode og datagrundlag	107
7.1	Kvalitativ dataindsamling og analyse	107
7.2	Kvantitativ dataindsamling	110
7.2.1	Monitorering	110
7.2.2	Data fra aktivitetsledere	112
8.	Bilag	115
8.1	Bilag 1: Oversigt over monitoreringsspørgsmål	115
8.1.1	Børn	115
8.1.2	Forældre	122
8.2	Bilag 2: Oversigt – succeskriterier, virkning, indikatorer & spørgsmål	133
8.3	Bilag 3: Kodeliste	138

1. Indledning

Nærværende evaluering dækker Røde Kors' familienetværk og Communityindsats.

Et familienetværk er et frivilligt drevet netværk for børnefamilier i en socialt udsat position. Det overordnede formål med Røde Kors' familienetværk er at styrke trivsel og livskvalitet for børn og unge ved at øge adgangen til social kapital hos børnefamilier i en socialt udsat position. Social kapital forstås i denne sammenhæng som summen af netværk, normer og tillid¹. Det er hensigten, at familierne gennem netværket kan udbygge deres sociale netværk og få støtte og sparring til at træffe hensigtsmæssige livsvalg og mestre livskriser, hvilket giver bedre rammer og muligheder for børnene².

Det første familienetværk startede i Brande i 1999. Sidenhen er projektet bredt ud, så der nu er 54 familienetværk i 49 byer. Udbredelse af familienetværk er sket gennem et partnerskab mellem Røde Kors og Egmont Fonden.

Røde Kors' Communityindsats er et pilotprojekt under partnerskabet mellem Røde Kors og Egmont Fonden, som siden 2015 er afprøvet i to projektkommuner; Furesø og Hedensted. Formålet med Communityindsatsen er at øge samarbejde og netværk mellem lokale aktører med henblik på at skabe bedre sammenhæng imellem eksisterende indsatser samt etablere nye indsatser til at dække det lokale behov for særligt udsatte familier i en socialt udsat position.

Oxford Research evaluerer Røde Kors' familienetværk i perioden fra april 2014 til juni 2017 og Communityindsatsen primært i første halvdel af 2016. Nærværende rapport er slutrapporten for den samlede evaluering.

1.1 EVALUERINGENS FORMÅL OG DATAGRUNDLAG

Formålet og ambitionen med evalueringen af Røde Kors' familienetværk og Communityindsats er:

1. At kvalificere og understøtte implementeringen af Røde Kors' familienetværk gennem en løbende erfaringsopsamling og formidling til netværkene.
2. At dokumentere virkningerne for deltagerne (forældre og børn) i familienetværkene med udgangspunkt i projektets forandringsteori.
3. At dokumentere Communityindsatsens implementering lokalt, og hvad der er kommet ud af den.

Slutevalueringen har særligt fokus på at analysere, hvad familienetværkene bidrager til for de involverede familier, og hvordan forskellig organisering af netværkene bidrager på forskellig vis. Dette gøres med udgangspunkt i projektets forandringsteori. Formålet er, at evalueringen i høj grad kan bruges i Røde Kors' fremadrettede arbejde med at udvikle og kvalificere indsatsen med familienetværk.

---

¹Putnam RD. Bowling Alone (1995): America's Declining Social Capital. Journal of Democracy

² Røde Kors' projektbeskrivelse ifbm. Partnerskabsansøgning, maj 2012.

Evalueringen af Røde Kors' Communityindsats udgør en mindre del af den samlede evaluering og beskrives adskilt fra Røde Kors' familienetværk i kapitel 6: "Communityindsatsen".

Datagrundlaget for evalueringen af familienetværkene består af:

- **Dybdegående casestudier** i seks familienetværk, der er udvalgt, så de repræsenterer mest mulig bredde på en række parametre såsom geografi, størrelse, og hvorvidt de er placeret i en storby eller i provinsen. De seks netværk er besøgt to gange i evalueringsperioden
- Data fra en løbende **monitorering i form af spørgeskemaer** til hhv. forældre og børn/unge
- **Data om alle netværkene og deres lokale kontekst** (systematisk gennemgang af organisering, historik, målgruppe og aktiviteter for hvert familienetværk)
- **Interview** med nøglepersoner fra Røde Kors (projektledere og konsulenter)
- **Kursusevaluering** gennemført af Røde Kors i forbindelse med frivilligkurset "Medmenneskelighed i praksis"³

Casestudier er gennemført i de seks udvalgte lokalafdelinger, som er: Halsnæs, Haderslev, Glostrup, Hadsund, Dronninglund-Hjallerup og Hovedstaden (ved første runde Nørrebro, ved anden runde Sydhavnen).

Hver enkelt casestudie består af:

- ✓ Et interview med aktivitetslederen i familienetværket
- ✓ Observation i forbindelse med en fællesspisning eller anden aktivitet i familienetværket
- ✓ Interview med 1-5 forældre (antal afhængigt af hvor mange det var muligt)
- ✓ Interview med 1-2 børn (antal afhængigt af hvor mange det var muligt)
- ✓ Et fokusgruppeinterview med frivilliggruppen efter observationen
- ✓ Evt. interview med samarbejdspartner

Datagrundlaget for evaluering af Communityindsatsen består af:

- 2 x deltagerobservation af initiativværksted
- I alt 19 interview med lokale aktører og Røde Kors' udviklingskonsulenter
- Logbøger udfyldt af Røde Kors' udviklingskonsulenter
- Diverse dokumenter: Mødereferater, invitationer, deltagerlister, nyhedsbreve mv.

Som indledning skal der gøres opmærksom på, at de fleste sammenhænge ikke er statistisk signifikante på grund af datagrundlagets størrelse. Hvis der er signifikans er det nævnt særskilt, og ellers er det ikke nævnt. For en yderligere uddybning af datagrundlaget henvises til kapitel 6, "Metode og datagrundlag", og kapitel 6, "Communityindsatsen".

---

³ Kurset "Medmenneskelighed i praksis" (MIP) er et kursus for frivillige i Røde Kors' psykosociale tilgang.

1.2 LÆSEVEJLEDNING

Nedenfor er angivet en læseguide til rapporten. Rapporten tager udgangspunkt i forandringsteorien bag Røde Kors' familienetværk og forholder sig løbende til de antagelser om sammenhænge mellem indsats og effekter, der er angivet i forandringsteorien på side 1715.

Kapitel 2: Sammenfatning af hovedresultaterne angående familienetværkenes virkninger. Dertil følger en opstilling af en række overvejelser, som Røde Kors kan bruge til at diskutere og udvikle deres tilgang.

Kapitel 3: Redegørelse for rapportens teoretiske udgangspunkt med særligt fokus på begrebet social kapital.

Kapitel 4: Analyse og vurdering af de tre forskellige netværkstypers virkninger, styrker og udfordringer.

Kapitel 5: Redegørelse for monitoreringssystemets opbygning og erfaringerne med monitoreringen. Afslutningsvis følger en række anbefalinger ift. monitorering af frivillige indsatser.

Kapitel 6: Analyse og vurdering af Communityindsatsens implementering samt en opridsning af læringspunkter.

Kapitel 7: Redegørelse for de anvendte metoder og datagrundlag.

2. Sammenfatning – virkninger og overvejelser

Helt overordnet kan det siges, at familierne får meget ud af deltage i familienetværkene og er glade for at komme der. Således angiver 97 % af forældrene, at de godt kan lide at komme i netværkene, og det samme gør 88 % af børnene. I interview med familierne udtrykker de ligeledes glæde ved at komme og betegner det som ”hyggelig” og ”rart”.

88% af børnene og 97 % af forældrene angiver, at de godt kan lide at komme i familienetværket

Særligt fremhæver familierne betydningen af de sociale relationer, som de opnår ved at komme i netværket. Det er ofte familier uden eget netværk, som kan føle sig isolerede, og som har stor glæde og gavn af det netværk, som de får gennem familienetværket. Både forældre og børn danner relationer i netværket. 84 % af forældrene angiver, at familienetværket har hjulpet dem til at få nye venner og/eller bekendte, og 78 % af børnene svarer, at de har fået en god ven i familienetværket. Også her bekræftes spørgeskemabesvarelserne af interview med deltagerne: et barn beskriver for eksempel netværket som en ”familie”, fordi både børn og voksne er tætte og fortrolige med hinanden.

Familienetværkene drives af frivillige, og familierne udtrykker stor taknemmelighed over deres indsats. Nogle netværk har svært ved at få frivillige nok, og det kan få betydning for, hvor mange aktiviteter der laves i netværket, og hvor sjovt det er at være frivillig. Analysen peger dog på, at antallet af frivillige ikke har betydning for tilgangen i netværket, fx i hvor høj grad familierne inddrages i aktiviteterne.

Det er evaluators vurdering, at en høj grad af inddragelse styrker netværkenes virkning. Inddragelse kan bestå af, at familierne deltager i praktiske opgaver som indkøb, madlavning og oprydning; i sociale aktiviteter som fælles lege, eller i inddragelse i beslutninger om ture eller madplan. Analysen viser, at inddragelse har en væsentlig betydning for, i hvor høj grad børnene trives og får venner i netværkene. Børnene sætter pris på at lave både praktiske og sociale ting sammen med deres forældre. Derudover giver inddragelse mulighed for en styrkelse af familiernes ressourcer gennem empowerment. Den inddragende tilgang styrkes i høj grad på Røde Kors’ kursus ”Medmenneskelighed i praksis”. Analysen peger ligeledes på, at de frivilliges deltagelse i kurset har betydning for især børnenes oplevelse af netværkene.

78% af børnene angiver at have fået en god ven i familienetværket, og 84 % af forældrene angiver, at familienetværket har hjulpet dem til at få nye venner og/eller bekendte

2.1 FORSKELLIGE TILGANGE OG INDHOLDSELEMENTER

I evalueringsrapporten har vi fokus på tre forskellige typer af indholdselementer i familienetværkene; sociale elementer, læringslementer og brobyggende elementer. I nogle analyser har vi opdelt netværkene i tre ”typer” ud fra netværkets overordnede fokus og tilgang. Der er tale om en analytisk metode, og de fleste netværk indeholder ganske givet alle tre typer af elementer. Formålet er at undersøge, hvordan forskellige fokus og tilgange indebærer, at netværket laver forskellige typer af aktiviteter, og hvilken betydning det har for virkningen for familierne.

Alle netværk er karakteriseret ved at indeholde sociale elementer. Det indebærer, at familierne tilbydes et trygt sted at komme, hvor de kan slappe af, hygge sig sammen og være sig selv – et pusterum fra hverdagen. De sociale elementer indeholder også, at de frivillige arrangerer ture for familierne, så de får gode oplevelser.

Nogle netværk bygger ovenpå tilgangen i det sociale netværk. Nogle har en læringsorienteret tilgang, hvor familierne inddrages i praktiske opgaver og beslutninger, og der er måske også foredrag eller temaaftener, der stiler mod egentlig læring for familierne. I denne tilgang er der fokus på empowerment, og at familiernes egne ressourcer kommer i spil. Andre netværk har fokus på brobyggende elementer. De sigter mod at hjælpe familierne praktisk og økonomisk i deres ageren uden for netværket. Det kan være i forbindelse med møder i kommunen eller børnenes fritidsaktiviteter. Der er meget fokus på samarbejde med andre aktører i disse netværk.

2.2 VIRKNINGER I DE FORSKELLIGE NETVÆRK: SOCIAL KAPITAL OG FORANDRINGSTEORIEN

Vi har set mange eksempler på, at familierne har opnået en højere grad af afgrænsende social kapital, der er den type af social kapital, der findes i afgrænsede grupper. Både frivillige, børn og forældre fortæller, at forældre og børn er blevet mere åbne over for de andre deltagere i netværket, og at de har fået et socialt netværk i familienetværket. Der er også enkelte klare eksempler på brobyggende social kapital i evalueringen, der er den type social kapital, der rækker ud fra en afgrænset social gruppe, til det omgivende samfund. Evalueringen peger på, at det er læringstilgangen og den brobyggende tilgang, der skaber muligheden for opbygning af brobyggende social kapital.

De forskellige netværkstyper arbejder med forskellige dimensioner af den sociale kapital. Som beskrevet i kapitel 2, ”Teoretisk udgangspunkt – social kapital” kan social kapital opdeles i de fem dimensioner; empowerment, socialt engagement, socialt netværk, tillid og lokalsamfund. I

Figur 1 nedenfor vises opdelingen i forskellige typer elementer, samt hvilke af de 5 dimensioner, der arbejdes med inden for de tre typer af indholdselementer. De forskellige dimensioner inddrages i det følgende.

Figur 1: Dimensioner af social kapital, der kan opnås gennem forskellige typer af elementer

Læringslementer: <i>Højere grad af empowerment</i>	Brobyggende elementer: <i>Højere grad af tillid og lokalsamfund</i>
Sociale elementer: <i>Socialt netværk og indirekte tillid, lokalsamfund og empowerment</i>	

De tre typer elementer rummer forskellige tilgange og aktiviteter og har naturligt forskellige styrker og virkninger.

Evalueringen viser, at *de sociale elementer* i netværkene giver familierne:

- Et tiltrængt pusterum, som kan give øget overskud i hverdagen
- Styrkede sociale relationer og netværk
- Gode oplevelser, som de ellers ikke havde fået
- Uformel læring, særligt ift. sociale kompetencer

Alle netværk arbejder med opbygningen af *socialt netværk*. Gennem det sociale netværk skabes der også *tillid* til relationer, der sker en styrkelse af *fællesskabsfølelsen i lokalsamfundet* ved, at man møder hinanden i lokalmiljøet og bruger de lokale kulturtilbud. Der er også en vis grad af *empowerment* gennem den uformelle læring, der sker ved, at man indgår i det sociale netværk.

Hvis man kigger på forandringsteorien, så ligger aktiviteterne og virkningerne af det sociale netværk i den øverste ”virkningskæde”. Evaluators vurdering er dog, at graden af empowerment ikke er stærk nok til at nå virkningerne på mellemlangt sigt, hvis netværket ikke samtidig arbejder med læringselementer. Den uformelle læring i netværket sker gennem spejling og erfaringsudveksling, når familierne er sammen. Disse virkninger er ikke indtegnet i forandringsteorien, men kan med fordel tilføjes.

Læringselementerne har følgende særlige styrker:

- Styrket mulighed for empowerment og udvikling af kompetencer
- Netværkene med dette fokus mødes oftere end de øvrige netværk, hvilket styrker de øvrige virkninger
- Børnene får nemmere venner i netværk med fokus på læringselementer end i de øvrige netværk, og flere børn deltager i netværkene

Når de sociale elementer kombineres med læringselementer, giver det familierne de bedste muligheder for at opnå en række af de mål på mellemlangt sigt, der opstilles i forandringsteorien. Gennem formel kompetenceudvikling i form af foredrag eller lektiehjælp får familierne input og værktøjer, som de kan bruge derhjemme og uden for netværket i det hele taget. Gennem inddragelse i praktiske aktiviteter og beslutninger bliver familierne mere bevidste om egne ressourcer, udvikler specifikke kompetencer og får selvtillid. Herigennem opbygges social kapital i form af øget *empowerment*, og samtidig øges mulighederne for, at de virkninger, der sker gennem pusterum, oplevelser og uformel læring – som beskrevet i det sociale netværk – kan styrkes og ændre sig fra afgrænsende til brobyggende social kapital.

De *brobyggende elementer* skaber særligt følgende virkninger:

- Forældrene føler sig lyttet mere til i netværk med dette fokus
- Der er en vis grad af brobygning til andre aktører og aktiviteter i lokalområdet
- Familierne får økonomisk, personlig og praktisk støtte, hvilket skaber gode oplevelser og øget overskud

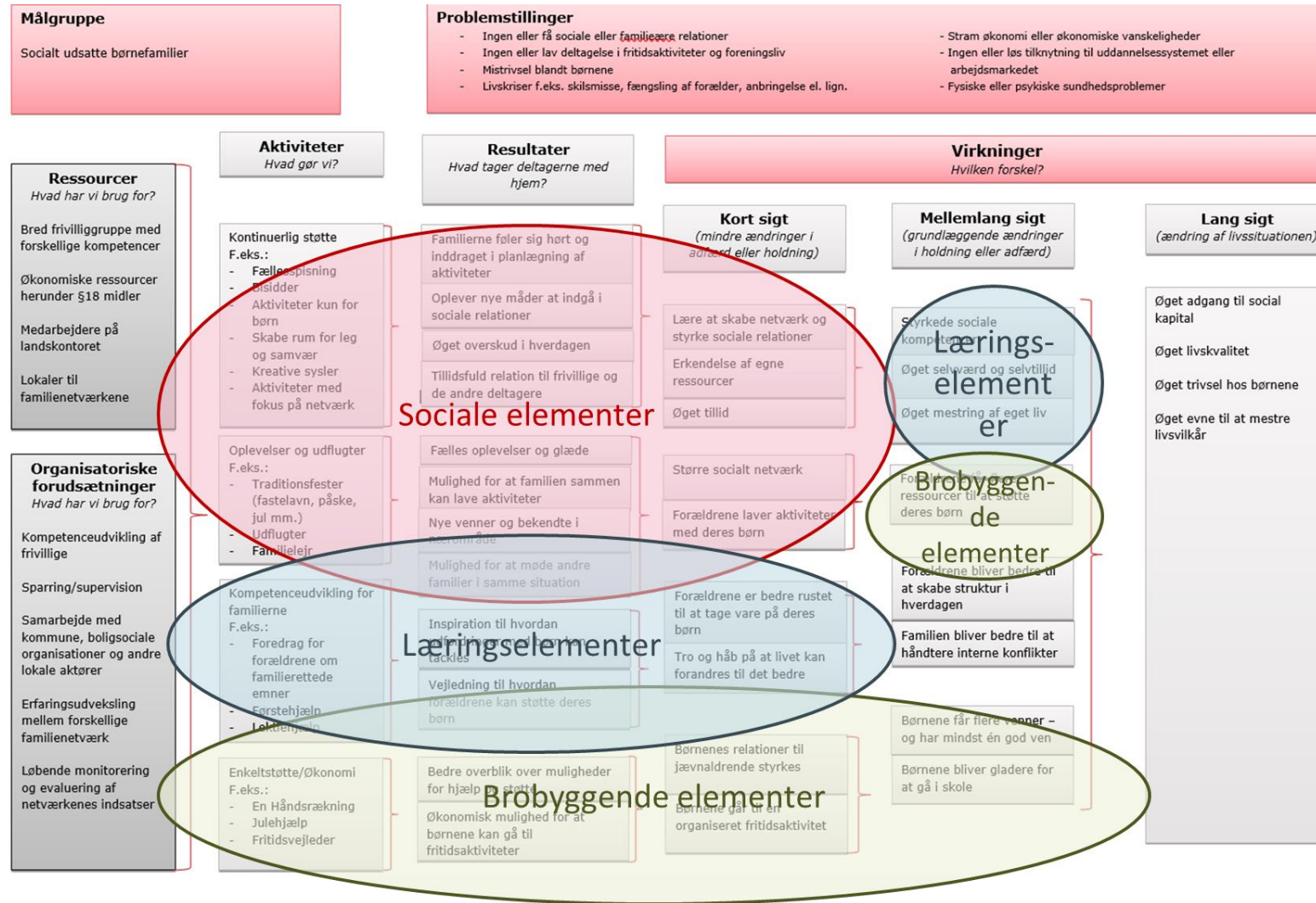
De brobyggende elementer giver familierne direkte hjælp til alt det, der sker uden for netværket. I det brobyggende netværk skabes en højere grad af *tillid*, gennem en stærk relation til de frivillige, og ved at de frivillige hjælper til at styrke tilliden til andre instanser, fx kommunen. Der arbejdes også direkte med en stærkere *tilknytning til lokalsamfundet* gennem samarbejde med aktører i lokalområdet, fx idrætsaktiviteter.

Ift. forandringsteorien, så dækker disse aktiviteter og virkninger den nederste ”virkningskæde”, som illustrerer, hvordan aktiviteter som økonomisk støtte og enkeltstøtte fører til, at børnenes relationer til jævnaldrende styrkes, hvilket i sidste ende øger børnenes sociale kapital. Som med læringselementerne kan der her være tale om en ændring i formen af den sociale kapital fra en afgrænset social kapital til den brobyggende sociale kapital, som opbygges igennem samarbejdsaftaler med aktører uden for netværket, én-til-én-støtten fra de frivillige og den økonomiske håndsrækning.

Opsamlende er det vigtigt at sige, at de fleste netværk inddrager flere elementer, som regel alle tre typer. Men både den kvalitative og den kvantitative data i evalueringen peger på, at familienetværkene ikke kan have et stærkt fokus på både læringsorienterede og brobyggende elementer. Hvis der er overskud til andet og mere end de grundlæggende sociale elementer, så bliver det typisk et valg mellem de to tilgange. Ingen netværk ser ud til at kunne have fokus på det hele.

Når man sammenholder forandringsteorien med, hvordan familienetværkene fungerer i praksis, så er det meget sjældent, at alle virkningerne optræder i ét netværk. Forandringsteoriens virkninger på mellemlang og lang sigt er meget ambitiøse taget i betragtning af, at halvdelen af familienetværkene kun mødes én gang om måneden. Ikke desto mindre peger evalueringen på, at nogle af disse virkninger indtræffer i de forskellige typer af netværk. I figur 2 nedenfor ses, hvilke netværkstyper der skaber hvilke virkninger.

Figur 2: Virkninger ved de forskellige typer netværk

2.2.1 Forslag til revision af forandringsteorien

Ud fra evalueringens resultater vil evaluatoren pege på en række ændringsforslag til forandringsteorien for familienetværkene.

- Det vil være relevant at indtænke de tre netværkstyper i forandringsteorien og hermed tydeliggøre de forskellige ”virkningsspor” for de forskellige netværkstyper.
- Det er meget få netværk, der laver egentlig formel kompetenceudvikling i forhold til, hvor fremtrædende en plads dette element har i forandringsteorien. Dette element kunne nedtones.
- Vi ser en høj grad af uformel kompetenceudvikling i alle typer netværk. Det gælder for familierne i form af spejling i hinanden og gennem afprøvning af sociale omgangsformer samt uformel videndeling mellem netværkene. Dette ville være relevant at tilføje til forandringsteorien.
- Den brobyggende funktion, som nogle netværk har, er heller ikke tydeligt afspejlet og kunne med fordel tilføjes.

2.3 OVERVEJELSER I RELATION TIL TILGANG OG NETVÆRKSTYPE

Der er forskellige fordele og ulemper ved de forskellige typer af netværk, og man kan således ikke entydigt pege på, at den ene type er bedre end den anden.

Vores overordnede anbefaling er, at Røde Kors bruger evalueringens resultater til at diskutere deres tilgang, og hvordan de bedst opnår de virkninger, som de ønsker. I det følgende opridses fem relevante overvejelser.

Den første overvejelse handler om den overordnede tilgang. Det er en god ide for de frivillige at diskutere, hvilke værdier der ligger bag deres arbejde, og hvordan de ser på familienetværkets formål. Diskussionen kan være med til at bevidstgøre gruppen om deres rolle og betydningen for familierne. Røde Kors understøtter allerede nu denne proces ved opstart af nye netværk og i det løbende arbejde. For eksempel laver de så vidt muligt en forandringsteori for det enkelte nye netværk, hvilket evaluatoren ser som en stor fordel, og som noget der med fordel kan prioriteres i alle netværk.

Den anden overvejelse handler om, hvor meget de frivillige skal/vil påtage sig. Det gør frivilligopgaven mere kompleks at arbejde med lærings- og/eller brobyggende elementer. Læringslementer er mere krævende kompetencemæssigt, da man skal være i stand til at motivere familierne til at finde og bruge egne ressourcer. Den brobyggende tilgang kræver ligeledes noget ekstra af de frivillige. Her er det primært tid til at etablere samarbejder og til at hjælpe familierne mellem netværksaktiviteterne. Uanset så kræver begge tilgange, at de frivillige er enige om at prioritere at give noget ekstra i deres familienetværk. Vi anbefaler alle Røde Kors' frivillige at tage på kurset ”Medmenneskelighed i praksis”, da evalueringen peger på, at det skaber gode resultater for familierne, og at det kan give redskaber til at håndtere de mere komplekse elementer i arbejdet med målgruppen.

Tredje overvejelse omhandler graden af inddragelse i beslutninger og opgaver i netværket. Evalueringen peger på, at de bedste virkninger optræder ved en høj grad af inddragelse. Det styrker

nemlig familiernes grad af empowerment og giver dermed bedre mulighed for at øge deres adgang til brobyggende social kapital. Men familierne er ikke entydigt enige i dette. Vi har både talt med forældre, der ønskede høj og lav grad af inddragelse. Ved ønsket om lav inddragelse har det handlet om behovet for et pusterum fra hverdagens stress med fx madlavning.

Den fjerde overvejelse hænger sammen med ovenstående. Evalueringen peger på, at netværk med fokus på læringselementer fungerer bedst for børnene, mens netværk med fokus på brobyggende elementer giver forældrene den bedste oplevelse. Børnene er entydigt glade for en høj grad af inddragelse. Det indebærer nemlig ofte, at man laver aktiviteter sammen, både praktiske ting som madlavning og sociale ting, som lege, og det kan børnene godt lide. Man kan knytte tætte bånd, når man laver ting sammen, hvilket flere børn selv bemærker. Forældrene er glade for de brobyggende elementer, fordi det aflaster dem mest muligt gennem de frivilliges høje engagement og praktiske hjælp.

Den femte og sidste overvejelse handler om relationen mellem frivillige og familier. Nogle netværk har en bevidst strategi om ikke at komme alt for tæt på familier og fx undlade at mødes med dem uden for netværket, blandt andet for at beskytte de frivillige. Andre har, som nævnt, den modsatte indstilling og vil gerne hjælpe med mange forskellige ting. Der kan være fornuft i begge strategier, og det er en god idé at diskutere blandt de frivillige, hvilken relation man ønsker med familierne.

Sammenfatning af erfaringerne med monitoreringssystem kan læses i afsnit 5.8, mens sammenfattende konklusioner og læringspunkter ift. Communityindsatsen kan læses i afsnit 6.4

3. Teoretisk udgangspunkt – social kapital

Familienetværkene har til formål at styrke deltagernes sociale kapital. Derfor har begrebet ”social kapital” været vigtigt i udformningen af forandringsteori og spørgsmål i spørgeskemaer og interviewguides.

3.1 SOCIAL KAPITAL

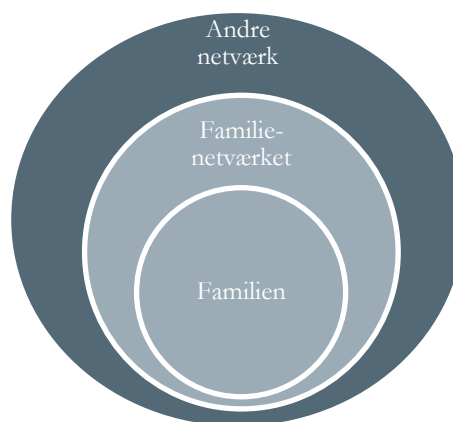
Social kapital som begreb kom for alvor i forskningens søgelys i 1990’erne med Robert D. Putnams redefinerings af Bourdieus klassiske begreb. På trods af stor interesse for begrebet fra mange sider er der endnu ikke blevet fastlagt en specifik definition af begrebet, men derimod mange forskellige fortolkninger og dermed også målemetoder⁴. I projektet tages der udgangspunkt i Robert D. Putnams definition af begrebet:

”Features of social organization, such as networks, norms and social trust that facilitate coordination and cooperation for mutual benefit” (Putnam 1995:67)⁵.

Med denne tilgang skal social kapital således forstås som **summen af netværk, normer og tillid** og kan betragtes både som et individuelt og et kollektivt gode. Social kapital kan i Putnams optik opdeles i henholdsvis *afgrænsende* og *brobyggende* social kapital. Formålet med familienetværket er at styrke begge disse aspekter af familiernes sociale kapital.

Den afgrænsende sociale kapital er stærke bånd, der er opstået på baggrund af et eksisterende fællesskab præget af homogenitet. I nærværende kontekst kan den afgrænsende sociale kapital forstås som de bånd, der knyttes inden for den enkelte familie og inden for familienetværket. Indikatorer, der knytter sig til denne form for social kapital, omhandler således forældre-barn-forholdet samt graden af tillid til de andre i familienetværket og eget nære netværk.

Den brobyggende sociale kapital er derimod udadrettet og knytter sig til heterogene fællesskaber, som man indgår i på trods af forskellighed. Denne type social kapital vil altså sætte de udsatte familier i stand til at skabe relationer med personer, der er mere ressourcerstærke; det kan være professionelle såvel som privatpersoner. Disse netværk kan således give adgang til nye muligheder i form af job, støttemuligheder etc. Den brobyggende sociale kapital er særlig vigtig, fordi den muliggør skabelsen af nye netværk, som kan overtage familienetværkets funktion på længere sigt. Indikatorer, der knytter

Figur 3. Afgrænsende og brobyggende social kapital. Det lyse viser de områder, der dækkes af den afgrænsende sociale kapital, mens det mørke er der hvor den brobyggende sociale kapital dækker.

⁴ Grootheart, Christian og Bastelaer, Thierry van (Ed.) (2002): “Understanding and Measuring Social Capital – A multidisciplinary Tool for Practitioners” The World Bank, Washington D.C.

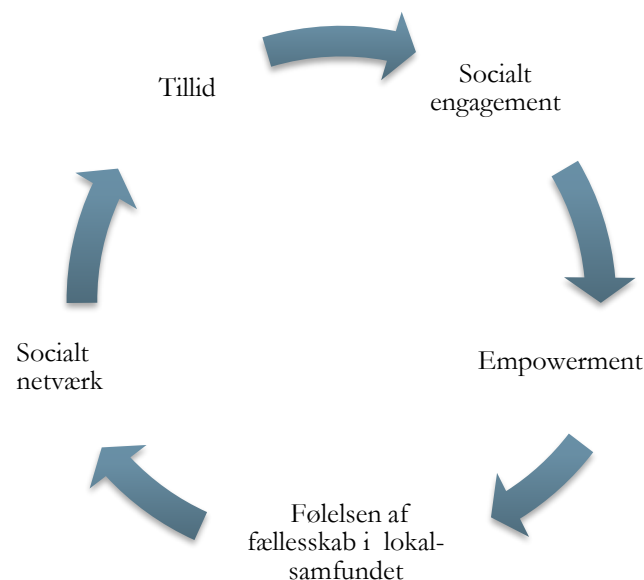
⁵ Putnam RD. Bowling Alone (1995): America’s Declining Social Capital. Journal of Democracy.

sig til denne type social kapital, omhandler fx generel tillid til andre, skabelsen af nye venskaber, deltagelse i fritidsaktiviteter eller frivilligt arbejde og følelsen af fællesskab i ens lokalsamfund.

3.2 FEM DIMENSIONER

Vi har valgt at tage udgangspunkt i en forståelse af social kapital som indeholdende fem dimensioner. De fem dimensioner er konstrueret på baggrund af en rapport⁶, der blev udarbejdet i forbindelse med en OECD-konvention angående netop dette område, og er illustreret i Figur 4. Med udgangspunkt i forandringsteorien for familienetværkene finder vi det oplagt at benytte elementer fra alle fem dimensioner til at vurdere niveauet af afgrænsende såvel som brobyggende social kapital blandt de deltagende børn og forældre.

Figur 4: Fem dimensioner af social kapital

3.3 FORANDRINGSTEORIEN

Røde Kors har udarbejdet en forandringsteori for familienetværkene. Her vises, hvilke virkninger der ønskes med familienetværket, og hvordan de forskellige aktiviteter forventes at føre til de forskellige virkninger.

Forandringsteorien indeholder groft sagt fire virkningskæder. Det første handler om den kontinuerlige støtte i form af jævnlige møder i familienetværket med fællesspisning og andre aktiviteter. Det skal på sigt føre til styrkede sociale kompetencer og mulighed for at mestre eget liv. Aktiviteten i den anden

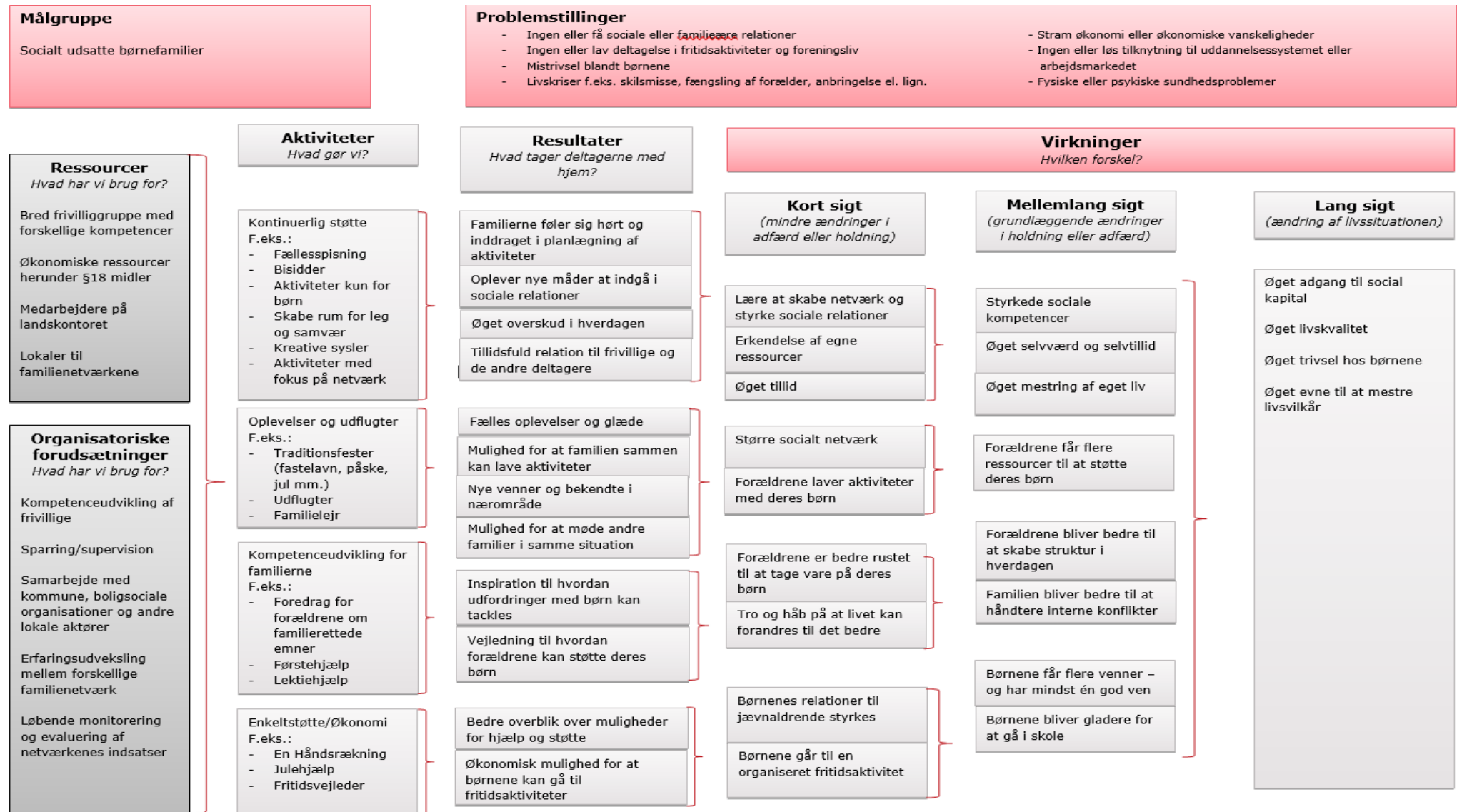
⁶ Bryant, Cindy-Ann and Norris, Doug (2002): "Measurement of Social Capital: The Canadian Experience". Statistics Canada.

kæde er større oplevelser og udflugter. Det skal føre til, at forældrene får flere ressourcer til at støtte deres børn. Den tredje kæde handler om kompetenceudvikling, herunder foredrag, lektiehjælp mv., der skal give forældrene kompetencer til at skabe struktur og håndtere interne konflikter. Den fjerde og sidste kæde handler om økonomisk støtte, hvilket skal føre til, at børnene får venner og trives bedre i skolen.

Evalueringen baserer sig som udgangspunkt på forandringsteoriens elementer og virkningskæder i forhold til at vurdere, hvilke virkninger der nås, og i hvilke sammenhænge de nås eller ikke nås. Der er således fokus på, hvordan de forskellige aktiviteter, fx den kontinuerlige støtte, konkret bruges i netværkene, og hvilke virkninger de forskellige aktiviteter fører til.

Forandringsteorien ses i figur 5 på næste side.

Figur 5. Forandringsteori

4. Familienetværkene

I forbindelse med evalueringen er det blevet tydeligt, at familienetværkene fungerer på forskellige måder. Det skyldes, at de frivillige har relativt frie rammer til at organisere netværket, herunder hvilke aktiviteter de laver, hvor ofte de mødes, og hvordan de inddrager familierne. Da frivillige har forskellige baggrunde, kompetencer og erfaringer, vil deres tilgang også meget naturligt være forskellig.

Overordnet set kan man tale om to tilgange i netværkene, som blev identificeret i evalueringens midtvejsrapport, og som Røde Kors' konsulenter også løbende reflekterer over. Den ene tilgang handler om, at man gerne vil give familierne et pusterum, så familierne kan få noget mere overskud. Den anden tilgang handler om, at man ønsker at "skubbe" lidt til familierne gennem inddragelses- og læringsaktiviteter samt hjælp af personlig, praktisk eller økonomisk karakter med henblik på, at familierne udvikler kompetencer og får øget adgang til social kapital.

I analysen har det vist sig, at de to tilgange ikke er gensidigt udelukkende, men at de kan forekomme samtidigt. Blandt alle frivillige og konsulenter i evalueringen har vi mødt et fokus på, at netværket skal fungere som et pusterum for familierne. "Pusterumstilgangen" kan betragtes som en basistilgang i alle netværk, idet alle netværk lægger vægt på at give familierne et trygt sted at komme, hvor de kan slappe af og have det rart. Der er flere, der italesætter dette som en forudsætning, som skal være tilstede før, at et netværk kan arbejde med læring og udvikling, hvilket også er udgangspunktet for Røde Kors' psykosociale tilgang. I rapporten benævner vi tilgangen og aktiviteter, der baserer sig på denne tilgang, for **sociale elementer** i netværkene.

Pusterummet er stedet at starte. (..) Det er fundamentet til, at man kan arbejde med ændring på forskellige planer, understøtte brobygning og få folk ind og snakke om forskellige ting. (konsulent, Røde Kors)

Nogle netværk arbejder derudover aktivt med en læringsorienteret tilgang. Det indebærer en mere bevidst empowerment-tilgang, hvor forældrene opnår tiltro til sig selv og deres kompetencer til at kunne klare flere ting selv. Metoder til dette kan være, at forældrene aktivt inddrages i beslutningstagning og praktiske opgaver, det kan være gennem udviklende psykosociale lege, eller det kan være, at familienetværket arrangerer foredrag for familierne. Denne type tilgang og aktiviteter kalder vi **læringslementer**.

Andre netværk har et stærkt brobyggende element. Disse netværk hjælper med at skabe kontakt til andre aktører, fx kommunen eller idrætsforeninger. Formålet er at hjælpe familierne videre og sørge for, at de får de rette tilbud, da familienetværkene kun kan hjælpe med nogle af familiens udfordringer. I rapporten kalder vi disse elementer for brobyggende elementer.

Figur 6 har vi illustreret de tre ovennævnte typer af indholdselementer i netværken. Figurene skal illustrere netop det, at alle netværk baserer sig på de sociale elementer, og at nogle netværk herfra vælger at bygge oven på med enten læringslementer eller brobyggende elementer.

Figur 6: Forskellige typer af indholdselementer i netværkene –baseret på tilgange og aktiviteter

Det er vigtigt at sige, at opdelingen i netværkstyper er en *analytisk* opdeling. Den er altså lavet for at kunne sige noget om de forskellige tilgange og netværksorganiseringer, og hvordan disse forskelle har en betydning for familiernes oplevelse og udbytte af netværket. I praksis vil de fleste netværk have noget af alle tre slags elementer, men det kan være forskelligt, hvad der er mest fokus på i de forskellige netværk.

I den kvantitative del af analysen har vi lavet en analytisk opdeling af netværkene ud fra, hvor deres primære fokus ligger. Det er gjort ud fra spørgeskemadata fra aktivitetslederne om netværkenes kontekst (senere benævnt kontekstdata). Formålet er, at analysere om forskelligt fokus på indholdselementer i netværket giver forskellige virkninger. I det følgende beskrives kort, hvordan opdelingen er lavet. For en mere dybdegående gennemgang af den kvantitative konstruktion af de tre netværkstyper se kapitel 7, ”Metode og datagrundlag”.

Netværk med primært fokus på læringselementer er dannet ud fra variable om inddragelse, aktiviteter og hvorvidt de frivillige har været på kurset ”Medmenneskelighed i praksis”⁷, som handler meget om empowerment. Variablen inddragelse er et indeks, vi har konstrueret ud fra familienetværkenes angivelse af, hvilke aktiviteter familierne deltager i og hvor ofte (11 spørgsmål). Scoren i indekset går fra 11-55, og den er inddelt i høj, medium og lav inddragelse. Et netværk er kategoriseret som havende primært fokus på læringselementer, hvis der er høj grad af inddragelse *eller* medium grad af inddragelse samtidig med mindst to af følgende: netværket har afholdt temaaften, netværket laver lektiehjælp, eller de frivillige har været på kursus. I alt 15 netværk er kategoriseret som netværk med primært fokus på læringselementer.

Netværk med primært fokus på brobyggende elementer er kategoriseret som de netværk, som angiver, at de enten arbejder med bisidder eller familieven, og som samtidig bruger økonomisk hjælp til familierne. I alt 9 netværk er kategoriseret som netværk med primært fokus på brobyggende elementer.

Netværk med primært fokus på sociale elementer er de netværk, som ikke falder inden for ovennævnte kategorier. De har primært fokus på at være et pusterum for familierne og skabe et godt netværk og gode oplevelser. Der er i alt 23 familienetværk i denne gruppe.

⁷ Kurset ”Medmenneskelighed i praksis” er et kursus for frivillige i Røde Kors’ psykosociale tilgang og metode. Kurset består af 5 moduler og holdes samlet over en weekend eller af 5 gange.

Med de ovenstående kategorisering fordeler netværkene sig således på de tre typer⁸:

Tabel 1: Kategorisering af familienetværk ud fra primært fokus ifm kvantitative analyser

Netværk med primært fokus på:	Antal	Procent
Læringselementer	15	32%
Brobyggende elementer	9	19%
Sociale elementer	23	49%
Total	47	100%

Kilde: Oxford Research 2017

4.1 GENERELT OM NETVÆRKENE

I dette afsnit giver vi en generel introduktion til, hvad familienetværkene består af, og hvad familierne får ud af at deltage. Første del af kapitlet handler om rammer og organisering af netværkene. Anden del af kapitlet er en beskrivelse af karakteristika ved deltagerne i netværkene. Tredje del af kapitlet fokuserer på det udbytte, familierne får af at deltage i netværkene. Data er baseret på en kombination af kvalitative interview i de seks casenetværk, kvantitativt data fra monitoreringen samt kvantitativt kontekstdata udfyldt af aktivitetslederne i de 47 Røde Kors-afdelinger, der tilbyder familienetværk.

4.1.1 Rammer og organisering af netværk

I det følgende beskrives, på baggrund af kontekstdata udfyldt af aktivitetslederne fra hvert netværk, hvilke aktiviteter netværkene tilbyder, hvor ofte netværkene mødes, antallet af hhv. deltagere og frivillige, om antallet af frivillige stemmer overens med behovet, og om netværkene er nyopstartede eller ej.

Som midtvejsvalueringen også påpegede, er aktiviteterne i netværkene centreret om flere af de samme aktiviteter med fællesspisning som den hyppigst forekommende aktivitet⁹. Som det fremgår af Figur , er der to aktiviteter, som mindst 80% af netværkene tilbyder: sociale arrangementer (herunder fællesspisning og fester) og udflugter (én-dags).

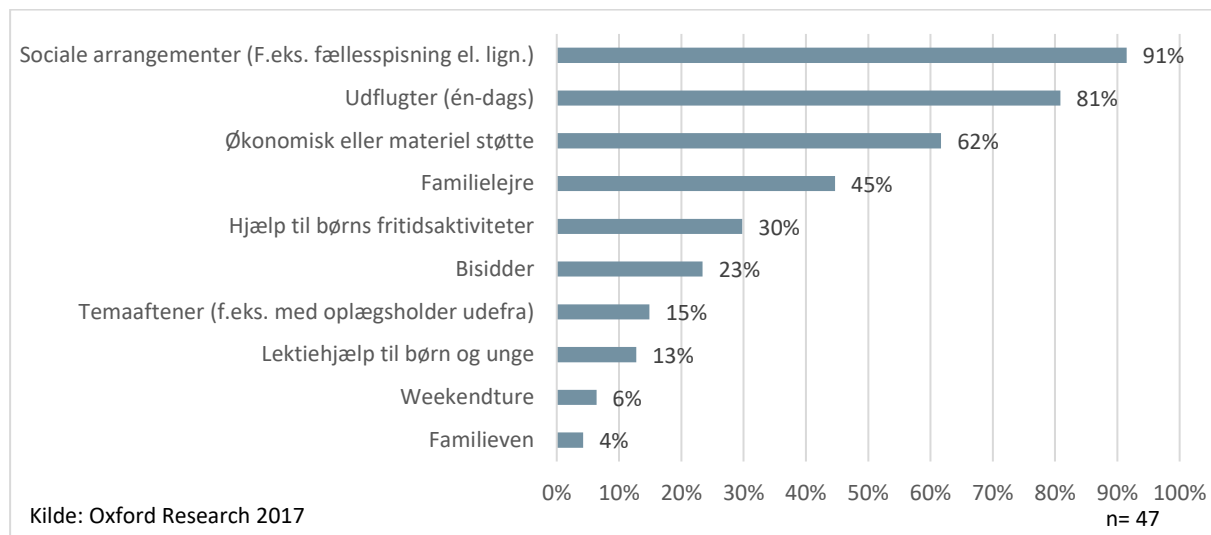
Ud over sociale arrangementer og udflugter tilbyder 62% af netværkene økonomisk eller materiel støtte, og 45% af netværkene tilbyder familielejre. Familielejre dækker i den forbindelse over aktiviteter såsom familielejre i netværket, Røde Kors Familiecamps, weekend- eller ferielejre enten

⁸ Ét enkelt netværk placerer sig i både i netværkstypen læringsnetværk og brobyggende netværk. Dette netværk er blevet kategoriseret som et læringsnetværk.

⁹ Oxford Research (2015). "Midtvejsevaluering af Røde Kors' familienetværk"

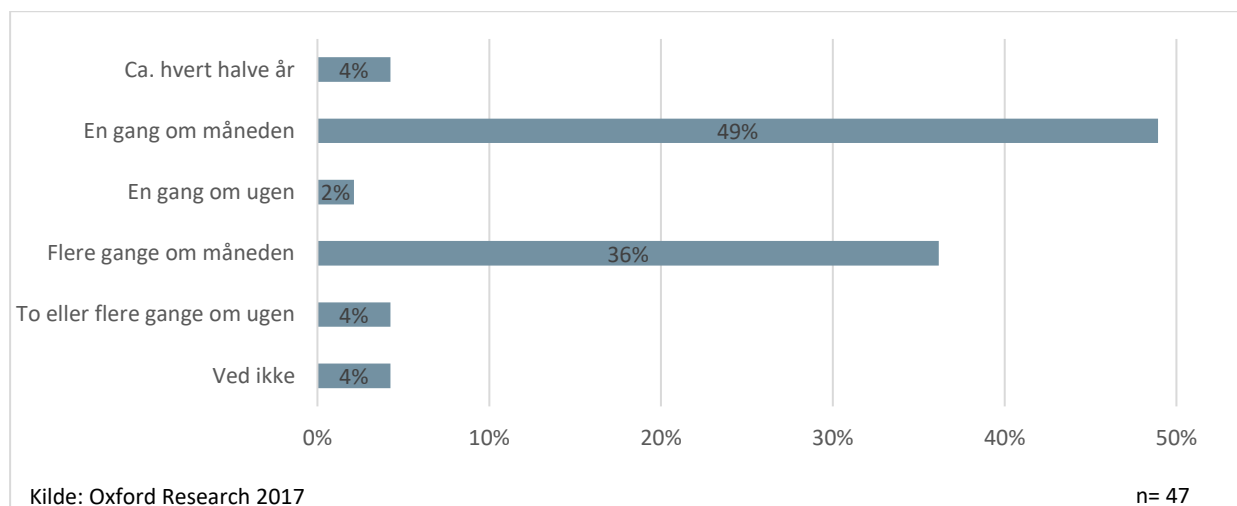
for børnene alene eller familierne samlet. Familieven og weekendture er de aktiviteter, som færrest netværk tilbyder.

Figur 7: Andelen af netværk, der tilbyder følgende aktiviteter

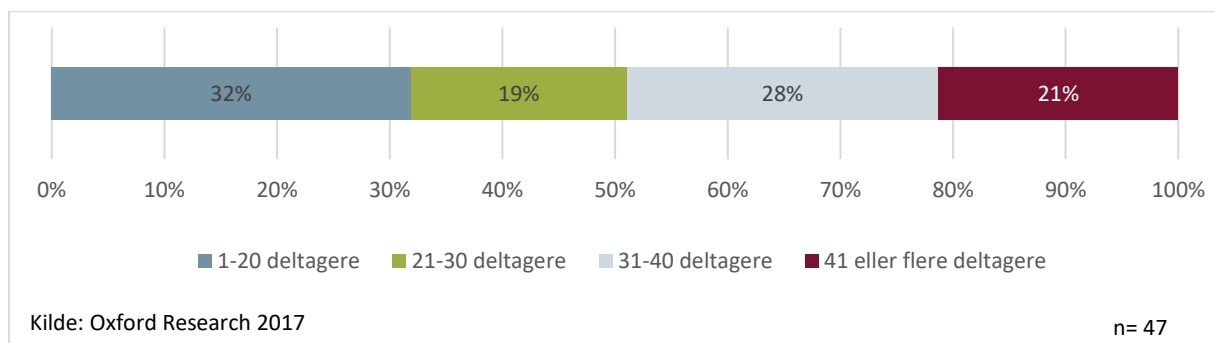
Som det fremgår af Figur mødes netværkene typisk én gang om måneden (49%) eller flere gange om måneden (36%). Kun 6% mødes én gang om ugen eller flere gange ugentligt, og 4% mødes kun ca. hvert halve år.

Figur 8: Hyppigheden af netværksmøder

Der er relativt stor spredning i antallet af deltagere i netværkene. Næsten 1/3 af netværkene har 1-20 deltagere (de fleste i denne gruppe ligger mellem 15-20 deltagere). 19% har 21-30 deltagere, 28% har 31-40 deltagere, og 21% har 41 eller flere deltagere (Figur).

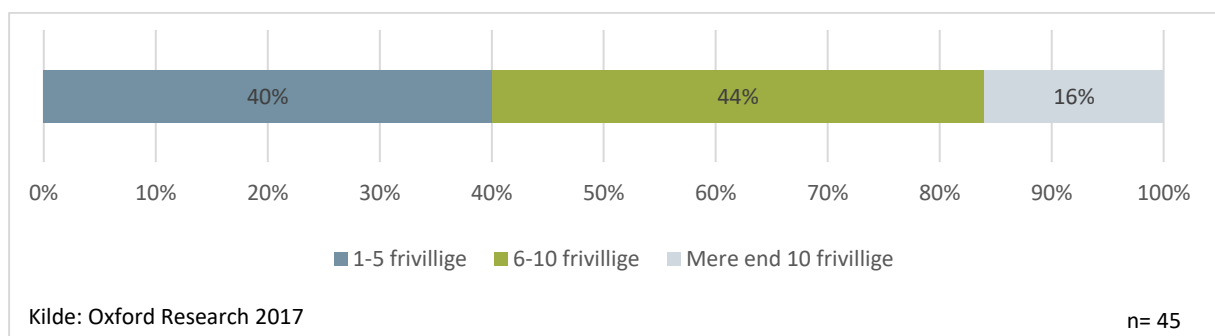
Figur 9: Antal deltagere i netværkene

4.1.2 De frivillige

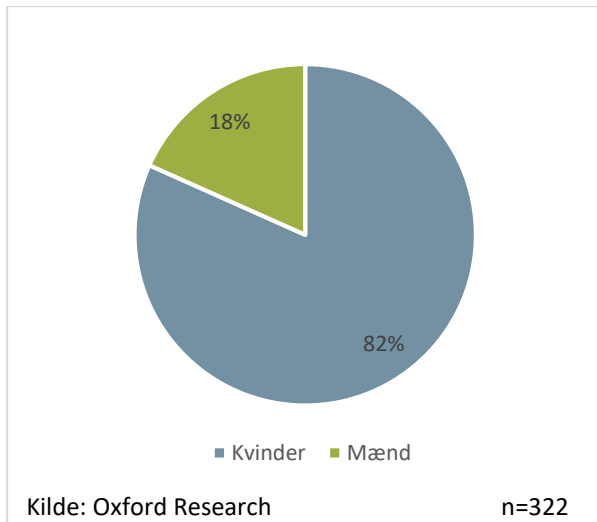
Ifølge data fra aktivitetslederne er der ved udgangen af 2016 322 frivillige fordelt på de 47 netværk. 84% af netværkene har mellem 1-10 frivillige, mens de resterende 16% har over 10 frivillige (Figur 7).

Figur 70: Antal frivillige

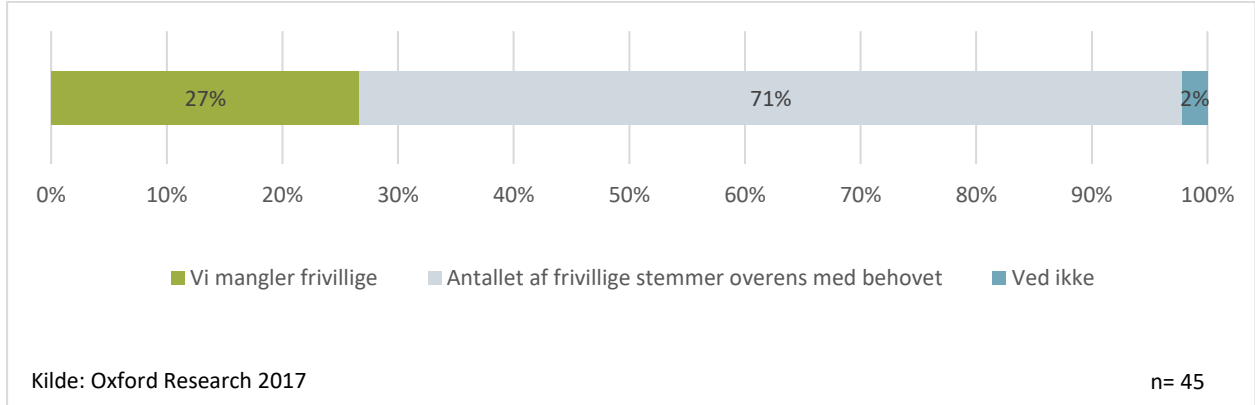
Blandt de 322 frivillige er hele 82% kvinder, mens kun 18% er mænd (Figur 8).

Figur 81: Kønsfordeling blandt frivillige

Ligesom i mange andre dele af den frivillige sektor mener en relativt stor andel af netværkene, at de mangler frivillige. Af data fra aktivitetslederne fremgår det, at 27% af aktivitetslederne vurderer, at de mangler frivillige (Figur 9).

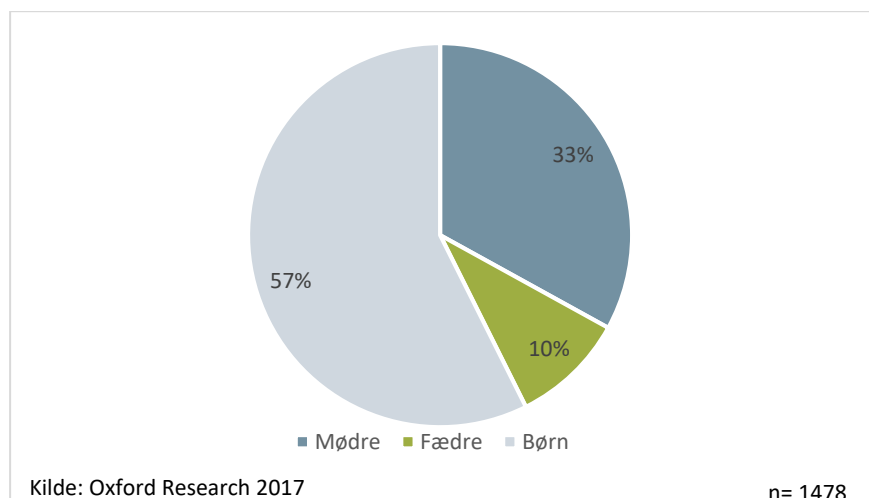
Figur 9: Efterspørgsel efter frivillige

4.1.3 Familierne

I 2016 var der 1.478 deltagere på tværs af de 47 netværk. Som det fremgår af Figur 10 er 57% af deltagerne børn. Blandt forældrene er der en overrepræsentation af mødre, der udgør 33% af det samlede deltagerantal, mens fædre kun udgør 10% af de samlede deltagerantal.

Figur 10: Fordeling af deltagere

Det følgende om målgruppen er baseret på data fra monitoreringen, som er gennemført blandt deltagerne i 30 netværk, dvs. på børn og forældres besvarelser i spørgeskemaet.

Alder og køn

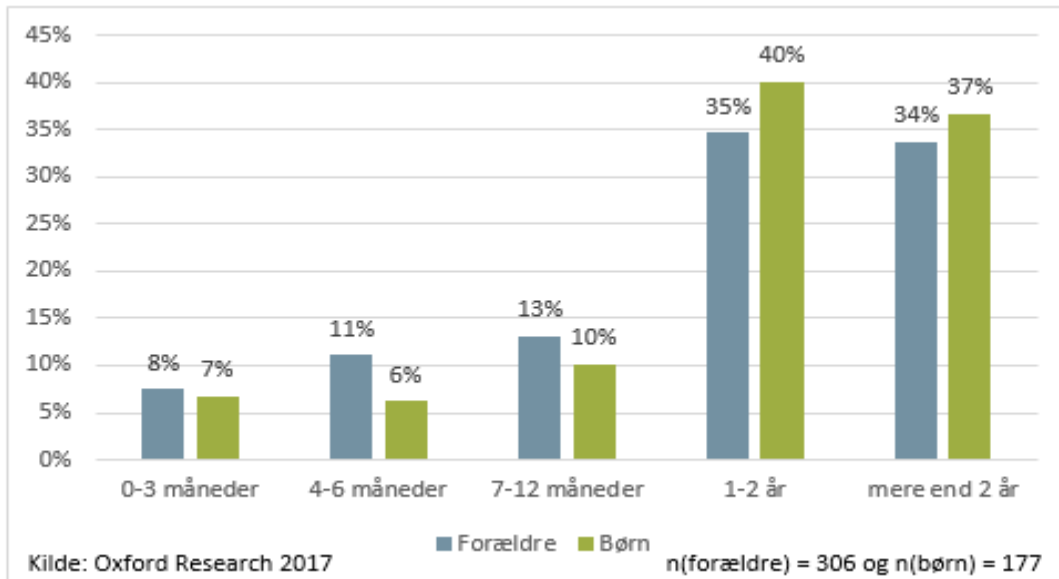
Forældrene har en relativt høj gennemsnitsalder på 38 år på tidspunktet for deres seneste besvarelse, og 38% af forældrene er over 40 år. 35% af forældrene har ét hjemmeboende barn. 37% har to hjemmeboende børn, og 16% har 3 hjemmeboende børn. Resten, 13%, har fire eller flere hjemmeboende børn. Blandt forældrene er 86% af respondenterne kvinder, og kun 14% er mænd, hvilket svarer til, hvad vi kunne forvente ud fra aktivitetsledernes opgørelse over deltagertyper i Figur 10. Børnene er mellem 5-21 år, og 70% af børnene er under 12 år. Blandt børnene er kønsfordelingen 47% drenge og 53% piger.

Tid i familienetværk

De fleste familier har været i netværket i noget tid. Vi har undersøgt hvor lang tid familierne har været i netværket, blandt dem som har besvaret spørgeskemaet, og hvor vi har en startdato¹⁰. Størstedelen har været i netværket i 1 år eller mere på tidspunktet for deres besvarelser. Det gælder for 69% af forældrene og 77% af børnene. Heraf har ca. halvdelen været i netværket i mere end to år. Figur 14 nedenfor viser fordelingen.

¹⁰ Vi har ikke startdatoer for alle familier, hvilket primært skyldes, at det ikke var en del af spørgeskemaet fra starten.

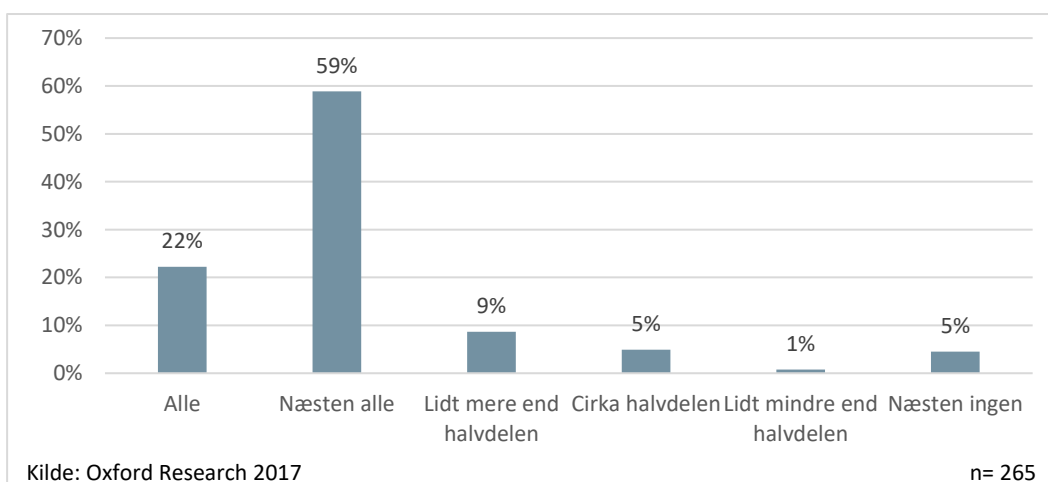
Figur 11: Tid i netværk

Deltagelse i familienetværkenes arrangementer

Blandt de forældre, der har deltaget i netværket i 1 år eller mere på tidspunktet for deres seneste besvarelse, har 81% svaret, at de har deltaget i alle eller næsten alle af familienetværkets arrangementer, siden de startede i netværket. Kun 5% svarer, at de næsten ikke har deltaget i familienetværkets arrangementer. Det er en indikation på, at netværkene er gode til at motivere familierne til at deltage, og at familierne føler, at de får et udbytte af at deltage. I den forbindelse viser de kvalitative data fra casenetværkene, at flere frivillige gør en stor indsats for at få familierne til at deltage i arrangementerne. Fx ved at sende SMS'er eller ved at hente familierne og følges med dem ind til arrangementerne.

Figur 12: Hvor mange af familienetværkets arrangementer har du deltaget i siden du startede i familienetværket?

Familiernes grad af udsathed

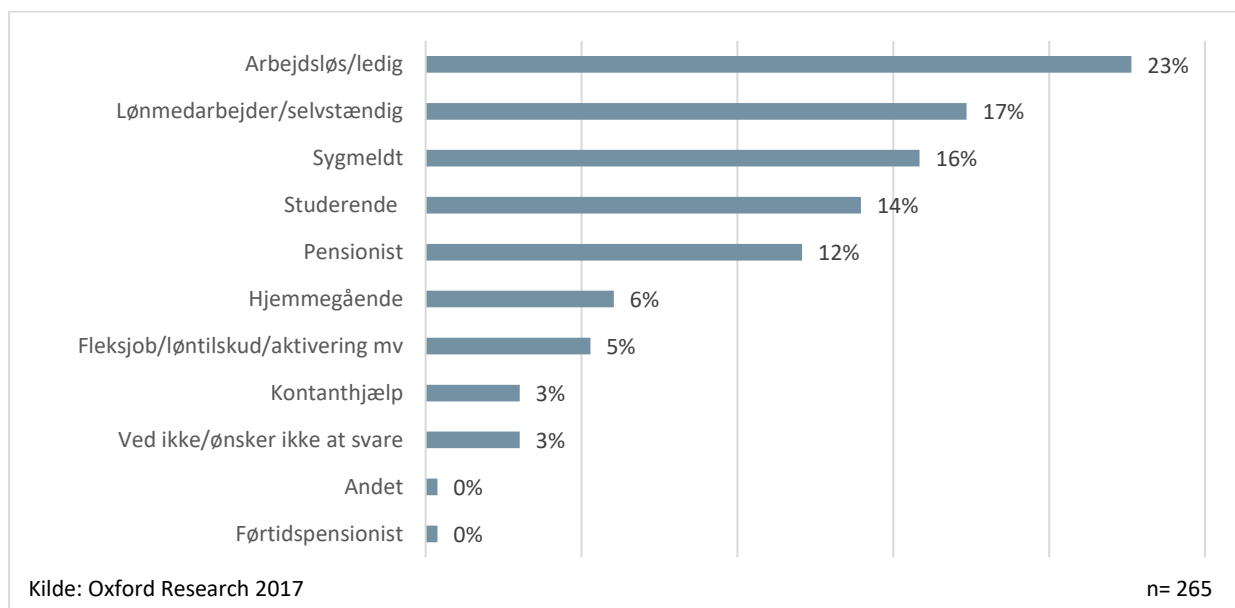
Tallene fra monitoreringen indikerer, at en stor del af deltagerne i netværkene er præget af udsathed. Af Figur 13 fremgår det, at kun 17% af forældrene er i ordinært arbejde, 14% er studerende, og 5% er i flexjob eller lignende. Resten (64%) er uden for arbejdsmarkedet på en eller anden vis. De kvalitative data understøtter også den generelle karakteristik af familierne som præget af udsathed. Blandt interviewdeltagerne var der flere eksempler på forældre med psykiske og sociale udfordringer, der efter eget udsagn ikke havde et særligt stort netværk uden for familienetværket. Desuden nævnte mange forældre i interviewene, at de økonomisk set er pressede. Også interviewene med de frivillige i casenetværkene kan bekræfte denne karakteristik af deltagerne.

Vi sparer hele tiden, og det kan børnene ikke forstå, de spørger "hvorfør kan de, når vi ikke kan". Jeg synes, det er lidt synd for dem. Jeg får det så dårligt og kan ikke sove om natten, når jeg tænker på det. Men hvis jeg gør sådan nogle ting, så har jeg ikke råd til mad resten af måneden (forælder)

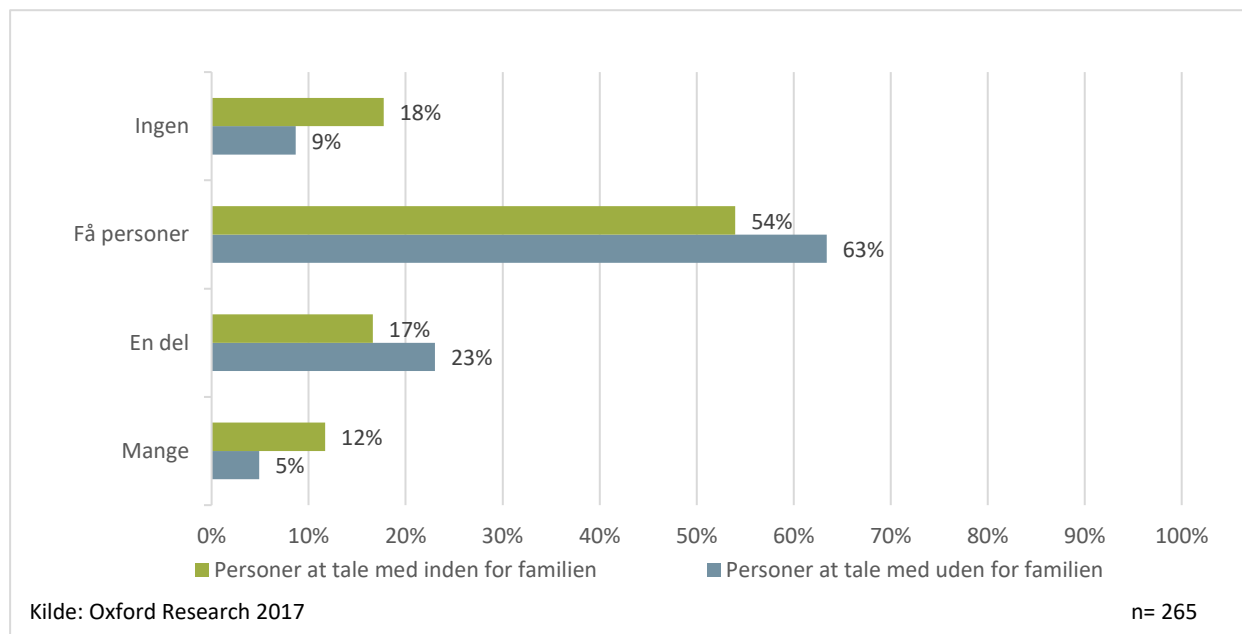
Figur 13: Forældrenes primære beskæftigelse

Forældrene har kun få personer at tale med

Forældrene oplever generelt, at de har relativt få personer at tale med, hvis de har problemer eller er kede af det. Således svarer hhv. 63% og 54%, at de har få eller ingen at tale med, hvis de har problemer eller er kede af det hhv. uden for og inden for familien. Det giver et billede af, at de savner netværk – et billede, der også bliver bekræftet gennem de kvalitative interview med både forældre og frivillige.

Figur 14: Hvor mange personer i/uden for din familie kan du tale med, hvis du har problemer eller er ked af det?

Børnene - fritidsaktiviteter, venner og at være glad

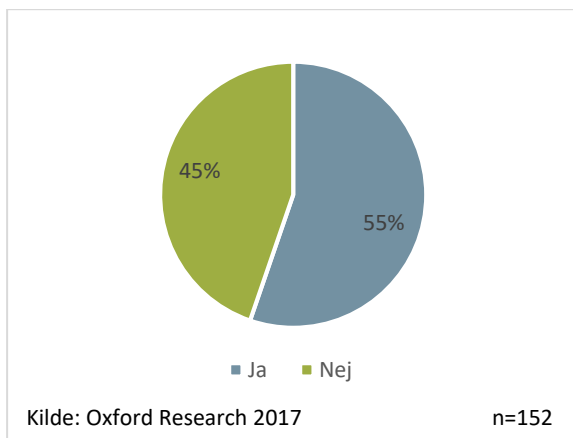
Blandt børnene i familienetværkene er det 55%, der går til en fritidsaktivitet på tidspunktet for deres seneste besvarelse i monitoreringen. Der er altså relativt få, der går til noget i fritiden. Til sammenligning viser en bred repræsentativ undersøgelse af børn og unge fra 2014, at kun 16% af de 7- og 11-årige ikke går til sport i deres fritid.¹¹ Tilsvarende viser Kulturvaneundersøgelsen fra 2004, at 83 % af børn mellem 7 og 15 år går til faste fritidsaktiviteter¹², hvilket også bekræftes af andre nyere, men mindre undersøgelser.¹³

¹¹ Mai Hede Ottesen m.fl.: *Børn og unge i Danmark* (2014). København: SFI.

¹² Bille, Trine, Torben Fridberg, Svend Storgaard og Erik Wulff (2005): *Danskerens kultur- og fritidsaktiviteter 2004 – med udviklingslinjer tilbage til 1964*, akf forlaget, København.

¹³ Fx Marianne Malmgren m.fl. (2012): *Unge og fritidsaktiviteter*. CASA.

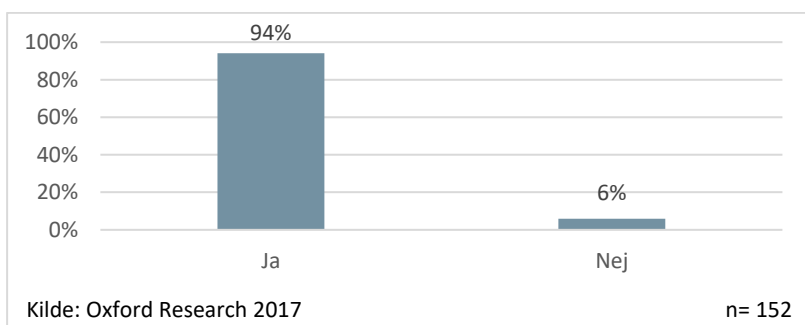
Figur 15: Går du til noget i din fritid? (fx fodbold, svømning, spejder eller andet)

Næsten alle børn (94%) vurderer, at de har mindst én god ven (

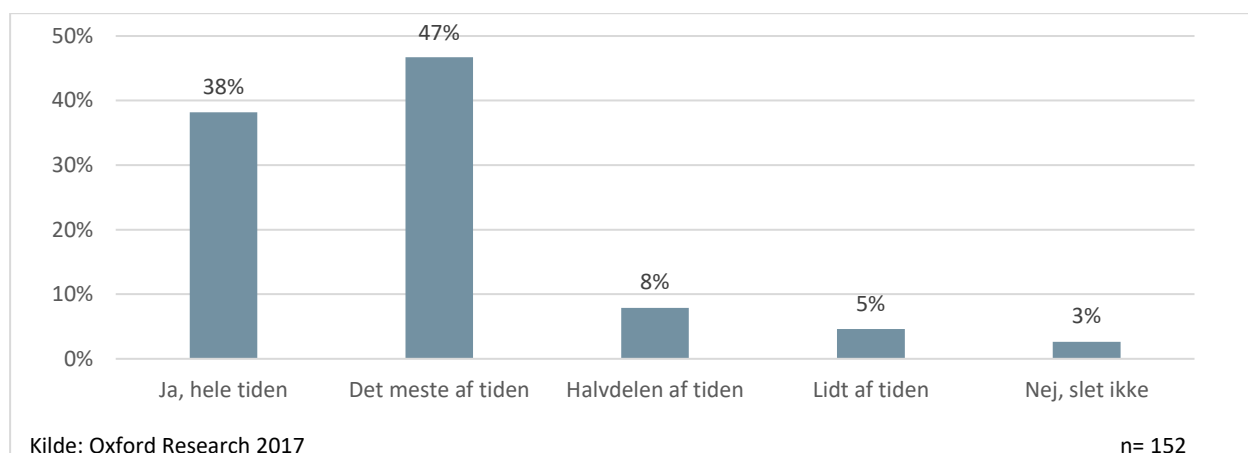
Figur). Samtidig finder 55% af børnene i monitoreringen det enten meget nemt eller nemt at finde nye venner, mens 29% finder det hverken nemt eller svært, og 16% finder det svært eller meget svært.

Figur 19: Har du mindst én god ven?

Generelt oplever børnene at være glade. Af Figur 16 fremgår det, at 85% af børnene i monitoreringen vurderer, at de hele tiden eller det meste af tiden er glade. Det efterlader dog stadig 13%, der kun er glade halvdelen af tiden eller lidt af tiden, og 3% der slet ikke er glade.

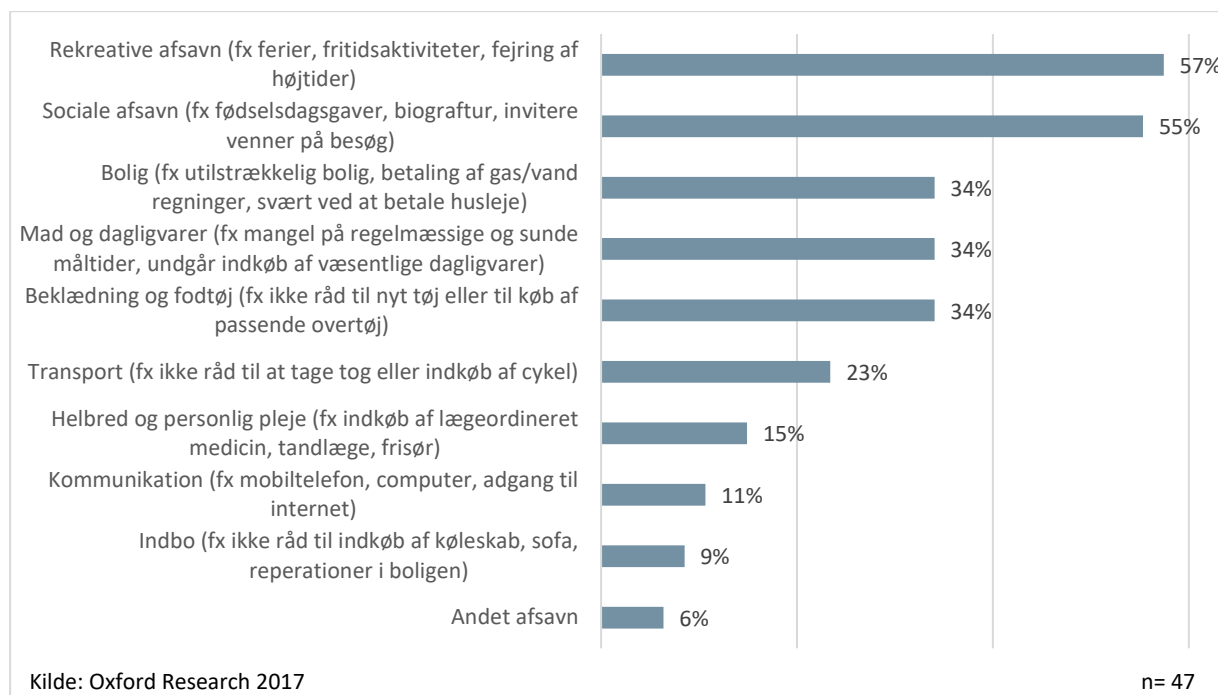
Figur 16: Har du været glad?

Økonomisk afsavn blandt familierne

Aktivitetslederne er blevet bedt om at vurdere, inden for hvilke områder deltagerne oplever størst økonomiske afsavn. Af nedenstående figur 21 fremgår det, at det hyppigst forekommende afsavn er rekreative afsavn, hvor 57% af aktivitetslederne vurderer, at dette påvirker deltagerne i deres netværk. Rekreative afsavn dækker over fritidsaktiviteter, ferier, højtider mv. Det billede bekræftes af børnenes svar på, om de går til noget i deres fritid som set ovenfor, og det kan have stor indflydelse på børnenes trivsel at opleve disse afsavn. Det næsthøjeste er sociale afsavn, som 55% af deltagerne oplever ifølge aktivitetslederne, og der er også en stor del af aktivitetslederne (34 %), der angiver, at deres deltagere har afsavn inden for basale områder som bolig, mad og beklædning. Det er kun ét enkelt netværk, hvor aktivitetslederen vurderer, at deltagerne ikke oplever nogle former for afsavn.

Figur 17: Inden for hvilke områder vurderer du, at målgruppen i jeres aktivitet oplever størst afsavn?

4.1.4 Oplevelser og udbytte

4.1.4.1 Børnenes oplevelse af familienetværket

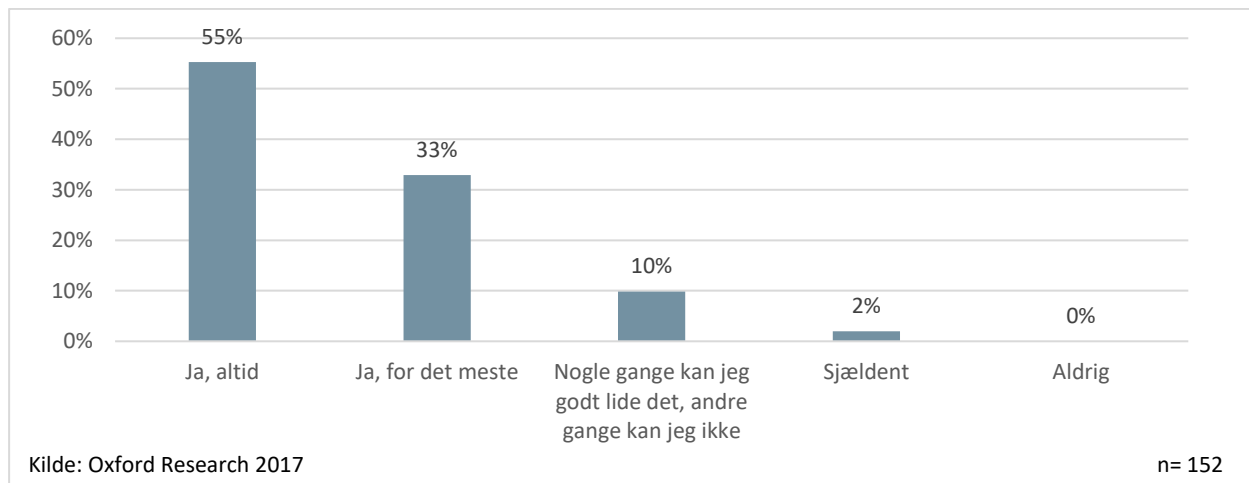
Monitoreringsdata viser, at børnene generelt rigtig godt kan lide at komme i netværket. Hele 88% af børnene svarer, at de altid eller for det meste kan lide at komme i netværket. Børnenes positive oplevelse med netværket går igen i de kvalitative data fra casenetværkene. Børneinterviewene giver et generelt indtryk af, at børnene synes, at det er rart at komme i netværket, og at de ser frem til det som et afbræk i hverdagen. Forældreinterviewene bekræfter også det indtryk, at børnene sætter stor pris på at komme i netværket.

Jeg vidste ikke, at børnene var så glade for det. I dag var jeg ikke frisk nok til at komme herover, men så sagde mine børn, at de rigtig gerne ville, og så ville de gå herover selv, fordi de havde glædet sig helt vildt meget, og du kan også se, hvor hyggelig stemningen er (forælder)

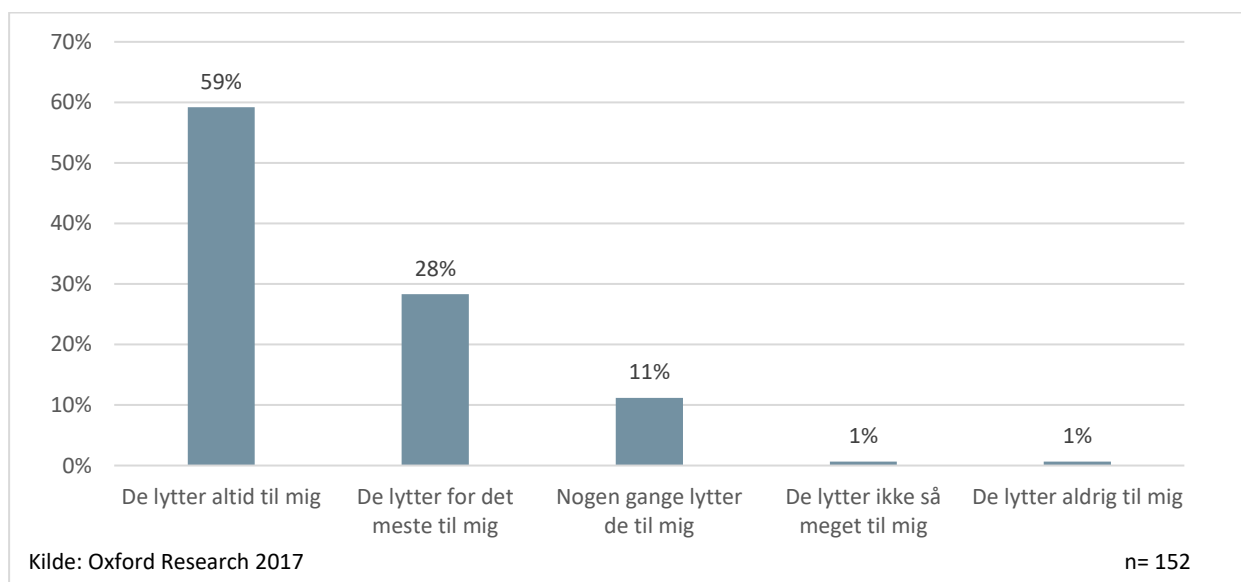

Figur 18: Kan du lide at komme i familienetværket?

En anden indikation på, at børnene er glade for at komme i netværket, ses i monitoreringsdata, hvor det fremgår, at børnene i høj grad oplever, at de voksne i netværket lytter til dem, hvis de har spørgsmål eller vil fortælle noget. Som det fremgår af Figur 19, oplever 87% af børnene, at de voksne i netværket altid eller for det meste lytter til dem.

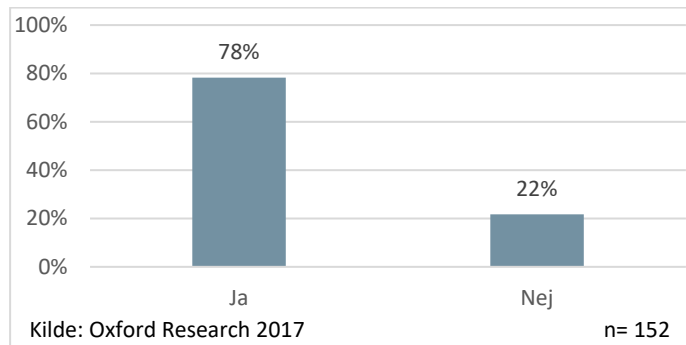
Figur 19: Synes du, de voksne i familienetværket lytter til dig, hvis du har spørgsmål eller vil fortælle noget?

Et væsentligt udbytte for børnene er, om de opnår nogen sociale relationer til andre børn. Monitoreringsdata viser, at 78% af de adspurgte børn oplever, at de har fået venner ved at komme i netværket. De kvalitative data fra casenetværkene viser også, at børnene er glade for at lege med hinanden i netværket. Samtidig peger den kvalitative data på, at der er stor variation i forhold til, om

børnene også leger sammen uden for netværket – i nogle netværk gør de generelt ikke, og i andre netværk er nogle af børnene også venner uden for netværket.

Figur 20: Har du fået venner i familienetværket?

4.1.4.2 Forældrenes oplevelse af familienetværket

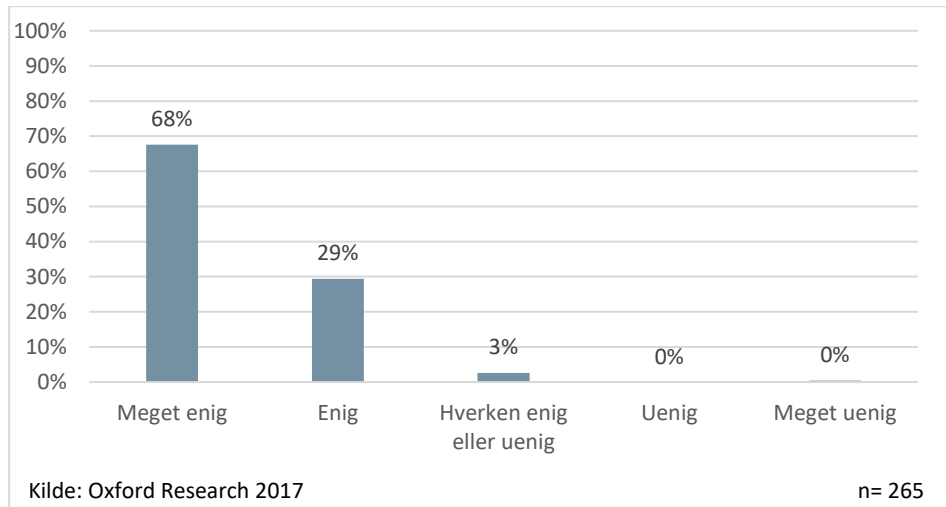
Generelt kan forældrene godt lide at komme i familienetværket, og de føler ligesom børnene, at de bliver lyttet til i netværket. Således er 97% af forældrene meget enige eller enige i, at de kan lide at komme i netværket, mens 92% svarer meget enig eller enig til, at de føler, at de bliver lyttet til i netværket. Det billede går igen i de kvalitative data fra casenetværkene, hvor forældrene generelt giver udtryk for en meget positiv holdning over for netværkene og en meget stor taknemmelighed over at få lov til at deltage. Flere forældre nævner, at det var svært for dem at møde op første gang, og at de var meget nervøse, men at de med tiden er blevet meget glade for at deltage. Forældrene peger især på det sociale og hyggen ved at mødes med andre.

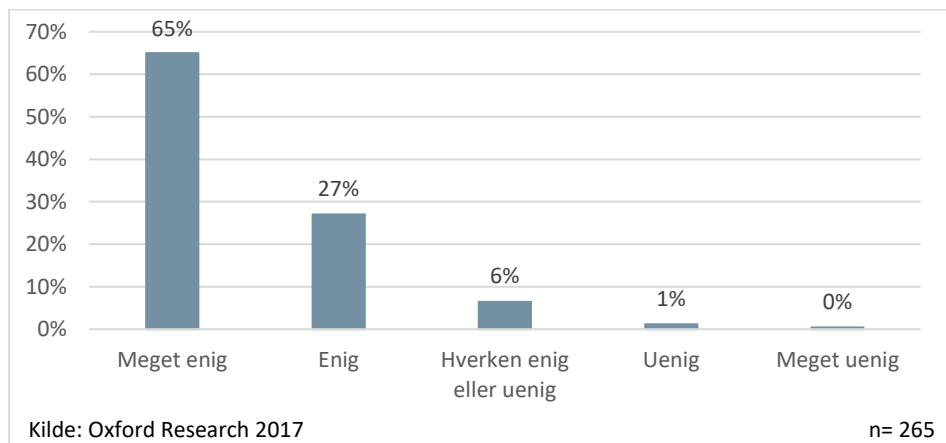
Jeg synes det er super hyggeligt, det der med at sidde med de andre forældre og snakke. Man kan også få vendt nogle problemer. Der kan være et eller andet, man godt lige kunne bruge en anden synsvinkel på. Og det er der mulighed for. Der er nogen, der måske har prøvet noget lignende eller måske bare har erfaring fra et eller andet (forælder)

Figur 21: Jeg kan godt lide at komme i familienetværket

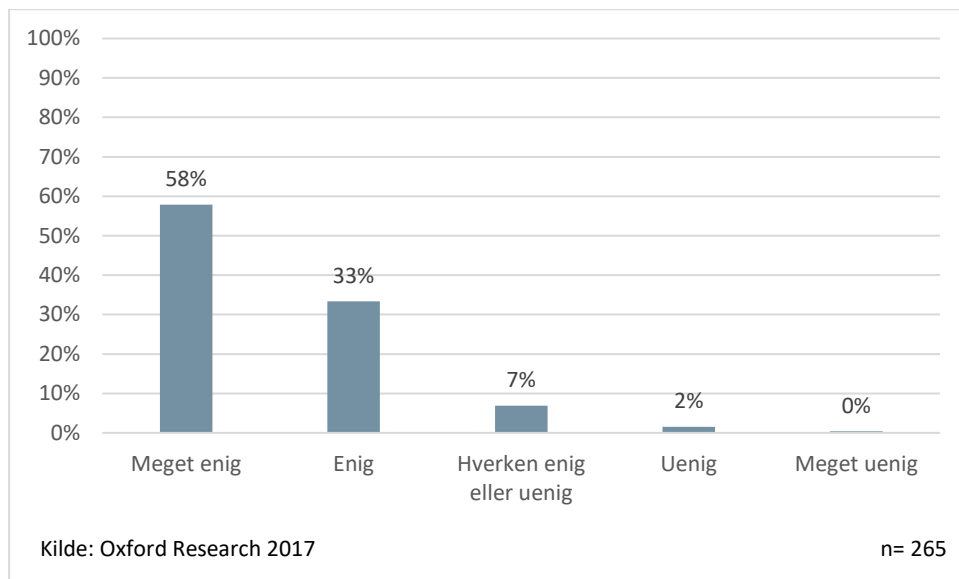
Figur 22: Jeg føler, at jeg bliver lyttet til i familienetværket

Forældrene bliver også spurgt ind til, om de oplever, at deres børn/barn kan lide at komme i familienetværket. Her erklærer 91 % af forældrene sig meget enige eller enige i, at deres barn/børn kan lide at komme i netværket. Hvis vi sammenholder dette med børnenes egen oplevelse af at komme i netværket, som præsenteret tidligere, så er det 88 % af børnene, der svarer, at de altid eller næsten altid kan lide at komme i familienetværket.

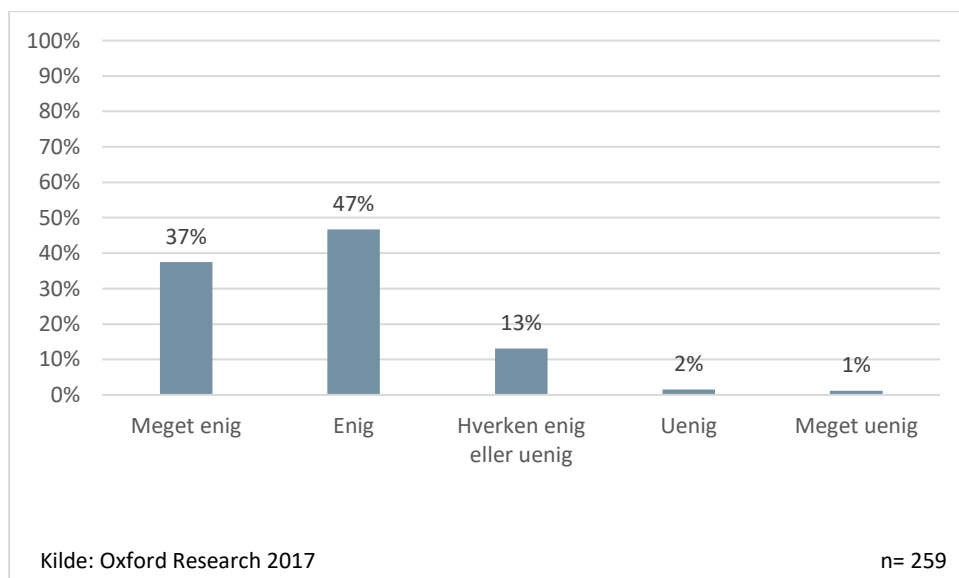

Figur 23: Mit barn/mine børn kan godt lide at komme i familienetværket

Som det sidste spørgsmål direkte relateret til familienetværket, spørges forældrene ind til, om de oplever, at familienetværket har hjulpet dem til at få nye venner og/eller gode bekendtskaber. Her er 84% af forældrene meget enige eller enige i, at familienetværket har hjulpet dem til at få nye venner og/eller gode bekendtskaber.

Figur 24: familienetværket har hjulpet mig til at få nye venner og/eller gode bekendte

4.2 SOCIALE ELEMENTER

I dette afsnit beskriver vi det, vi kalder de sociale elementer, herunder hvilke aktiviteter der ligger i dem, og hvilke virkninger de fører til. Disse elementer indgår i alle netværk, da det netop er en slags basis, som nogle netværk bygger ovenpå – de beskrevne virkninger gælder således også for alle netværk.

4.2.1 Aktiviteter

Fællesspisning er omdrejningspunkt for de fleste netværk. Som regel mødes de i løbet af eftermiddag/aften og spiser sammen som en fælles gruppe. Det kan være, at de frivillige laver mad, eller at maden bliver bragt udefra. I nogle netværk er familierne med til at lave maden – dette uddybes i afsnittet om læringsnetværk.

Hygge er generelt et kodeord for aktiviteterne i netværkene. De laver aktiviteter, som børn og/eller forældre synes er hyggelige, og de sørger for, at der er en rar stemning med plads til alle. I nogle netværk er der også en del tid til at tale med hinanden, uden at der foregår egentlige aktiviteter.

Vi snakker om løst og fast, og hvordan er det gået siden sidst. Vi hører folks historier og nyder bare, at børnene hygger sig. (Forælder)

Udover fællesspisning foregår der typisk også en eller flere andre aktiviteter. Generelt er der mange forskellige aktiviteter i de netværk, vi har besøgt. Det afhænger meget af, hvad de frivillige kan, og hvad de lige finder på. Generelt er de meget kreative, hvilket afspejles i aktiviteterne.

Mange netværk lægger vægt på at følge de årstidsbestemte traditioner og laver fx påskepynt, halloweengræskar og julekager.

Mange laver kreative ting som hækling, trylledej eller stenmaling. Hvis det er godt vejr, er der mange eksempler på udeaktiviteter som at bage snobrød eller gå en tur i skoven

Der foregår også en del lege og spil i netværkene. Det kan være boldspil udenfor eller indendørslege som brætspil eller gæt og grimasser.

Nogle aktiviteter er for børn og voksne sammen, mens andre aktiviteter er mere opdelt i børn og voksne. Det afhænger selvfølgelig af aktiviteten, men også af tilgangen i netværket. Nogle lægger vægt på, at det kan være et frirum for de voksne, når børnene kan hygge sig alene, mens andre lægger vægt på, at børn og forældre laver noget sammen. Dette uddybes i afsnittet om læringsnetværk.

Vi laver jo meget sammen, men det, hvor man kan gå udenfor sammen hele gruppen, fx laver to hold til fodbold, eller rundbold. Både voksne og børn. Det er sjovt. Vi har også fundet på at spille bordtennis med de voksne og sådan. (Barn)

De fleste netværk tager også på egentlige udflugter, fx 3-4 gange om året på weekenddage. Det kan fx være til et sommerland, i biografen, et besøg på en flyvestation eller på museum.

Jeg synes, det er bedst, når vi alle er samlet. Den der Ree Park-tur kan jeg leve højt på. Vi gik i små grupper, og vi havde det bare så sjovt. Også på vej til og fra bussen, der taler vi alle sammen sammen. Det var sjovt. Der var noget at tale om hele tiden, fordi man er ude. (Forælder)

4.2.2 Virksomme mekanismer

Familierne er rigtig glade for at komme i familienetværkene, og evalueringen peger på, at de har et stort udbytte af det. I dette afsnit beskrives resultater og virkninger af familienetværkene generelt, da alle netværk har ovenfor nævnte aktiviteter som basis.

4.2.2.1 Pusterum

Familienetværkene fungerer i høj grad som et pusterum for familierne. Det er en vigtig del af formålet, som det er beskrevet i den folder for familienetværket, der er målrettet nye familier. Dette formål indfris i høj grad. På tværs af forældre, børn, frivillige og konsulenter bruger de ord som ”hygge” og ”det er rart at komme her”, og alle voksne bruger tillige ofte ord som ”fristed” og ”pusterum” som de ord, der bedst beskriver familienetværket, og hvad de får ud af det.

Interviewer: Hvad får I som familie ud af komme i netværket?

Forælder: Gode oplevelser og noget socialt. Det er hyggeligt, og det er et frirum.

Flere forældre forklarer, at det giver dem en glæde og et overskud at komme i familienetværket, og at det hjælper dem til at få det bedre, fx ved at få ”mere energi” eller til at ”komme videre”, som i nedenstående to citater.

Og så giver det mig noget, fordi jeg kommer ud og er social; jeg har angst og en depression at slås med. Det giver mig glæde, at vi også skal noget. Vi sidder ikke bare hjemme hver gang. Har man haft en dum dag og kommer herved, så når man kommer hjem, så har man fået mere energi, fordi man har snakket og drukket kaffe med nogen. (Forælder)

Det har været en rigtig stor hjælp for os, at man kan komme herind, og at der er nogle frivillige, der kan sidde og snakke og hygge. Der betyder meget for mig og mine børn i hverdagen. Nogle gange, hvor man er træt eller stresset, så kan man komme herind, og så kan man komme videre. (Forælder)

Når familierne får et pusterum, giver det mulighed for, at forældrene kan udvikle sig. Som citaterne indikerer, så kan pusterummet være en væsentlig faktor for at få det bedre for nogle sårbare forældre. De får noget overskud, glæde og energi. I nogle tilfælde kan det give et afgørende boost til at udvikle sig og for eksempel erkende egne ressourcer, lære at skabe netværk og blive bedre til at mestre eget liv, hvilket er i overensstemmelse med forandringsteorien.

Det er ikke entydigt, i hvor høj grad familiernes deltagelse, fx i madlavningen, har betydning for, i hvor høj grad familierne ser det som et pusterum. I de casenetværk, vi har besøgt, deltog familierne kun i madlavningen ét sted, mens der et andet sted var én enkelt, der deltog. Et sted fremhæver en frivillig det, at de ikke skal lave mad som en positiv ting i forhold til at give familierne et pusterum.

Det betyder meget for dem, at de ikke skal lave mad en gang om måneden. Det er et fristed. De kommer ellers ikke ud og spiser. (Frivillig)

Et andet sted, hvor familierne deltog i madlavningen, fortæller en mor, at hun har så meget om ørene i hverdagen, så hun ville ønske, at hun slap for at lave mad engang imellem.

Så det ville være rart, hvis vi i perioder kunne få mad udefra, så det kunne være lidt mere hyggeligt, så vi har tid til hinanden. Vi snakker også i køkkenet, men vi har fart på, hvis vi skal nå det. Nogle gange er det fint, men det kunne være fint, hvis engang imellem, fx hver 3. gang, at vi fik noget udefra, fx pizza eller shawarma, så vi kunne hygge mere eller børnene kunne bage. Det er ikke, fordi vi ikke gider, men det ville hjælpe, at det engang imellem var sådan. (Forælder)

Det er dog vigtigt at bemærke, at der også i dette netværk bliver talt om netværket som et fristed for familierne, som er med til at give overskud.

4.2.2.2 Sociale relationer

Sociale relationer og netværk fremhæves som det vigtigste udbytte af de fleste forældre samt frivillige og er et væsentligt element i at øge adgangen til den afgrænsede sociale kapital.

Mange af familierne har ikke et stort netværk selv, og nogle omtaler endda sig selv som isolerede. Det passer godt med data om målgruppen i afsnit 4.1.4.2, der viser, at mange forældre kun har få personer at tale med. Forældrene i familienetværkene er ofte alenemødre, som ikke har megen voksenkontakt.

Jeg har ikke så meget familie i nærheden, der er kun (barnet) og mig, de andre bor langt væk. (Forælder)

En anden mor forklarer på samme måde, hvordan hun manglede et netværk, inden hun kom med i familienetværket:

Når man er ung mor, så er der ret mange af ens venner, der falder bort, fordi det er for meget med alt det der mor og barn og hurlumbej. Så står man der uden venner og så for at skabe et nyt netværk valgte jeg at trække her ud. Det er en rigtig god mulighed. (Forælder)

Det er meget forskelligt, hvor tætte de sociale relationer bliver mellem de deltagende forældre. En del forældre mødes kun i netværkene, men oplever alligevel de andre i netværket som nogle tætte relationer, de kan regne med og dele forskellige ting med. Det er en vigtig grund til, at de bliver ved med at komme i netværket. Det gælder også for børnene, som ofte ikke mødes uden for netværksaftnerne, men som alligevel falder godt i hak med de andre børn og leger som nære venner, når de mødes.

Der er flere eksempler på, at bekendtskaber, man havde i forvejen, bliver nære venner gennem familienetværket, og ukendte mennesker bliver gode bekendte. Nedenstående citat er et eksempel på begge dele.

Jeg kendte én i forvejen, og hende snakker jeg meget med. Der er også nogen, jeg er begyndt at snakke mere med. Men bare det med at kunne hilse på nogen, det er rart. (Forælder)

Flere forældre fremhæver, at det at kunne hilse på folk i Brugsen eller i skolen er noget, de er glade for. Det giver en følelse af at være mindre isoleret og netop have et netværk.

Der er flere eksempler på, at der i netværket opstår relationer af venskabelig karakter, men hvor de ikke mødes uden for netværket. Her taler både forældre og frivillige om, at de frivillige er ”limen”, som holder dem sammen. Dette udtryk bruges i forskellige netværk.

Der er eksempler på nogle, der bliver meget tætte gennem netværket. I nedenstående citat fra et interview fortæller en pige, hvordan hun føler, at de andre i netværket er ligesom en slags familie for hende.

Barn: Så begyndte vi at tale lidt mere sammen, og vi lavede også mad sammen, så så skulle vi bruge hinandens hjælp, og så blev vi mere tæt-agtigt. Nu taler vi bare sådan, som om vi er en rigtig familie.

Interviewer: Er nogle af dine søskende med?

Barn: Ja, en lillebror og en storesøster. De har også fået nogle venner. Vi er venner alle sammen. Det er hyggeligt, det er ligesom en ny familie.

Interviewer: Ser du dem uden for netværket?

Barn: Vi ser hinanden på gaden, så siger vi hej. Vi har også snakket om at komme hjem til hinanden, men har ikke gjort det endnu. Vi skriver også sammen på telefonerne. Og en af dem ser jeg i skolen, så vi taler meget sammen. Også mere end vi gjorde før.

(...)

Barn: Vi taler også med de voksne, vi driller også lidt hinanden. Det er lidt som om de andre forældre er mine mostre eller fastre.

Noget af det, som netværket kan, er, at deltagerne har nogen at snakke med om de udfordringer, som de går og tumler med. På den måde føler de sig mindre alene.

Det man får ud af det her, det er socialt netværk. At komme sammen med nogle ligestillede mennesker, og jeg føler et eller andet sted – man føler sig lige pludselig ikke så alene med de ting man har. Man føler ikke længere, at man er den eneste i hele verden, der har det sådan. Så kan man på en eller anden måde sparre og få nogle gode råd. Det tror jeg, der er mange, der har fået noget glæde af. (Forælder)

En forælder fortæller, hvordan hun har udviklet sig meget, mens hun har været i netværket og er blevet en meget mere åben person. Det skyldes ikke kun netværket, men netværket har været en medvirkende faktor. Samtidig har hendes datter også åbnet mere op.

Først var jeg meget lukket, men efter jeg er begyndt at gå til psykolog og snakke, så synes jeg, at det er rart at komme ind på nogle voksne. (...) Når man er enlig kan man komme til at isolere sig selv, og det går også lidt ud over børnene. Så ligeså snart jeg begyndte at blive mere åben, så gjorde (barnet) det også. Hun har også fået gavn af det her.

Ovenstående er det eneste eksempel på en, der fortæller, at hun generelt er blevet mere åben over for sociale relationer. Derfor kan vi ikke sige, om familienetværkene er med til at skabe bredere sociale

relationer uden for netværket. Men idet isolerede mennesker begynder at åbne op over for de relationer, de danner i familienetværket, så vil det givetvis gøre det lettere at møde andre og knytte sociale relationer i andre sammenhænge. Det er således svært at sige noget om, hvorvidt det sociale netværk er med til at øge den brobyggende sociale kapital, men det er i hvert fald med til at øge den afgrænsende sociale kapital i form af knyttede bånd mellem forældre og børn internt i netværket.

Familienetværkene spiller således en vigtig rolle i forhold til at styrke familiernes sociale relationer og netværk. Dette indgår flere steder i forandringsteorien, og evalueringen viser, at dette formål er opfyldt. Socialt netværk er også en væsentlig dimension i social kapital. Samtidig er der eksempler på, at familierne får øget tillid til sig selv og de andre deltagere i netværket, fx når de bliver mere åbne og får lyst (og dermed tillid) til at dele glæder og udfordringer med andre. Dermed øges familiernes adgang til social kapital.

4.2.2.3 Oplevelser skaber glæde og vigtige sociale tilhørsforhold

Der er ingen tvivl om, at familienetværkene giver familierne nogle oplevelser, som de ellers ikke ville få. Det gælder både de hyggelige aftener med fællesspisning og de egentlige ture, som giver familierne umiddelbar glæde og dermed et større overskud, jf. diskussionen ovenfor om pusterum. Derudover har oplevelserne et vigtigt socialt formål, fordi det er oplevelser, som de fleste almindelige danske familier oplever, men som kan være vanskelige for familier, der er i en socialt udsat position at opleve.

Som nævnt vægter netværkene typisk at lave traditionsbestemte aktiviteter op til fx jul og påske. Det kan for eksempel være at klippe julepynt eller finde påskeæg. Det er hyggelige aktiviteter, som de fleste børnefamilier laver derhjemme i større eller mindre omfang, men som også kræver lidt overskud i hverdagen at arrangere. Det overskud har familier i en socialt udsat position ofte ikke, og de frivillige fortæller, at det netop er denne type aktiviteter, de ikke får lavet derhjemme. Ved at lave dem i familienetværket sikrer man, at børnene kan tale med i skolen om traditionerne og dermed, at de ikke føler sig uden for. Samtidig får forældrene en følelse af at være ”gode nok”, fordi de jo faktisk får lavet de pågældende aktiviteter sammen med deres børn.

En forælder forklarer, hvordan aktiviteterne også er med til at bevare sammenhængskraften i familien, da det giver noget at tale om:

Det at komme hjem med lidt oplevelser er også vigtigt for at hænge sammen som familie. Når man bare har prøvet at sidde derhjemme og lave ingenting så kører man lidt død i det. Man er nødt til at have et eller andet at tage sig til og opleve og snakke om og ”nå ja så var der også lige den gang vi lavede et eller andet til fællesspisning”, så kan man lige snakke om det. Eller året efter Halloween sige ”nå ja, men kan I huske det der græskar vi lavede sidste år? Det synes jeg er rart at have med. (Forælder)

En anden type vigtig aktivitet er de forskellige ture. Her er det (ifølge forældrene selv) både overskud, og især økonomi, der afholder familierne fra at få de pågældende oplevelser uden for familienetværket. Igen går de fleste børnefamilier i biografen engang imellem og kommer måske i Sommerland eller lignende én gang om året. Derfor er det vigtigt for børnene at få den type oplevelser, for at kunne tale

med i skolen, have nogle af de samme referencerammer og dermed føle, at de er en del af fællesskabet.¹⁴

Flere af forældrene udtrykte i interviewene dårlig samvittighed over ikke at kunne tilbyde børnene denne type oplevelser selv og glæde over at kunne få dem gennem familienetværket.

Jeg synes jo, at når der er ferie, så er det en god ting at komme ud. Det giver noget godt. Så har jeg ikke dårlig samvittighed, fordi folk fra min datters klasse er alle mulige steder og vi kan ikke noget selv. Det er dejligt at komme ud. Men nu har jeg jo kun været med på udflugt 2 gange: biograf og teater. Det har været godt (Forælder)

Oplevelser indgår i forandringsteorien og har netop til formål at skabe glæde og mulighed for at lave nogle fælles aktiviteter, hvilket evalueringen peger på lykkes. På langt sigt kan denne type oplevelser føre til øget livskvalitet og trivsel, hvilket dog er svært at vise i denne undersøgelse. I forhold til dimensionerne i social kapital er oplevelserne særligt med til at styrke det sociale netværk i familien og blandt netværkets deltagere, og ad den vej skabe mere tillidsfulde relationer. Turene ud af huset kan ligeledes styrke fællesskabsfølelsen i lokalsamfundet, idet familierne bliver brugere af de samme kulturelle tilbud, som de fleste andre familier i lokalområdet.

4.2.2.4 Uformel læring (sociale kompetencer, bordskik mv.)

Der sker meget læring gennem de sociale og netværksskabende aktiviteter, som er beskrevet i dette afsnit. Der er ikke fokus på formel læring eller kompetenceudvikling, fx i form af foredrag eller lignende, som der lægges op til i familienetværkets overordnede forandringsteori. Men der sker en uformel læring ved, at familierne er sammen.

En konkret ting er, at familierne lærer om de forskellige traditioner ved højtiderne. I et af de netværk vi besøgte, var der mange af anden etnisk oprindelse end dansk, som ikke nødvendigvis kender de danske traditioner. Der kan også være danske forældre, som selv er vokset op i hjem uden overskud eller kultur for at fejre og markere højtider, og som derfor ikke har dem inde under huden. På samme måde har de samme familier måske heller ikke overskud til at fejre nyere traditioner som fx Halloween. Det får de lært gennem familienetværkene, og kan måske selv lave en græskarlygte efter at have prøvet det i familienetværket. På den måde er de med i det sociale fællesskab, som traditioner repræsenterer, og har derigennem adgang til social kapital.

Forældrene bruger også situationen og hinanden til at lære noget om sig selv. De kan spejle sig i hinanden og både opleve, at andre også har udfordringer, men også se, hvordan andre løser udfordringer. De snakker også med hinanden og sparrer ift. konkrete udfordringer. På den måde foregår der masser af læring af at være og snakke sammen.

---

¹⁴ Dorte Agerlund Sloth Larsen: *Færre penge end andre børn* (2004), København: SFI

Forældrene sparrer med hinanden, og der er noget socialt i det at spise sammen og få inspiration til mad og se og høre, hvordan de andre gør forskellige ting. (samarbejdspartner, som deltager i netværkets aktiviteter)

Som tidligere nævnt kan familienetværket også indirekte bidrage til opbygning af sociale relationer ud over netværket. Ved at indgå i relationer med andre mennesker udvikler man løbende sociale kompetencer, som kan anvendes i mange sammenhænge. Det kan handle om, hvordan man høfligt viser, at man vil skifte emne eller noget mere konkret som bordskik. Det kan også være ikke at afvise folk, som man ikke kender, som det ses i nedenstående citat:

Det kan godt være svært at respektere forskellighederne hos hinanden. Jeg havde svært i starten ved at respektere (en anden deltager). Men da jeg ligesom kom ind bag ved, så er han jo en super flink mand. Og har en masse viden. (Forælder)

Alt i alt foregår der masser af uformel læring i netværkene, som ikke fremgår af forandringsteorien. Mange af de virkninger, som ifølge forandringsteorien sker gennem formel kompetenceudvikling, styrkes i høj grad også gennem den uformelle læring. Det gælder for eksempel, at forældrene kan få inspiration til, hvordan udfordringer med børn kan tackles og dermed, at de kan blive bedre rustet til forældreskabet. Når man føler, at man mestrer almindelige sociale færdigheder, som beskrevet i afsnittet, så kan det føre til tro på sig selv til at indgå i andre sociale sammenhænge og udbygge sociale netværk. Traditionerne spiller som nævnt også en vigtig rolle i forhold til en styrket fællesskabsfølelse. Dermed kan den uformelle læring øge adgangen til social kapital.

4.2.3 Virkninger, styrker og udfordringer

Som det fremgår af dette afsnit, er der mange styrker ved de sociale elementer i netværkene. Det giver en masse gode ting for familierne, herunder:

- Et tiltrængt pusterum, som kan give øget overskud i hverdagen
- Styrkede sociale relationer og sociale netværk
- Gode oplevelser, som de ellers ikke havde fået
- Uformel læring, særligt ift. sociale kompetencer

Den primære udfordring ved ikke at arbejde systematisk med læring eller brobygning er, at udbyttet for familierne umiddelbart kun ses i form af afgrænsende social kapital. Igennem netværkets trygge rammer opbygger børn og forældre sociale relationer, får nogle gode oplevelser med andre og lærer at begå sig socialt med de andre familier i netværket. Hvorvidt familierne kan anvende deres erfaringer og sociale kompetencer fra familienetværket i en bredere kontekst ser vi kun ét eksempel på i de kvalitative data. Der er dog potentiale for, at opbygningen af relationer og kompetencer, og dermed den øgede adgang til social kapital i netværket, kan overføres til situationer uden for netværket, gennem øget overskud og tro på, at man kan håndtere forskellige sociale situationer.

I forhold til de fem dimensioner af social kapital, så styrkes familierne ved hjælp af de sociale elementer primært i forhold til socialt netværk. Det kan videre føre til mere tillidsfulde relationer med dem, man indgår i netværk med samt de frivillige, og til en styrket fællesskabsfølelse i samfundet, idet man kender flere i lokalområdet og fx bruger nogle af de samme lokale kulturtilbud. Gennem den uformelle læring kan der også ske en udbygning af sociale kompetencer og selvtillid i den forbindelse, hvilket er en del af empowerment-dimensionen i social kapital.

Fordelen for de netværk med primært fokus på de sociale elementer er hovedsageligt, at det er nemmere at håndtere for de frivillige. Det er en sværere opgave for de frivillige, hvis de skal "skubbe" til familierne, ud fra en empowerment-tankegang, der kræver nogle kompetencer. Det kan kurset "Medmenneskelighed i praksis" være med til at give de frivillige, men en del frivillige har svært at finde tid til at tage på kurset. De frivillige kan også møde modstand fra familierne og/eller føle, at det er mere intuitivt rigtigt at give familierne så meget ro som muligt for at sikre pusterummet. Det er tilsvarende en større opgave for de frivillige, hvis de skal involvere sig meget i brobygning, da flere af aktiviteterne er tidskrævende.

Der er ikke noget, der peger på, at det særligt er nye eller gamle netværk, der har primært fokus på de sociale elementer, eller at det er netværk, hvor der ikke er frivillige nok. Det handler altså mere om de frivilliges tilgang og måske deres lyst til at gøre noget "ekstra" ud af netværket, udover det store arbejde, der ligger i at skabe et godt socialt familienetværk.

4.3 LÆRINGSELEMENTER

I dette afsnit beskrives de aktiviteter, der er mere direkte læringsorienterede, og hvilke virkninger der særligt kommer ud af dem.

4.3.1 Aktiviteter

4.3.1.1 Familierne deltager i aktiviteter og fælles, udviklende lege

Familierne inddrages i relativ høj grad i netværkets praktiske aktiviteter og beslutninger. Det kan være, at forældre og børn er med til praktiske opgaver som at købe ind, dække bord og lave mad. Det kan også være, at inddragelsen sker gennem inddragelse i beslutninger, hvor familierne er med til at vælge, hvad de skal have at spise, eller hvor næste tur skal gå hen.

I et af casenetværkene, som vi besøgte, bliver familierne særligt inddraget. Her er det primært tre af mødrene, der laver mad sammen med en frivillig. Under observationen lagde vi særligt mærke til, hvordan mødrene selv tager initiativ til og styrer madlavning og opvask, og at det er noget, man gør i fællesskab. Ligeledes er de med til at hjælpe med aktiviteten for børnene, som går ud på at bage og pynte cupcakes. Tidligere var der ikke køkkenmulighed, men familierne blev alligevel inddraget i madlavningen:

De frivillige sørger for at købe ind og så laver man mad i fællesskab. Vi har ikke haft køkkenmulighed tidligere, så har vi fået salat hver gang og det har børnene synes var en fest at snitte. Vi prøver at inddrage alle i det, eller alle der vil. Nogle gange er der en bedstemor med, sidste gang havde hun lavet mad til alle og taget en gryde med, men det er en undtagelse (aktivitetsleder)

I flere andre af casenetværkene er familierne også med til lettere hjælp som fx at rydde ud af bordet. Men derudover forventes det ikke, at de hjælper til. Typisk fordi de frivillige bevidst ønsker at give familierne et frirum uden forpligtelser, og ikke tænker over det at inddrage familierne, som fx i citatet nedenfor.

Vi respekterer jo, at det her er et frirum. Og hvis der er nogen der gerne vil give en hånd i køkkenet, så skal de bare melde ind. Så siger den frivillige i køkkenet ikke nej (Frivillig)

Som nævnt er inddragelse i beslutninger også en måde at deltage på. Familierne bliver ofte spurgt om idéer til mad og aktiviteter som i eksemplet nedenfor.

Nogle gange sidder vi (sammen med forældrene) og snakker lidt om hvad skal vi have af aktiviteter ... Nu skal vi snart have sommerfest. Så taler vi om hvilke aktiviteter vi skal have, og hvad skal vi spise. (...). Nogle gange spørger de, om vi ikke skal have lasagne næste gang, og så får vi lasagne
(Aktivitetsleder)

En anden typisk aktivitet er fælles lege, som har et udviklende sigte. Netværkene bruger for eksempel psykosociale lege, som de frivillige har lært på kurset ”Medmenneskelighed i praksis” (se afsnit 4.3.3), men også andre lege. Det er ofte børn og voksne, der deltager sammen, hvilket børnene sætter meget pris på. Fælles lege bliver ofte fremhævet, som det børnene bedst kan lide at lave.

Et eksempel på en sådan leg, vi så i et netværk, fremgår af boksen, hvor vores feltnoter er beskrevet.

Feltnoter fra casenetværk

Fælles leg: gæt og grimasser. En frivillig styrer, mens de andre rydder op og/eller kigger på. I starten er det noget ustruktureret, det er svært at få fælles opmærksomhed, og der er tvivl om holdinddelingen, men efterhånden kommer der styr på det, og der er samling om legen. I starten er det kun børnene, der ”fremfører”, mens de voksne er med til at gætte, men senere er også mødre med til at fremføre. Alle synes det er sjovt, og de støtter og griner af hinanden – mest af de voksne. Imens spises der cupcakes, som børnene har lavet.

4.3.1.2 Formel kompetenceudvikling

Kompetenceudvikling for familierne er en væsentlig del af forandringsteorien, men det er ikke noget, der reelt fylder meget i netværkene. Som tidligere nævnt sker der meget uformel læring gennem samværet og aktiviteterne, men der er ikke meget formel kompetenceudvikling såsom foredrag eller lektiehjælp, som forandringsteorien ellers lægger op til.

I alt opgiver 7 netværk ud af 47, at de har haft temaftener/foredrag, mens 6 har lektiehjælp til børn og unge. I de netværk, vi har besøgt, har ingen haft egentlig lektiehjælp, hvilket kan skyldes, at de fleste lektier foregår i skolen efter skolereformen. Ét af netværkene har haft en naturvejleder ude at fortælle om naturen, og et andet netværk har haft et foredrag om IT-sikkerhed og planlægger et kursus i førstehjælp. En frivillig forklarer:

”Flere familier havde været på skadestuen med alle mulige fjollede ting, så vi tænkte, at de skulle klædes på (med førstehjælp). (...). Også det med IT-konsulenten, der forklarede om nettet. Hvor får de ellers den info fra? Der skal komme nogen udefra og fortælle dem om det. Vi fortæller jo dem ting, som almindelige familier får at vide af deres forældre” (Frivillig)

Røde Kors' Familiecamps har meget fokus på den eksplicitte læring med foredrag mv. Her lærer forældrene for eksempel om værktøjer til at støtte deres børn bedst muligt. Mange af familierne i familienetværkene er med på disse camps.

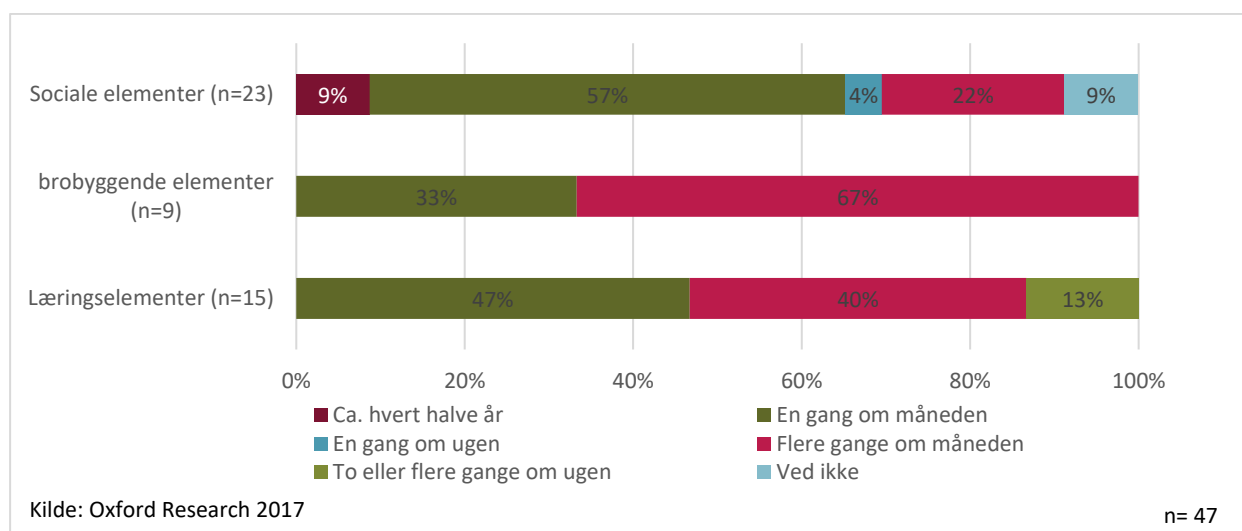
Mange familienetværk har haft fokus på at lave nogle "husregler" eller rammer for samværet. De er typisk blevet lavet af frivillige sammen med familierne. Der kan fx stå, at man sidder ved bordet, indtil alle er færdige, eller at man ikke har sin mobiltelefon med til bordet. Det er en måde at explicitere nogle sociale normer på, som kan fungere kompetenceudviklende.

4.3.1.3 Mødes lidt oftere

Netværk med primært fokus på læringselementer mødes lidt hyppigere end netværk med primært fokus på sociale elementer. Forskellen er lille mellem netværk med primært fokus på lærings- og brobyggende elementer.

Inden for netværk med primært fokus på sociale elementer mødes størstedelen, 57%, én gang om måneden, mens 26% mødes flere gange om måneden eller oftere. Inden for netværk med primært fokus på brobyggende elementer mødes 33% én gang om måneden, mens 67% mødes flere gange om måneden. Inden for netværk med primært fokus på læringselementer er der 13%, der mødes to eller flere gange om ugen, mens 40% mødes flere gange om måneden, og 47% mødes én gang om måneden. Fordelingerne ses i Figur nedenfor.

Figur 29: Hvor ofte familienetværket mødes fordelt på netværk med primært fokus på...

Hvor ofte netværkene mødes har en betydning for virkningen, idet der er større chance for at lykkes med at skabe de ønskede virkninger, hvis netværket mødes ofte. Dette kommer vi nærmere ind på i afsnit 4.5.

4.3.2 Virksomme mekanismer

4.3.2.1 Empowerment og udvikling af sociale kompetencer

Ud fra casebesøgene og logikken i forandringsteorien er det evaluators vurdering, at familierne får de bedste muligheder for at udvikle kompetencer i netværk med fokus på læringselementer. Det kan både ske gennem øget inddragelse og gennem mere struktureret fokus på kompetenceudvikling. Jo stærkere fokus der er på denne type elementer i netværket, jo stærkere er virkningskæderne i forandringsteorien, der leder mod styrkede sociale-, mestrings- og forældrekompetencer.

Inddragelse af familierne baserer sig på en empowerment-orienteret tilgang, hvor familiernes egne ressourcer bringes i spil og dermed synliggøres. Ved at ”skubbe” lidt til familierne, kan de få flere succesoplevelser med at lykkes med noget. Om det så er at lave mad, at tale med nye mennesker eller få sit barn til at skrigе af grin i en leg. Pointen er, at alle eksemplerne kræver noget af forælderen. Måske er det noget svært eller grænseoverskridende, men netop udfordringen kan skabe en udvikling. Når man lykkes med noget nyt, så tror man på det næste gang.

Som nævnt under det sociale netværk er der flere familier, der bliver mere åbne og tillidsfulde i den tid, de er i familienetværket. Det gælder både over for de andre i netværket (dvs. afgrænset), men der er også et eksempel på forældre og børn, der er blevet mere åbne over for at indgå relationer i andre kontekster (brobyggende). Selv om der ikke er en klar sammenhæng i data, er det vores vurdering, at disse sociale kompetencer, der rækker udover netværket, har bedre chancer for at blive opbygget i en sammenhæng, hvor familierne møder udfordringer end i netværk, hvor der primært fokuseres på hygge og pusterum. Logikken er, at familierne nemmere kan klare udfordringerne i familienetværkets trygge miljø end uden for, men ved at blive udsat for og klare de ”trygge” udfordringer får de selvtillid nok til også at klare dem uden for netværket.

Når der kommer nye her, har jeg nemt ved at gå hen og snakke med dem. Førhen ville jeg jo bare sidde indtil de kom. (forælder)

Gennem de mere formelle former for læring, får familierne også forskellige konkrete kompetencer. Fx lærer de noget om sociale normer og får hjælp til at skabe struktur i hverdagen gennem udarbejdelsen af husregler, og de lærer noget konkret om førstehjælp gennem et kursus om det. Det kan være vigtige ting at lære, fordi familierne ikke nødvendigvis får adgang til denne læring andre steder fra.

Der er også konkrete erfaringer at hente gennem inddragelse i de praktiske ting. For eksempel at købe ind eller lave mad. I interviewene fortæller nogle forældre, at de fx har svært ved madlavning, hvilket også ses som en slags konkret forældrekompetence af både frivillige og forældre.

Der sker altså empowerment gennem de forskellige læringselementer, og dermed er de med til at øge familiernes adgang til social kapital. Gennem empowerment udvikler familierne sociale kompetencer og selvtillid. Det gør det endvidere nemmere at få adgang til brobyggende social kapital.

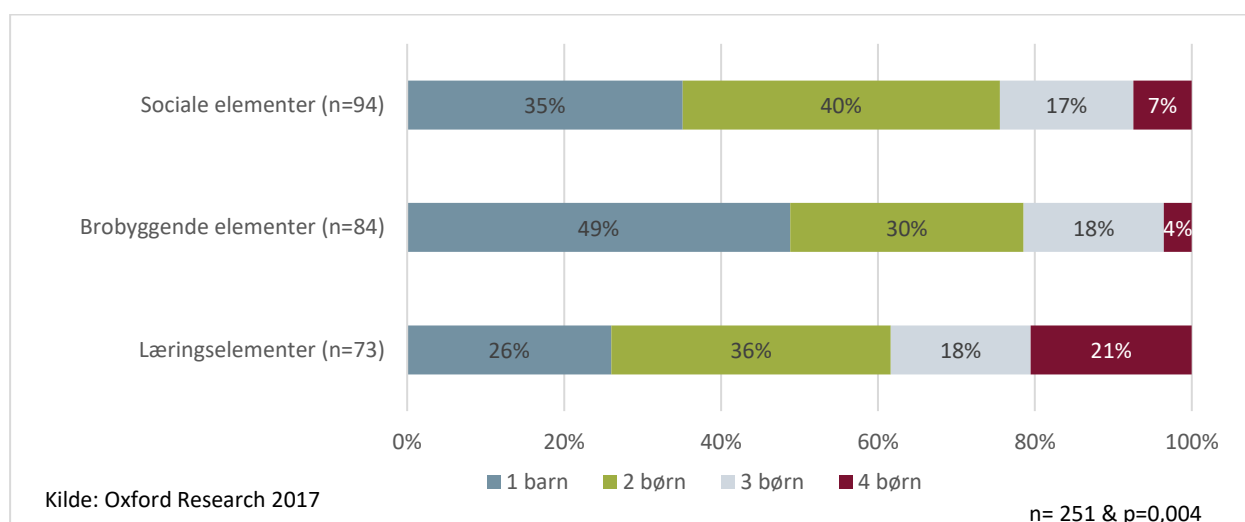
Empowerment kan med andre ord være med til at styrke familierne i at opbygge nye netværk (sociale relationer) og have tillid til en bredere kreds af relationer.

4.3.2.2 Forældrene har flere børn med

Familierne i netværk med primært fokus på læringselementer har flere børn med end i de andre netværk. Det kan indikere, at der er bedre plads til børn i forskellige aldersgrupper, og at børnene har lyst til at deltage. Der er signifikant sammenhæng mellem spørgsmålet ”hvor mange af dine børn har været med til familienetværkets arrangementer” og netværkets fokus. Der ses en tendens til, at der i netværk med primært fokus på læringselementer er flere forældre, der har fire børn med, mens der i netværk med primært fokus på brobyggende elementer er flere forældre, der kun har ét barn med.

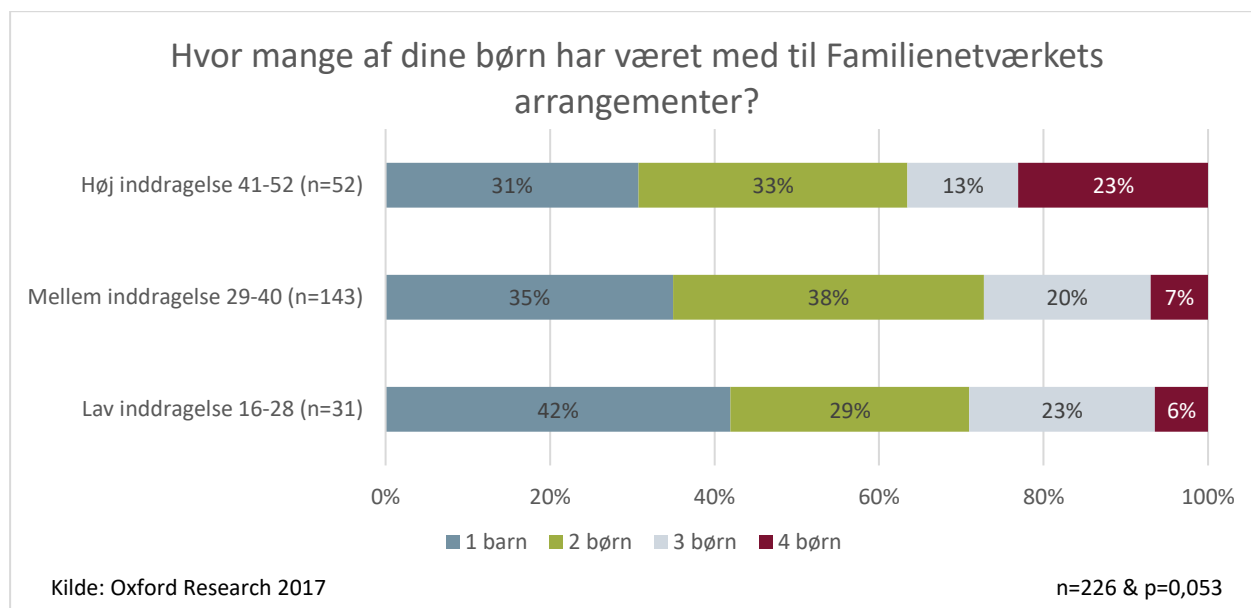
Det er svært at vide præcis, hvorfor der er denne sammenhæng. Vi vurderer, at det især hænger sammen med, at der er flere aktiviteter for børnene i netværkene med primært fokus på læringselementer, og at børnene derfor synes, at det er sjovere at være med dér. Det gælder især de større børn, som ellers vil kunne blive hjemme eller være hjemme ved far.

Figur 25: Hvor mange af dine børn har deltaget i familienetværkets arrangementer? Fordelt på netværk med primært fokus på...

Det er især inddragelsesdelen, der skaber sammenhængen mellem mange børn i netværket og netværkstype. I Figur 26 ses det tilsvarende spørgsmål fordelt på høj, mellem og lav grad af inddragelse. Her ses det, at det især er netværk med høj grad af inddragelse, der tiltrækker mange børn, og dermed også de lidt større børn.

Figur 26: Hvor mange af forældrenes børn, der har deltaget i familienetværkets arrangementer fordelt på graden af inddragelse

Tolkningen af, at de større børn har mere lyst til at komme i netværk med fokus på læringselementer og høj deltagelse, hænger tæt sammen med den kvalitative data i evalueringen. Som tidligere nævnt fremhæver børnene selv de fælles aktiviteter som det, de bedst kan lide, også de ældre børn. En teenagepige fortæller om, hvad hun synes om dagens aktiviteter:

Det er fedt (at lave mad og bage sammen), for så lærer man også at lave mad, og ens sammenhold bliver også tættere, når man laver noget sammen. (Barn)

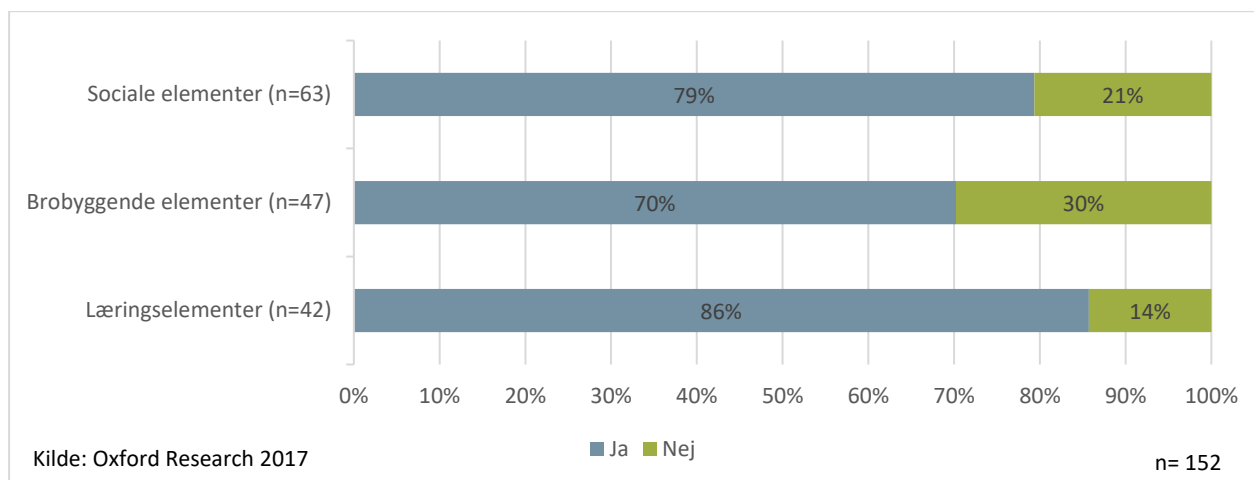

4.3.2.3 Børnene får i højere grad venner i netværket

Børnene i netværk med primært fokus på læringsaktiviteter oplever i højere grad end børn i andre netværk, at netværket hjælper dem til at få venner, som det ses i Figur 27.

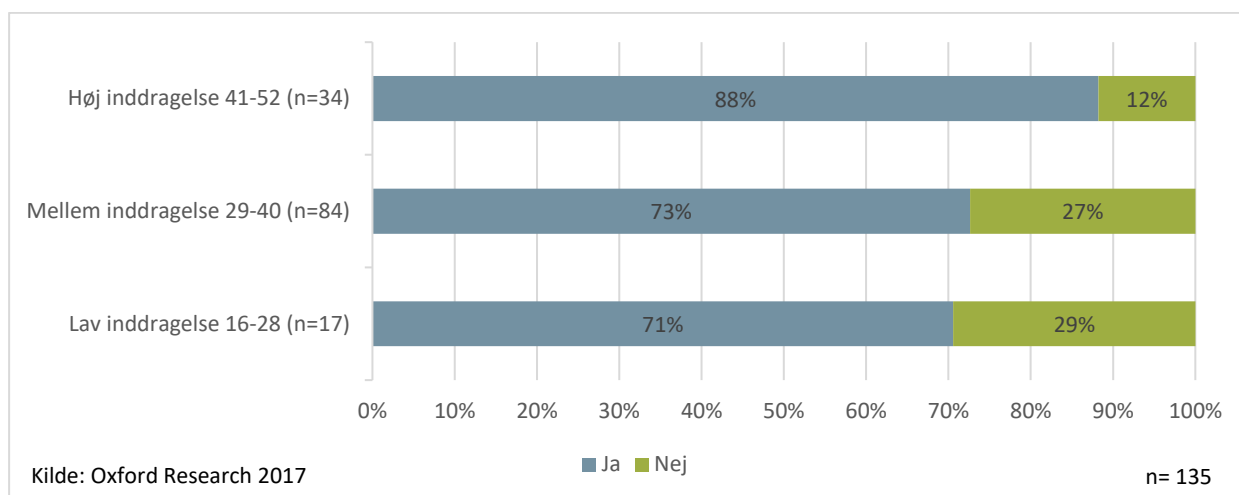

Figur 27: Børnenes oplevelse af, om de har fået venner i familienetværket fordelt på netværk med primært fokus på...

Igen er det særligt graden af inddragelse, der ser ud til at gøre forskellen ift., hvor nemt børnene har ved at få venner i netværket. Der ses en tendens til, at børn i netværk med høj grad af inddragelse i højere grad end børn i netværk med en lav grad af inddragelse oplever, at netværket har hjulpet dem til at få venner i familienetværket.

Figur 28: Børnenes oplevelse af, om de har fået venner i familienetværket fordelt på graden af inddragelse

Der er en naturlig sammenhæng mellem antallet af børn, forældrene har med i netværket, og hvorvidt børnene oplever at få nye venner. Når de oplever at få venner i netværket, er børnene mere tilbøjelige til at deltage. Samtidig vil en stor børnegruppe i netværket gøre det nemmere at finde en eller flere venner.

Evalueringen peger på, at fokus på inddragelse og fælles aktiviteter, herunder mange lege, gør, at børnene føler sig mere hjemme i netværkene. Som tidligere nævnt holder børnene meget af disse

aktiviteter, især hvis det er noget, de kan lave med deres forældre. Legene kan styrke fællesskabsfølelsen i familien og i den samlede gruppe og hjælpe til at skabe relationer mellem børnene.

4.3.3 Kurset ”Medmenneskelighed i praksis”

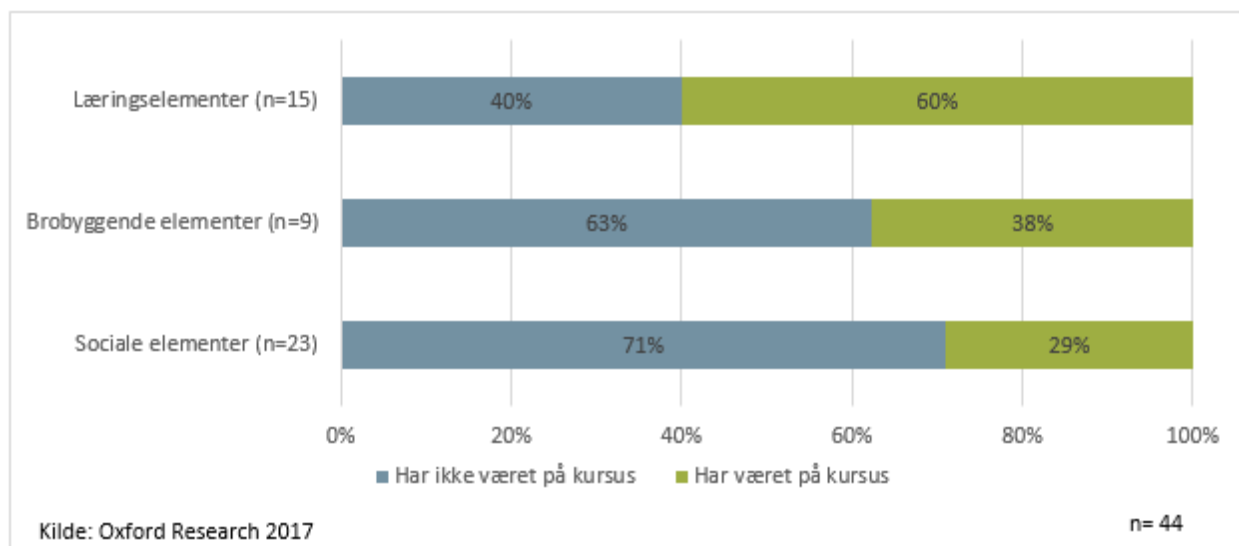
Kurset ”Medmenneskelighed i praksis” (MIP) har til formål at give frivillige basiskompetencer inden for psykosocial støtte af familierne i familienetværkene. Som beskrevet i midtvejsrapporten skal kurset blandt andet give de frivillige et fagligt blik på deres rolle som frivillige i forhold til målgruppen.

”Medmenneskelighed i Praksis” – kursusindhold

- **Modul 1: At arbejde psykosocialt**
  - Refleksion og videndeling om familiernes udfordringer og mestringsevner
  - Refleksion og videndeling omkring organisering af konkrete psykosociale aktiviteter
- **Modul 2: Kriser, stress og psykisk førstehjælp**
  - Kendskab til kriser, stress samt normale reaktioner og forløb
  - Færdigheder i at yde psykisk førstehjælp samt støttende og opbyggende samtaler
- **Modul 3: Når hjælperen har brug for hjælp**
  - Refleksion over svære situationer og egne reaktioner
  - Færdigheder i at anvende kollegial supervision i frivilligruppen
- **Modul 4 og 5: Børns mestring**
  - Indblik i belastende forhold for børn samt børns reaktioner på stress
  - Kendskab til inkluderende aktiviteter og lege for børn og forældre
  - Erfaring med at tilrettelægge, planlægge og udføre aktiviteter og lege for børn

Blandt de tre kategorier af netværk, med forskelligt primært fokus, er der stor forskel på, hvor mange netværk der har deltaget på MIP-kurset. Af Figur 29 ses, at blandt netværkene med primært fokus på læringselementer er det hele 60%, hvor de frivillige har deltaget i kurset, mens dette tal kun er 38% og 29% for netværk med primært fokus på henholdsvis brobyggende og sociale elementer. Der er altså en sammenhæng mellem deltagelse i kurset og fokus på læringselementer. Det kan skyldes, at en højere andel af de frivillige, som allerede har et læringsfokus, vælger at tage på kursus, dvs. at der er et selektionsbias. Men det kan også indikere, at de frivillige på kurserne inspireres til at inddrage familierne i højere grad samt at indføre aktiviteter som fx temaaftener eller lektiehjælp.

Figur 29: Har frivillige i familienetværket i din afdeling deltaget i kurset 'Medmenneskelighed i praksis'?

En del frivillige fra de udvalgte casenetværk har ikke deltaget i MIP, men flere af dem fortæller, at de har planer om at deltage inden for den nærmeste fremtid. Transporttid og omfanget af MIP nævnes som de primære årsager til, at de ikke har taget kurset endnu. En frivillig nævner, at hun helt sikkert ville deltage, hvis MIP blev udbudt i nærområdet. En anden frivillig nævner, at hun ikke kan nå at deltage i kurset i hverdage på grund af arbejde. Ydermere er der frivillige med faglighed inden for socialt og pædagogisk arbejde, som ikke mener, de har behov for at tage kurset. De mener, at de allerede har den fornødne viden. Nedenstående to citater illustrerer afstand og omfang, som er to af de primære barrierer for, at de frivillige kommer på kursus:

"Det (kurset) er svært at få op at stå, fordi det er over flere dage. Vi skulle have været på kursus i Horsens sidste år, men der kan jo være noget privat, der gør, at man må melde fra" (frivillig)

"Det var nemmere, hvis det var her i området. Det kan ikke lade sig gøre i Aarhus kl. 18. Det kan vi jo ikke nå fra arbejde" (frivillig)

Der er også enkelte frivillige, som ikke har taget stilling til MIP. En aktivitetsleder fortæller, at de har kørt netværket fra gang til gang uden indblanding fra omverdenen.

4.3.3.1 Omstrukturering af kursus

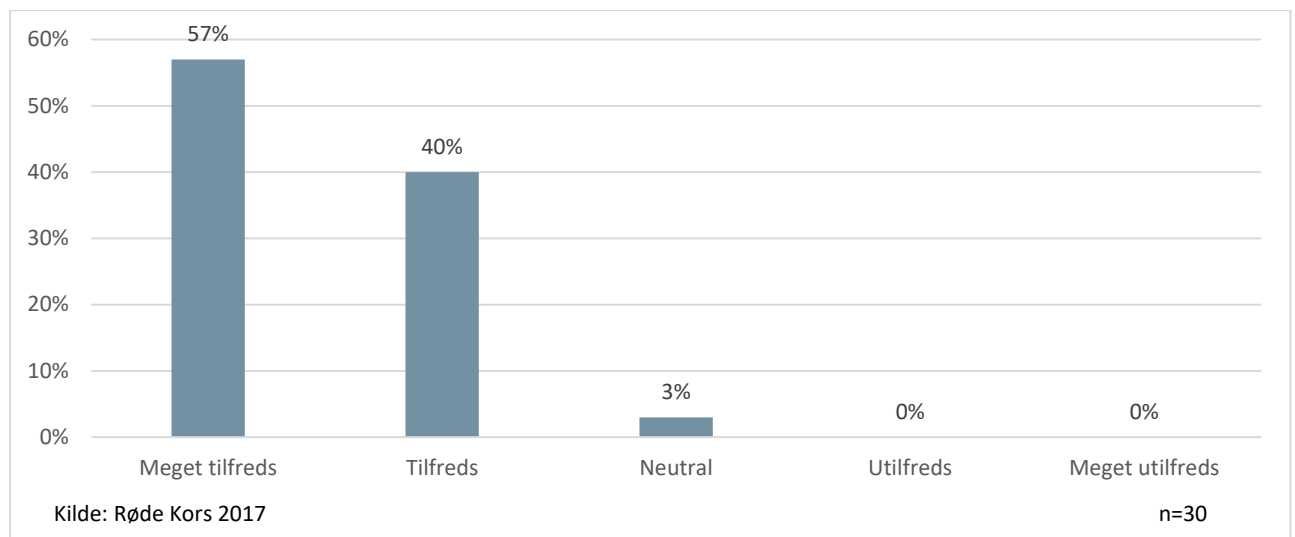
Projektlederen for familienetværket på Røde Kors' landskontor fortæller, at Røde Kors har valgt at prioritere deres ressourcer på at få flere frivillige på MIP. Hun fortæller, at de er begyndt at køre MIP som regionale kurser, hvor de frivillige kan deltage, når det passer ind i deres hverdag, uafhængigt af antallet af tilmeldte deltagere og om øvrige frivillige fra deres netværk deltager. Ydermere udbydes kurserne decentralt for at mindske transporttiden for de frivillige, og det er blevet muligt at

gennemføre MIP på to lange dage eller tre hverdagsaftener. Tidligere tog det fem hverdagsaftener at gennemføre MIP, og det var nødvendigt at samle mindst 10 frivillige for at få kurset udbudt. En af udviklingskonsulenterne i Røde Kors fortæller, at det ofte var svært for netværkene at samle 10 frivillige, og at det var en ressourcekrævende opgave for aktivitetslederne at koordinere med nabonetværkene for at nå op på det nødvendige antal frivillige. Projektlederen fra Røde Kors' landskontor og udviklingskonsulenterne har en formodning om, at den nye struktur vil øge andelen af frivillige, der deltager på MIP.

4.3.3.2 De frivilliges udbytte af kurset

En udviklingskonsulent fra Røde Kors fortæller, at MIP giver de frivillige redskaber til at facilitere psykosociale lege med familierne, redskaber til at støtte folk der har det svært, generelt arbejde med familier i en udsat position og hvordan de frivillige passer på sig selv og hinanden. Hun fortæller, at de frivillige generelt er glade for kurset, hvilket fremgår af Figur 30, der illustrerer en høj grad af tilfredshed med kurset blandt de frivillige i familienetværk.

Figur 30: De frivilliges tilfredshed med kurset

Udviklingskonsulenten fortæller, at der kan være forskel på de frivilliges tilgang til kurset. Frivillige uden erfaring inden for det pædagogiske og/eller sociale felt, er ofte positivt indstillede over for kurset og oplever i høj grad at få opbygget en viden og forståelse, som de kan anvende fremadrettet i deres frivillige arbejde. Omvendt kan frivillige, som har socialfaglig erfaring fra tidligere, have en mere tilbageholdende tilgang til kurset, fordi de mener, at de allerede har de fornødne kompetencer og derfor ikke har behov for sådan et kursus.

"Der er ikke behov for kurser for os, fordi alle har en faglighed med sig. Røde Kors har andre gode kurser, man frit kan tilmelde sig". (aktivitetsleder)

Der er dog forskel på de frivilliges tilgang – også selvom de har erfaring med socialt og pædagogisk arbejde. Der er også nogle, der synes, at det giver rigtig god mening at komme på kursus og finder kurset meningsfuldt og lærerigt. En frivillig fortæller, at det kan være godt at få opfrisket sin viden og praksis på området.

---

*”Det er et super godt kursus. Også for os, der arbejder i det her. Det var lærerigt og gav mening”
(frivillig).*

”Og så hørte vi også om stress og det der med at være nærværende. Hvor vi egentlig skal være mere opmærksomme på de der ting. Det er jo nogle ting, hvor mange af dem ved vi godt, men nogle gange skal man bare lige mindes om dem” (frivillig)

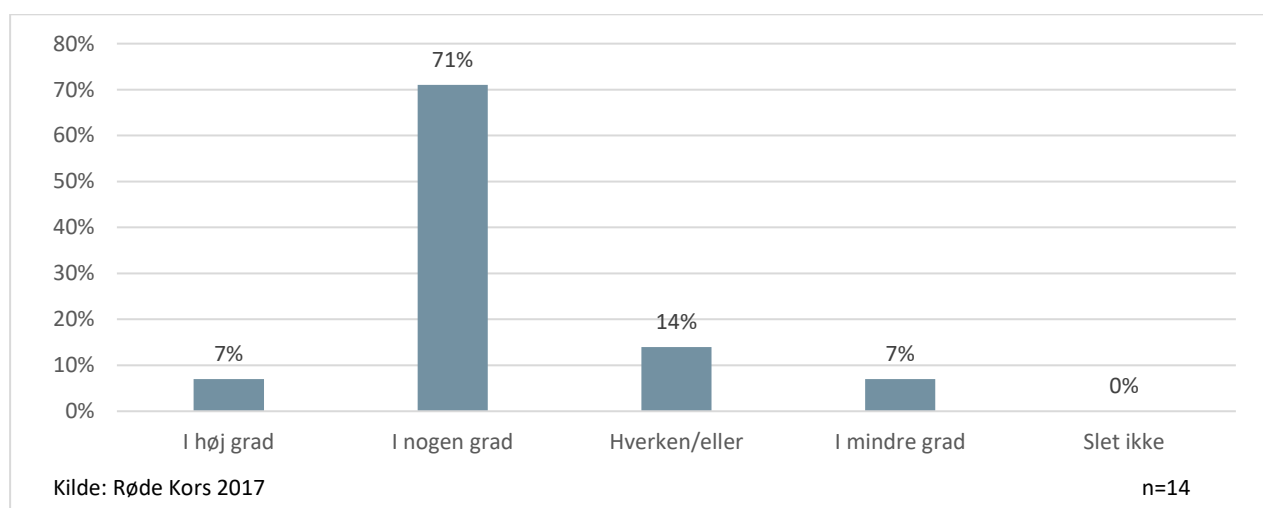

I tråd med ovenstående fortæller udviklingskonsulenten, at det er hendes oplevelse, at alle frivillige, uanset faglighed, får meget ud af kurset, både hvad angår fagligt indhold og det at tale med andre frivillige og høre andres perspektiver. Hun mener, at alle frivillige kan have brug for at få genopfrisket relevant teori og praksis. Hun oplever især, at den del, der handler om, hvordan man passer på hinanden i en frivilligruppe, er relevant for de frivillige.

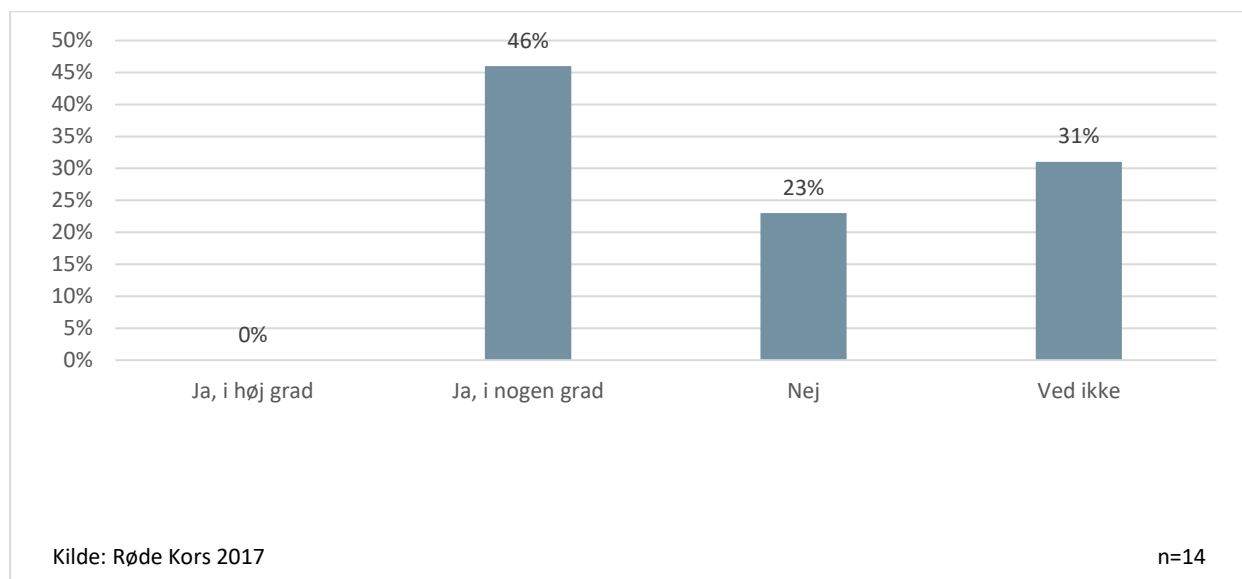
4.3.3.3 Fra viden til praksis

I en opfølgende spørgeskemaundersøgelse blandt de frivillige der har været på kursus, svarer størstedelen af de frivillige, at de i nogen grad anvender det, de lærte på kurset, i praksis, og at kurset i nogen grad har medvirket til, at de gør noget anderledes.

Figur 31: I hvor høj grad har de frivillige anvendt det, de lærte på kurset i deres frivillige arbejde?

Figur 32: Hvorvidt kurset har medvirket til, at de frivillige gør noget anderledes

Udviklingskonsulenten fra Røde Kors peger på, at udbyttet for de frivillige, i form af omsætning af viden til praksis, er størst, hvis flere frivillige fra samme netværk deltager sammen. Kurset skaber et fælles udgangspunkt for de frivillige i deres arbejde med familierne og gør det lettere at omsætte den viden og erfaring, de har fået fra kurset, i praksis.

En aktivitetsleder, som har deltaget på MIP sammen med en anden frivillig fra netværket, fortæller, at de var rigtig glade for kurset. Det, der primært gav dem noget, var at have tid sammen og få drøftet nogle af de problemstillinger, de havde i netværket.

”Vi var alle sammen enige om, at det var et rigtig godt kursus. Vi havde lige pludselig sådan en weekend, hvor vi var sammen og kunne tage udgangspunkt i og debattere nogle af de problemstillinger vi havde”... ”Det var første gang vi havde tid til at sætte os ned og snakke om tingene”.

Som det fremgår af citatet, bidrager kurset, udover ny viden, også i høj grad til samvær, refleksion og sparring i de netværk, hvor frivillige fra samme netværk deltager sammen. Kurset giver dem mulighed for at få vendt den daglige praksis i netværket, hvilket kan skabe grobund for at gøre noget anderledes eller tilføje noget nyt til netværket. Igennem input fra kurset og tid til at drøfte deres interne problematikker i netværket besluttede aktivitetslederen og den frivillige at ændre på nogle strukturer i netværket, som de siden har fået stor glæde af. De besluttede også at indføre nogle af de psykosociale lege, de havde lært på kurset. Dette er således eksempler på, hvordan MIP helt konkret har bidraget til, at de frivillige gør noget anderledes på baggrund af kurset (jf Figur 32: Hvorvidt kurset har medvirket til, at de frivillige gør noget anderledes Figur 32.).

”Der var mange af de der sociallege, dem har jeg brugt med børnene” (frivillig)

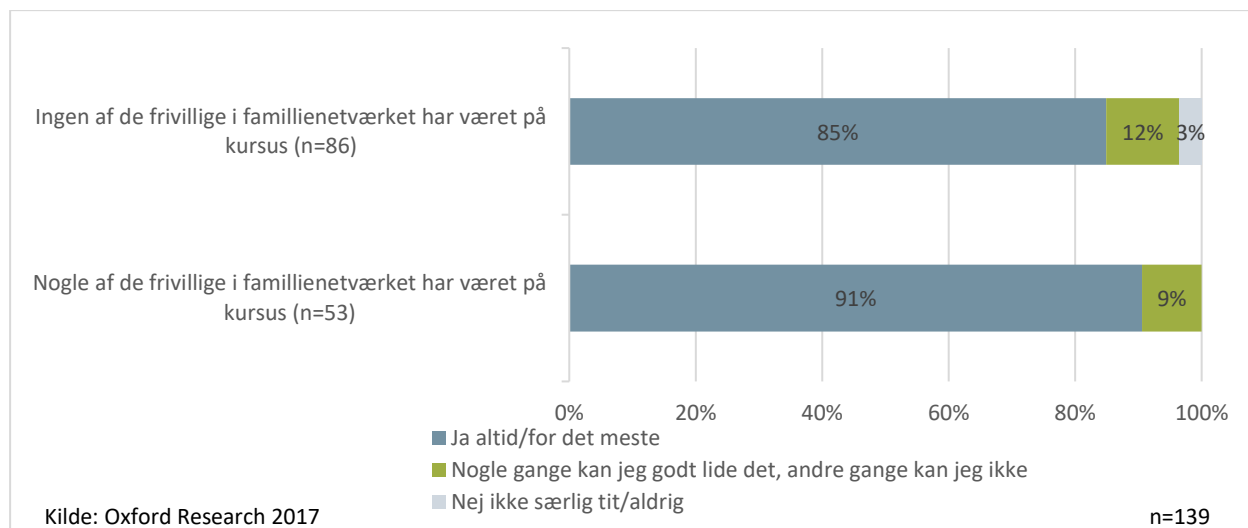

En Røde Kors udviklingskonsulent fortæller, at det kan være lettere at omsætte viden fra kurset til praksis i nyopstartede netværk. Når først et netværk har kørt i et stykke tid, og både familier og frivillige har vænnet sig til en bestemt måde at gøre tingene på, så bliver det sværere at ændre retning.

4.3.3.4 Familiernes udbytte af, at de frivillige er på kursus

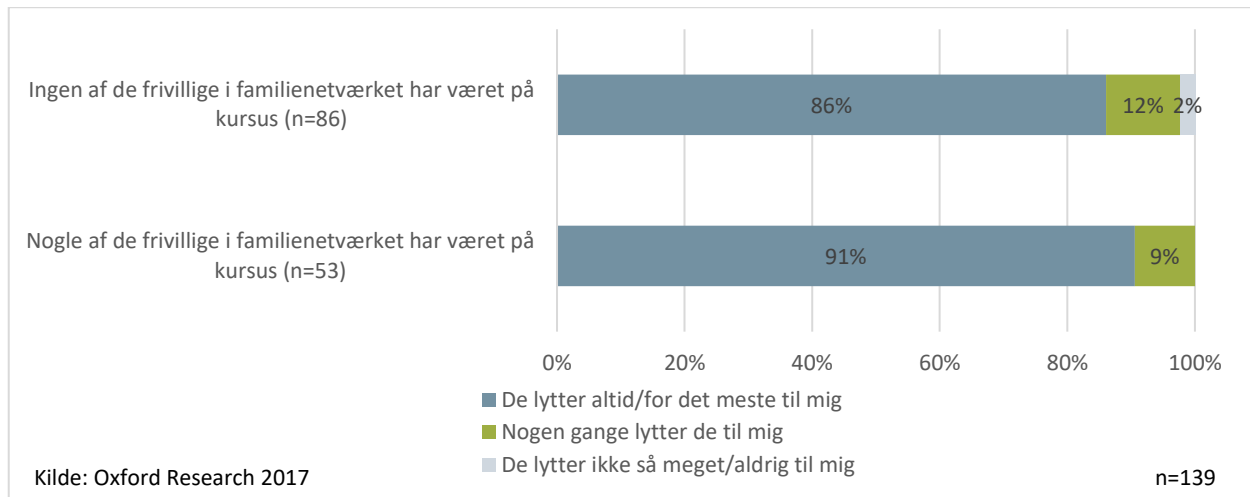
Blandt børnene ses en tendens til, at de bedre kan lide at komme i familienetværket, hvis der er nogle af de frivillige, der har deltaget på MIP. Således svarer 91% af børnene i netværk, hvor nogle af de frivillige har været på MIP, at de altid eller for det meste kan lide at komme i netværket, mens det kun gælder for 85% af børnene i de netværk, hvor ingen af de frivillige har været på MIP (Figur 33). Det ser ikke ud til at have betydning for forældrene, hvorvidt de frivillige har været på kursus.

Figur 33: Om børnene kan lide at komme i familienetværket fordelt på om nogle af de frivillige har været på kursus

Ydermere ses en tendens til, at børnene i netværk, hvor nogle af de frivillige har været på MIP, i højere grad føler, at de voksne lytter til dem hvis de har spørgsmål eller vil fortælle noget. Af Figur 34 ses, at 91% af børnene i netværk, hvor nogle af de frivillige har været på MIP, altid eller for det meste føler sig lyttet til, mens det gælder for 86% af børnene i netværk, hvor de frivillige ikke har været på kursus.

Figur 34: Om børnene oplever, at de voksne lytter til dem, hvis de har spørgsmål eller vil fortælle noget, fordelt på om nogle af de frivillige har været på kursus

Ovennævnte sammenhænge er behæftet med usikkerhed grundet få data i flere af svarkategorierne, men eftersom de understøtter det billede, vi ellers ser i de kvalitative og de resterende kvantitative data, er de medtaget. Frivillige, som har været på MIP, har lært, hvordan de kan anvende psykosociale lege med familierne i familienetværket, og hvordan de inddrager og i det hele taget forholder sig til familierne. Som tidligere beskrevet fremhæver børnene netop aktiviteterne, og i særdeleshed de fælles aktiviteter mellem voksne og børn, som det, de bedst kan lide ved familienetværket. Dette kan ses som en forklaring på, hvorfor vi ser en tendens til, at børn i netværk, hvor nogle af de frivillige har været på kursus, i højere grad end netværk, hvor ingen af de frivillige har været på kursus, kan lide at komme i netværket og føler sig lyttet til af de voksne.

4.3.4 Virkninger, styrker og udfordringer

Netværk med primært fokus på læringselementer har de samme gode virkninger ift. frirum og gode oplevelser som beskrevet i afsnittet om sociale elementer. Derudover er der nogle særlige styrker ved at have fokus på læringselementer:

- Bedre mulighed for empowerment og udvikling af kompetencer
- Netværkene mødes oftere
- Børnene får nemmere venner, og flere børn deltager

Kurset ”Medmenneskelighed i praksis” er med til at styrke den ressourceorienterede tilgang i læringsnetværkene. I netværk, hvor de frivillige har været på kursus, er der indikation for, at det styrker børnenes glæde ved at komme i netværket.

Børnene har altså en særlig glæde ved disse netværk, mens forældrene får de bedste muligheder for at udvikle deres kompetencer. Vurderingen er, at denne tilgang kommer længst ud i forandringsteorikæden og giver bedst mulighed for at øge familiernes adgang til social kapital. Mens

de sociale elementer primært øger den afgrænsende sociale kapital blandt familierne, bidrager læringselementerne i højere grad til at øge den brobyggende sociale kapital, i kraft af sit fokus på kompetenceudvikling og empowerment.

Der er dog også nogle udfordringer ved at have meget fokus på læringselementer. Selvom der kan være mange gode ting ved, at familierne inddrages mere i de praktiske aktiviteter, så som madlavning og børneaktiviteter, så oplever nogle af forældrene det som en belastning at blive inddraget. En forælder fra et netværk, hvor forældrene *ikke* inddrages i madlavningen, fortæller:

Det er rart, at de frivillige laver maden. Det der med køkkenet er jeg ikke så god til. Så det er rart for en gang skyld, at man ikke skal det. Jeg laver mad hjemme hver dag, når børnene er der. (forælder)

Dette citat illustrerer meget godt, at der *kan* være et dilemma mellem pusterumstilgangen og læringstilgangen. Denne forælder nyder at slippe for at lave mad. Samtidig fortæller hun også, at hun ikke er så god til at lave mad, og det kunne hun muligvis blive bedre til, hvis hun deltog i madlavningen og fik hjælp og inspiration fra de frivillige og andre familier. Det samme kunne gælde for andre typer af inddragelse.

Den overordnede vurdering, ud fra ovenstående analyser, er, at læringstilgangen virker bedst i forhold til at opnå flere af de mål på mellemlangt sigt, der opstilles i forandringsteorien. Dog skal der være en balance i, hvor meget familierne udfordres, for at netværket stadig føles som et frirum. Vi oplever dog ikke, at denne balance er overskredet i nogle af de netværk, vi har besøgt.

Den største udfordring er nok, at læringstilgangen kan være svær for de frivillige, da det kræver særlige kompetencer at arbejde med empowerment. Det er nemmere og føles mere naturligt for mange frivillige at give familierne det, de umiddelbart efterspørger på netværksaftnerne, nemlig et frirum fra gøremål og hverdagens problemer. Sådan fremstår det i interview med de frivillige, der vægter at give familierne et frirum. Det kan føles ubehageligt at stille forventninger om deltagelse til familierne, især hvis de egentlig helst vil slappe af, hvilket nogle familier giver udtryk for. Det er selvfølgelig også derfor, at Røde Kors har udviklet et kursus, så de frivillige kan blive klædt godt på til opgaven.

4.4 BROBYGGENDE ELEMENTER

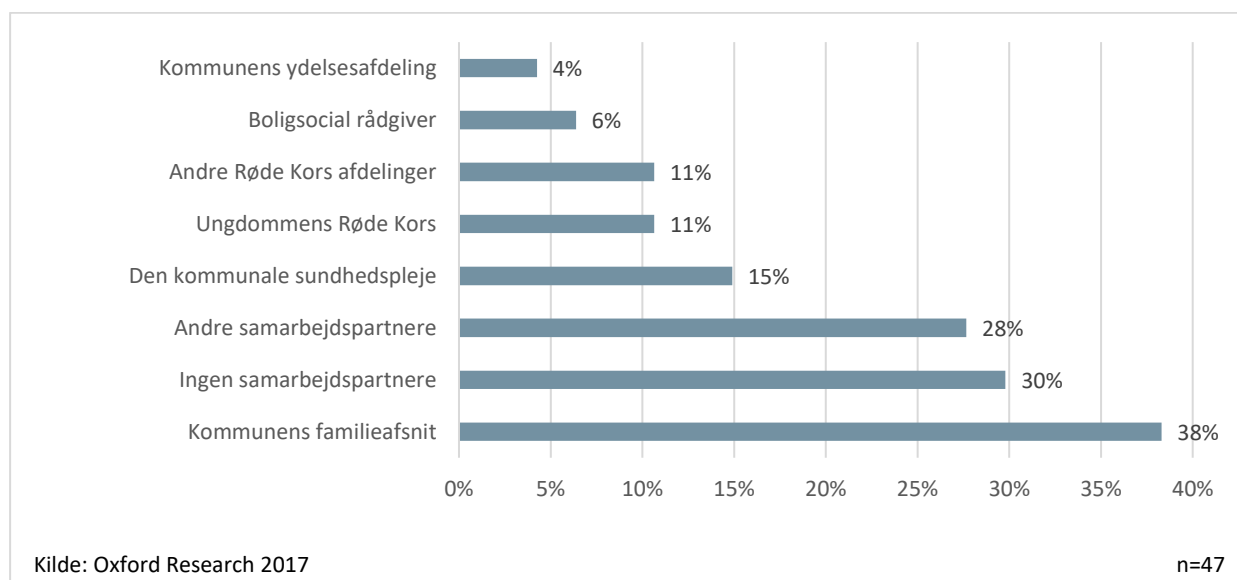
Brobyggende elementer er aktiviteter og en tilgang, der retter sig mod at bringe familierne videre til andre dele af lokalsamfundet. Man forsøger at øge adgangen til brobyggende social kapital gennem hjælp af personlig, praktisk eller økonomisk karakter. Billedligt talt tager netværk, med dette fokus, familien i hånden ud i verden uden for familienetværket.

4.4.1 Aktiviteter

4.4.1.1 Samarbejder med andre aktører

De fleste familienetværk har et eller flere samarbejder. Det kan både være i form af formelle samarbejdsaftaler eller mere uformelle samarbejder. I Figur 35 ses, hvilke samarbejdspartnere familienetværkene har.

Figur 350: Samarbejdspartnere

Blandt “Andre samarbejdspartnere” nævnes:

Andre samarbejdspartnere
Menighedsplejen
Supermarkeder
Andre frivillige organisationer
UU-center
Uddannelser (fx folkeskoler og produktionshøjskoler)
Boligforeninger
Krisecentre
Institutioner (fx specialbørnehaver el. døgninstitutioner)
PPR

Kilde: Oxford Research 2017

Som det fremgår af figuren ovenover, angiver 30% af familienetværkene, at de ikke har nogen samarbejdspartnere. Det stemmer godt overens med det billede, vi har fået fra besøgene i casenetværkene, hvor flere angiver, at de ikke har et samarbejde, og/eller at samarbejdet er meget løst. Det er altså meget forskelligt, i hvor høj grad samarbejde med andre aktører prioriteres. I netværk med særligt fokus på brobygning prioriteres samarbejdsaftaler typisk højere end i andre netværk.

De fleste samarbejdsaftaler omhandler rekruttering af familier til familienetværkene. Det mest typiske er, at kommunens familieafdeling henviser sårbare familier til familienetværkene. Det kan også være andre kommunale afdelinger, fx sundhedsplejen eller boligsociale medarbejdere, der henviser familier til familienetværket. Samarbejdsaftaler er en vigtig rekrutteringskanal for familienetværkene, hvilket gør samarbejdspartnerne vigtige.

Samarbejdsaftaler kan også være relateret til økonomisk eller materiel støtte til netværket. Det kan være, at familienetværket får lov til at bruge nogle lokaler fra en anden lokal aktør, eller at en lokal biograf giver gratis billetter til en forestilling. Nogle gange kan disse former for samarbejde have en brobyggende funktion – fx ved at deltagerne opbygger en tilknytning til andre aktiviteter, der foregår i samme lokalområde.

Samarbejdsaftalerne er altid lokale og kan derfor være ret forskellige. Ofte kan meget lade sig gøre, hvis de frivillige får en god idé. I casenetværkene er der særligt to lidt anderledes samarbejder, vi vil fremhæve.

Det ene drejer sig om et samarbejde med det lokale bibliotek. Samarbejdet drejer sig om at få familierne i familienetværket til at benytte bibliotekerne mere. Som udviklingskonsulent fortæller, er familierne ikke vant til at komme på biblioteket, og samtidig ved man, at børn og unge, der bruger

bibliotekerne, klarer sig bedre, end dem der ikke gør. Derfor er det relevant at gøre en fælles indsats for at hjælpe familierne til at blive bekendt med biblioteket og dets forskellige tilbud. Der har været afholdt tre aktiviteter på biblioteket i det pågældende casenetværk, som beskrevet i boksen nedenfor, og derudover er der løbende kontakt og opmærksomhed om at gøre biblioteket tilgængelig for de sårbare familier.

Samarbejde med lokalt bibliotek

Der blev som opstart aftalt tre aktiviteter i familienetværkets kalender. Første aften drejede sig om relationen til biblioteket, og familierne var inviteret på rundvisning og pizza. Man viste bibliotekets e-tilbud som lydbøger, film og børnesider, hvilket gav mange af familierne helt ny viden om biblioteket, der samtidig fremstod som et trygt og godt værested.

Andet arrangement var en aften, hvor familierne diskuterede spillereglerne og omgangstonen på de sociale medier. Nogle havde godt styr på det, men der herskede en del usikkerhed blandt de familier, hvor det kun var børnene, som benyttede sig af sociale medier som Youtube, Facebook og Instagram.

Tredje arrangement var et Halloween-event med mad og (u)hygge for familierne. Mange mødte op i udklædning, der blev udskåret græskarhoveder, og alle var på en skræktur i bibliotekets kælder, hvor der var pyntet op til Halloween.

Kilde: Louise E. Krøggård. (24. februar, 2017). Biblioteket og familienetværket: "<http://bf.dk/Fagmagasinet/Perspektiv/DelDinViden/Artikler/2017/2/Familieklubber>"

Bibliotekseksemplet er både et eksempel på en brobyggende samarbejdsaktivitet og en lærende kompetenceudviklingsaktivitet og kunne således have været placeret i begge afsnit.

Det andet samarbejde, vi vil fremhæve, er med sundhedsplejen. I dette netværk er sundhedsplejen en integreret del af netværket, idet det er en sundhedsplejerske, som er ansvarlig for en gruppe unge forældre, og som tilbyder dem at deltage i netværket. Sundhedsplejersken forklarer om modellen:

Jeg sørger for at få fat i familier og sende sms'er ud om spisning. Jeg tager imod svar fra familier, så jeg ved hvor mange der kommer til spisning. Under spisningen hjælper jeg til, men jeg er primært tilgængelig som sundhedsplejerske.

De bruger mig som sundhedsplejerske, og som en de kender. Jeg kender jo deres børn, familier og udfordringer fra tidligere. På den måde bliver jeg brugt både som sundhedsplejerske og ... og så kender de mig jo i forvejen. (samarbejdspartner (sundhedsplejerske))

Som det fremgår af citatet, står sundhedsplejersken, i dette casenetværk, både for en del af det praktiske arbejde ved netværksaftnerne samt fungerer som sparringspartner i forhold til

sundhedsfaglige forhold blandt familierne. Hun har fulgt familierne, siden børnene var helt små, da hun har fungeret som sundhedsplejerske for flere af mødrene. Hun har herigennem en tæt relation til flere af familierne, hvilket betyder, at familierne kommer til hende og spørger til råds, når de har problemer. De frivillige fra Røde Kors skaber rammerne for fællesspisningen og aktiviteter. De nævnte eksempler på samarbejdsaftaler bygger på et formelt samarbejde mellem familienetværket og en anden aktør. Der er imidlertid også en række mere uformelle samarbejdsaftaler i flere af familienetværkene, der har brobyggende karakter. Det kan være, når familienetværket deltager i lokale aktiviteter. For eksempel har et netværk deltaget i en lokal sankthansfest som gruppe i stedet for at arrangere deres egen fest. Et andet sted har de brugt et familienetværksarrangement til at sy fastelavnskostumer for at muliggøre, at familierne kan deltage i fastelavnsarrangementer uden for netværket. Dette er eksempler på, at familienetværket hjælper familierne til at blive integreret i lokalsamfundet og derigennem få adgang til social kapital.

I nogle netværk gør de en aktiv indsats for at bygge bro til fritidsaktiviteter for børnene. I et netværk har de et samarbejde med idrætsforeningerne, der indebærer, at de tager ud til en fritidsaktivitet, hver gang et barn har fødselsdag. Det er så fødselsdagsbarnet, der får lov at vælge, hvilken aktivitet de skal besøge. På den måde kan børnene (og forældrene) opleve og afprøve forskellige aktiviteter i lokalområdet, hvilket kan nedbryde nogle barrierer for at deltage. Det giver både en følelse af fællesskab i lokalsamfundet og mulighed for et socialt netværk for børnene.

4.4.1.2 Økonomisk støtte

29 ud af 47 familienetværk angiver, at de arbejder med økonomisk støtte til familierne. Det er ligeledes en vigtig aktivitet i forandringsteorien. Det er til gengæld ikke noget, der fylder så meget, når man snakker med de forskellige respondenter om familienetværkene. Det skyldes formentlig, at den økonomiske støtte ses som en selvstændig aktivitet, der kører relativt uafhængigt af familienetværkene. Det kan også skyldes, at det kører relativt let og gnidningsfrit.

Mange af familierne er blevet rekrutteret ved, at de har søgt økonomisk støtte via julehjælpen, hvor de så er blevet foreslået at komme med i et familienetværk, for at støtten kan blive kontinuerlig i stedet for enkeltstående. En af Røde Kors-konsulenterne fortæller, hvordan det fx kan spille sammen:

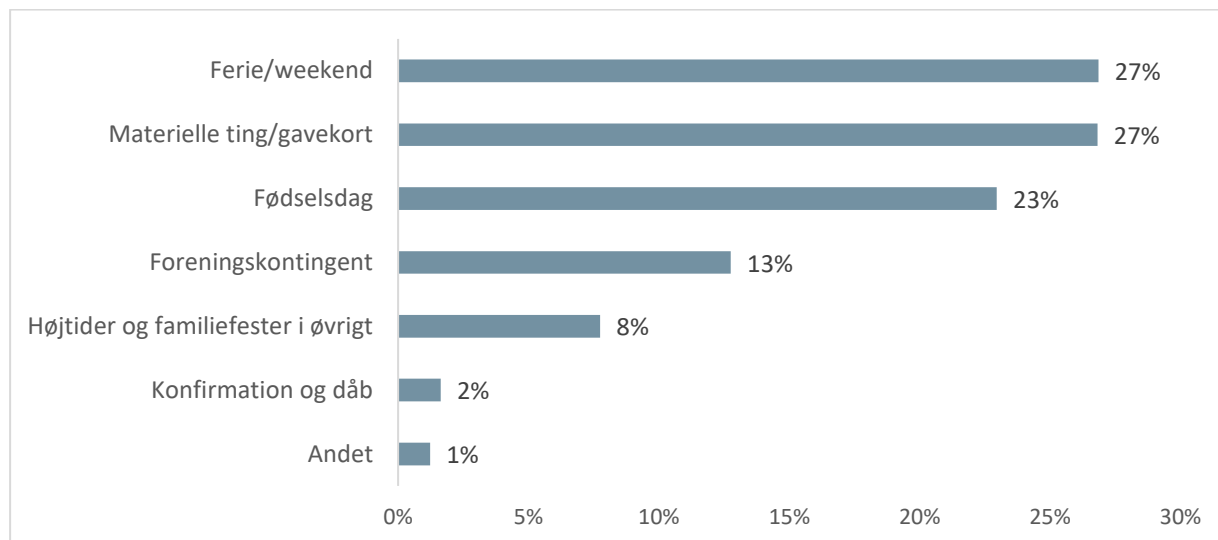
Et sted har de et stort hus, hvor de har delt julehjælp ud på en etage og så har Røde Kors holdt arrangementet imens. Vi havde ringet til familierne og fortalt, at de endelig måtte tage deres familier med når de skulle hente julehjælpen, for der var et stort arrangement med juleklip og æbleskiver osv. Der kom 70 op, og det var jo en fantastisk måde at komme i kontakt med målgruppen. (konsulent)

Den økonomiske støtte gives i øvrigt via indsatsen ”en håndsrekning”. Her kan familier i en socialt udsat position søge midler til forskellige netværksskabende formål fx fritidskontingent og udstyr, afholdelse af fødselsdag eller højtid, deltagelse på lejrskole etc. I Røde Kors gives de kun i forbindelse med kontinuerlig støtte, dvs. til familier som er en del af Røde Kors’ netværk, primært familienetværkene. Det skyldes, at man ønsker at anvende den økonomiske støtte i sammenhæng med, at familien i øvrigt støttes til en bedre hverdag.

Oxford Research foretog i 2015 en evaluering af ”En håndsrækning” for Egmontfondens. I Figur 36 er det vist, hvordan støtten blev fordelt i Røde Kors på det tidspunkt.

Figur 36: Fordeling af ”En håndsrækning”, Røde Kors, data fra 2015

(Kilde: Evaluering af ”En håndsrækning”, 2015)

Andre måder at støtte familierne økonomisk på, som vi har hørt om i de seks casenetværk, har været:

- Bytte-dag med tøj
- Lave rigeligt med mad, så der er rester, familierne kan tage med hjem
- De frivillige tager brugt tøj, bøger mv. med, som familierne kan tage, hvis de vil

4.4.1.3 Bisiddere og anden praktisk/personlig hjælp mellem netværksaktiviteterne

11 netværk angiver, at de har en bisidderordning, mens 2 angiver, at de har familievenner, som er frivillige, der besøger familierne uden for netværksaktiviteterne.

I det ene netværk vi har besøgt, havde de frivillige et tæt forhold til familierne. Det ses blandt andet til netværksaftenerne, hvor en børnepsykolog er med som frivillig, så familierne kan snakke om forskellige psykologiske udfordringer, som regel på tomandshånd. Tidligere var der en frivillig psykoterapeut med samme rolle.

Også mellem møderne er der et tæt forhold til familierne. Der er fire familier, som de følger tæt. En frivillig fortæller for eksempel, at der er mange samtaler i telefonen privat, og særligt en af de frivillige tager med til møder i kommunen.

En af forældrene fortæller på samme måde om, at en af de frivillige har været med til mange møder.

Lige nu har jeg stor glæde af at (frivillig) hun tager med til en masse møder (i kommunen), i forhold til hvad der skal ske med mig i fremtiden. Det er jo en kæmpe stor hjælp. At man ikke sidder der alene.
(forælder)

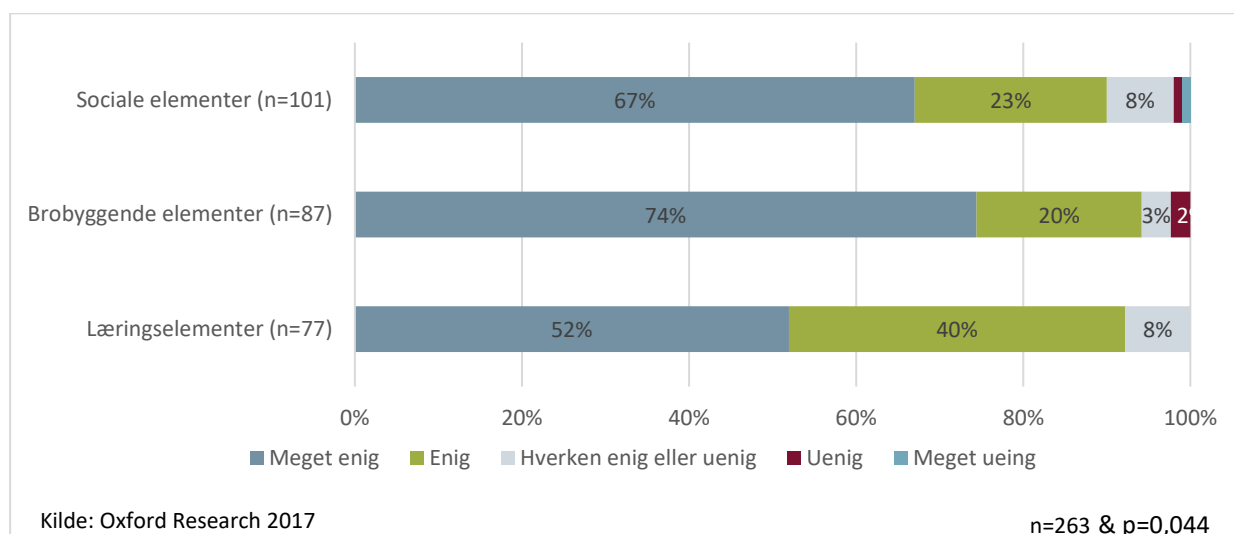
De frivillige kan også hjælpe med praktiske ting mellem netværksaktiviteterne. Eksempler på det er, at en forælder ønskede hjælp til at lære at lave en af de middagsretter, de havde fået i netværket, og den frivillige lovede at komme hjem til hende og hjælpe med det. Det kan også være hjælp til jobansøgninger.

4.4.2 Virksomme mekanismer

4.4.2.1 Forældrene føler sig lyttet til

Forældre i netværk, der har særligt fokus på brobyggende elementer, føler sig i højere grad lyttet til end i de andre netværk. Hvis man ser på, hvor stor en andel der svarer ”meget enig” til, om de føler sig lyttet til i netværket, så er det 74% af forældrene i det brobyggende netværk, hvor det til sammenligning er 52% af forældrene i netværk med fokus på læringselementer og 67% af forældrene i netværk med fokus på sociale elementer. Fordelingen fremgår af Figur 37.

Figur 37: Forældrenes oplevelse af at blive lyttet til i familienetværket fordelt på netværk med primært fokus på...

Forskellen kan handle om, at de frivillige i brobyggende netværk går ind meget direkte og hjælper især forældrene - der er en høj grad af én-til-én kontakt, hvilket ses i mindre grad i de andre netværkstyper. Især i netværk med mere fokus på læringselementer bliver der typisk ikke på samme måde givet en tæt personlig støtte. Én-til-én kontakten kan give et tættere forhold mellem familier og frivillige og en prioritering af tid til at lytte til den enkelte. Det er interessant, at denne forskel viser sig ret tydeligt i forældrenes besvarelser.

Følelsen af at blive lyttet til understøtter især dimensionen om tillid i den sociale kapital. Det skyldes, at der bliver opbygget en tillidsfuld kontakt mellem de frivillige og forældrene, hvor de frivillige tydeligt viser, at de er der for at lytte og hjælpe. Det skaber tillid i relationen. Der er altså basis for, at netværk med fokus på brobyggende elementer er særligt velegnet til at styrke den sociale kapital på dette område.

4.4.2.2 Mulighed for opbygning af brobyggende social kapital

De brobyggende elementer giver god mulighed for at opbygge brobyggende social kapital. Samarbejdet med biblioteket i det ene casenetværk er et godt eksempel på dette. Udviklingskonsulenten fra biblioteket fortæller, hvordan det er lykket i samarbejdet med familienetværket:

---

*De kommer igen og bruger det i fritiden nu. Selvfølgelig ikke alle, men flere af dem gør.
(samarbejdspartner)*

Eksemplet viser altså, at familierne kommer igen, efter at de er blevet introduceret til biblioteket gennem familienetværket. På samme måde kan det andet eksempel på samarbejde med sundhedsplejersker åbne op for brobyggende social kapital i og med, at samarbejdet kan øge tilliden til sundhedsplejen og måske endda øvrige offentlige tilbud, hvilket betyder, at de vil være mere tilbøjelige til at benytte tilbud også uden for netværket.

Også andre eksempler har potentiale for at øge familiens adgang til social kapital. Når familierne tager med til lokale arrangementer, fx sankthans eller er ude for at besøge en fritidsaktivitet, så øger det muligheden for, at de vil opsøge noget lignende selv. Disse oplevelser beskrives kun som gode oplevelser af familierne. Det giver potentiale for, at oplevelserne vil nedbryde nogle barrierer for deltagelse i lokalsamfundet, for eksempel ved at de nu kender nogle aktiviteter, ved rent praktisk hvor og hvornår de foregår, og hvad man kan forvente, når man kommer der. Det øger sandsynligheden for, at brobygningen lykkes, hvilket øger adgangen til brobyggende social kapital i form af styrket fællesskabsfølelse i lokalsamfundet, øget netværk for børnene og på sigt også tillid til de relationer, man evt. opnår i forbindelse med deltagelse i aktiviteterne.

4.4.2.3 Praktisk og økonomisk støtte til at komme videre

Den praktiske støtte kan give familierne et skub til at komme videre. Det kan fx være, hvis den frivillige hjælper med at få skrevet en succesfuld ansøgning eller lærer at lave noget nyt mad. Samtidig kan det give en enorm hjælp for familierne, der kan give pusterum og oplevelser, som de ellers ikke ville få, og dermed øget trivsel og livskvalitet. Det kan være, hvis en frivillig hjælper børnene med at komme til fritidsaktiviteter. Selvom aktiviteterne er kortvarige, så får børnene nogle nye kompetencer og nogle gode oplevelser, som kan give mod på at fortsætte og træde ind i andre fællesskaber.

Den økonomiske støtte kan ligeledes give familierne et skub i den rigtige retning. Evalueringen af 'En håndsækning' konkluderer, at støtten gør en positiv forskel for modtagerne på følgende områder:¹⁵

- Skabe positive oplevelser og dermed troen på, at "jeg kan"
- Afværge lidelse og afsavn
- Relationsopbyggende aktiviteter

Ovenstående virkninger er således dokumenterede virkninger af den økonomiske støtte, der foregår i familienetværkene. Fritidskontingenterne giver mulighed for, at børnene kan opbygge relationer og deltage mere i civilsamfundet, end de ellers ville kunne gøre. Som ved den praktiske støtte øger dette adgangen til brobyggende social kapital.

4.4.3 Virkninger, styrker og udfordringer

De brobyggende elementer har særligt disse virkninger:

- Forældrene føler sig lyttet mere til i netværket
- Der er en vis grad af brobygning til andre aktører og aktiviteter i lokalområdet
- Familierne får gode oplevelser og overskud gennem økonomisk, personlig og praktisk støtte

Disse elementer har brobyggende funktioner. Gennem målrettede samarbejdsaftaler og aktiviteter med brobyggende karakter understøttes familierne i at blive introduceret til andre aktører i lokalmiljøet. En-til-én-støtte fra de frivillige kan hjælpe til, at familien får den rette hjælp af kommunen, eller at børnene kommer til en fritidsaktivitet. Familierne har ofte en hyppigere kontakt med de frivillige, idet de frivillige mødes med familierne ud over ved familienetværkets møder. Det giver familierne en større berøring med indsatsen eller en større "dosis". Selvom vi ikke har målinger, der kan understøtte dette, så forventer vi, at denne model, på denne måde, skaber en øget adgang til brobyggende social kapital, særligt på dimensionerne socialt netværk (idet flere børn kommer til en organiseret fritidsaktivitet), tillid og styrket fællesskabsfølelse i lokalsamfundet.

De frivilliges rolle ændrer sig, når de også hjælper familierne uden for netværksaftnerne. Det kan ses som en udfordring og er bevidst fravalgt i ét af de netværk, som vi har besøgt. Her ønsker man ikke, at relationen mellem frivillige og deltagere skal blive for tæt. De ser helst ikke, at familierne taler om for personlige ting ved netværksaftnerne, og man har ligefrem sagt til de frivillige, at de ikke må hjælpe familierne mellem møderne. Aktivitetslederen forklarer:

---

¹⁵ Oxford Research: "Evaluering af "En håndsækning" for Egmontfonden" (2015)

Man skal ikke gå ud over møderne, fx hjælpe dem mellem aktiviteterne ved at følge dem til samtaler eller lignende. Det må man ikke, vi afgrænser det for at beskytte både de frivillige og familierne. De frivillige skal ikke fanges ind eller føle sig forpligtet til at gøre for meget. Der er også noget formelt ved det. Vi skal heller ikke rode os ud i noget vi ikke har forstand til, hvor man kan gøre mere skade end gavn af godhed. Og familierne kan komme i taknemmelighedsgæld. (aktivitetsleder)

Dette er en meget anderledes tilgang, end den der er i brobyggende netværk, hvor fx det at tage med til møder i kommunen er en naturlig del af familienetværkets funktion. Her eksisterer altså et dilemma mellem to tilgange, som er relevant at diskutere.

Som vi så tidligere, trives børnene umiddelbart bedst i læringsnetværkene, især når de frivillige har været på MIP. I det brobyggende netværk er der umiddelbart en fordel for forældrene, idet de i højere grad føler sig lyttet til. Det stemmer meget godt overens med det, vi har set i casenetværkene. Her ses en tendens til, at der i det brobyggende netværk er meget fokus på at hjælpe forældrene til at skabe netværk og støtte dem, hvor de mangler overskud, mens der i mindre grad var fokus på børnene. Det skal siges, at datagrundlaget er ret spinkelt, men vi hæfter os ved det, da de kvalitative og de kvantitative data taler i samme retning.

Når det brobyggende netværk tilsyneladende især tilgodeser forældrenes behov, så vil der også være en afsmittende effekt for børnene. Dette skyldes, at forældrene, igennem den støtte de får i netværket, kan få mere overskud til familielivet, hvilket i sidste ende har en afsmittende effekt for børnene¹⁶. Hvor stor denne afsmittende effekt er, kan vi ikke sige noget om i denne evaluering.

4.5 ANDRE FAKTORER AF BETYDNING FOR NETVÆRKENE

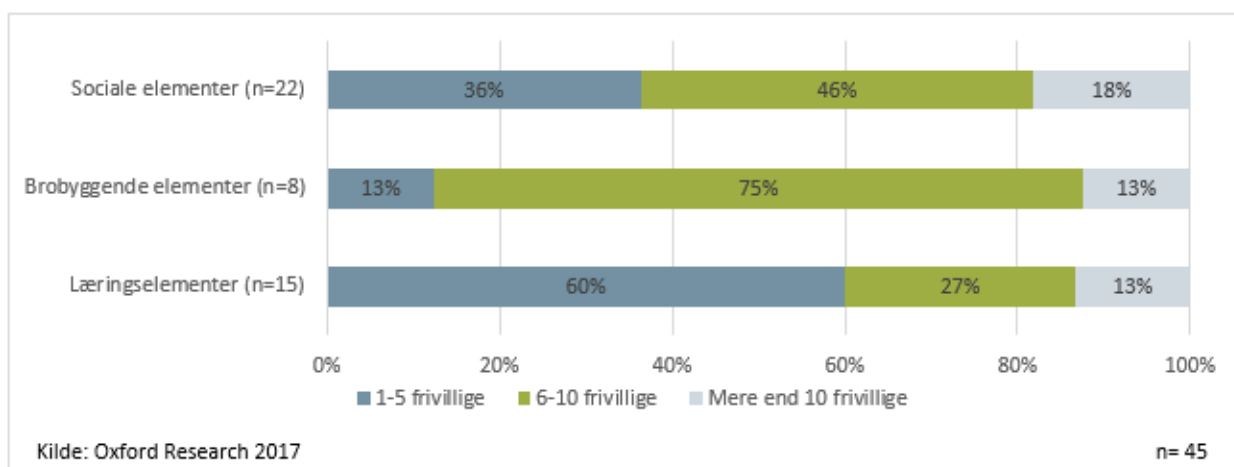
4.5.1 Antallet af frivillige

Der er stor forskel på, hvor mange frivillige de tre typer af netværk har. Netværk med primært fokus på læringselementer har færrest frivillige, hvilket kan virke overraskende, da det er de sociale indholdselementer, der generelt kræver færrest ressourcer. Således har 60% af læringsnetværkene 1-5 frivillige, mens det kun gælder hhv. 36% og 13% for netværk med fokus på hhv sociale og brobyggende elementer (Figur 38). Det tyder således på, at det måske ikke altid handler om antallet af frivillige, men *hvem* de frivillige er, og *hvor meget* de ønsker at engagere sig, eftersom vi samtidig ser en tendens til, at frivillige i netværk med fokus på læringselementer i højere grad har været på kurset MIP og i højere grad inddrager familierne og laver læringsorienterede aktiviteter med familierne.

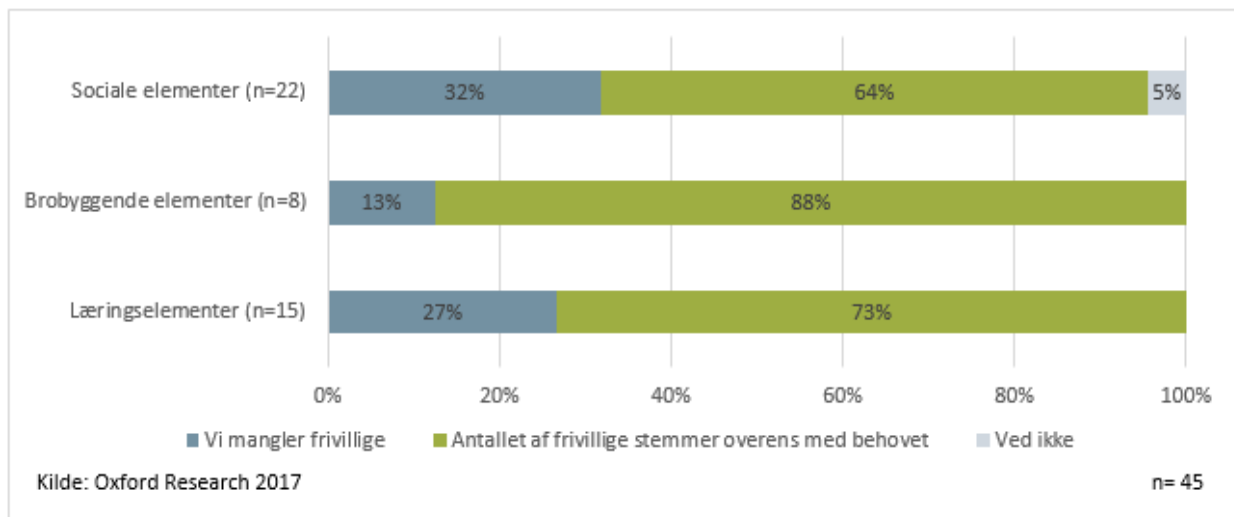
¹⁶ Fx Adam Johansen: *Børnefamiliers fattigdom og omsorgssvigt*, København :Professionshøjskolen Metropol og Psykiatrifonden.dk: <http://www.xn--forldre-oxa.dk/opdragelseogtrivsel/tryghed-og-trivsel.aspx>

Figur 38: Antal frivillige fordelt på netværk med primært fokus på...

Blandt de netværk med fokus på sociale eller læringselementer er det næsten 1/3 af netværkene, hvor aktivitetslederen angiver, at de mangler frivillige (Figur 39). Det gælder kun 13% af netværk med fokus på brobyggende elementer. Billedet stemmer overens med det billede, vi så i Figur 38, hvor vi ser, at 88% af netværkene med fokus på brobyggende elementer har 6 eller flere frivillige i netværket. For netværk med fokus på sociale eller læringselementer gælder det kun hhv. 64% og 40% af netværkene.

Figur 394: Mangel på frivillige fordelt på netværk med primært fokus på...

4.5.1.1 Betydningen af antal frivillige

Flere af de netværk, vi har besøgt, manglede frivillige. I det ene netværk var manglen kritisk, idet aktivitetslederen var den eneste frivillige, og at han ønskede at trække sig fra posten. I et par andre netværk ønskede de én eller to ekstra frivillige, for at kunne løse opgaverne bedre, men uden at det var kritisk.

Antallet af frivillige har betydning for, hvor mange aktiviteter netværket har mulighed for at lave. Det kan særligt være ture og/eller aktiviteter for børnene, der bliver skåret fra, når der mangler frivillige.

Vi prøver at have nogle aktiviteter for børnene. Det kniber lidt i øjeblikket. Vi mangler lidt frivillige til at tage sig af børnene. Nu er de så blevet lidt større så de kan godt selv lege nu. (Aktivitetsleder)

Når der mangler frivillige, så bliver netværket meget sårbart. Fx er der en konkret risiko for, at netværket må lukke i det tilfælde, hvor aktivitetslederen står alene tilbage. I andre netværk er det ”bare” et spørgsmål om, at de frivillige der er, skal trække et lidt større læs. En frivillig fortæller om udfordringen:

Det vil være godt med flere til at tage nogle arbejdsopgaver. Så der er også er tid til at snakke med familierne. Der kan være lidt stress på nogle gange. Man har det også dårligt, hvis man ikke kan komme, fordi så ved man, at de andre skal slæbe. (Frivillig)

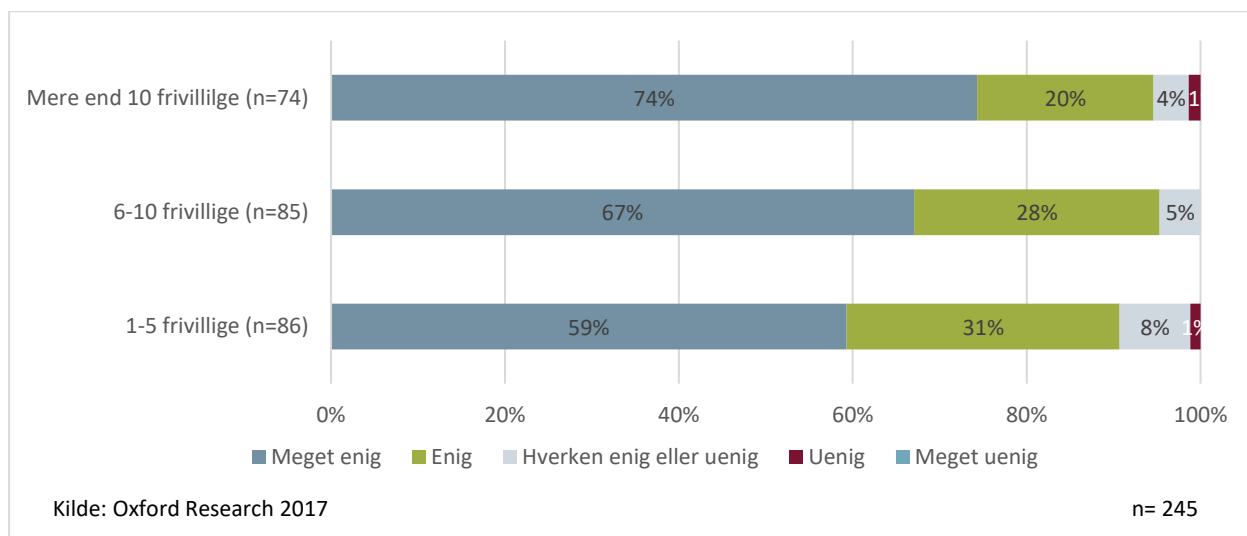

På sigt kan mangel på frivillige, som i ovenstående situation, føre til, at de frivillige bliver udbrændte og stopper. Det optimale er naturligvis, at de frivillige synes, de er nok til at løfte opgaverne, hvilket også er tilfældet i de fleste netværk.

De kvantitative data understøtter, at antallet af frivillige har en vigtig betydning. Overordnet set ser det ud til, at antallet af frivillige har betydning for, i hvor høj grad både forældre og børn føler sig lyttet til i netværket, om børnene kan lide at komme i netværket, og om forældrene vurderer, at deres børn er glade for netværket. De relevante sammenhænge præsenteres i det følgende. De er generelt baseret på relativt få observationer og skal derfor tages med forbehold, men der er et klart mønster på tværs.

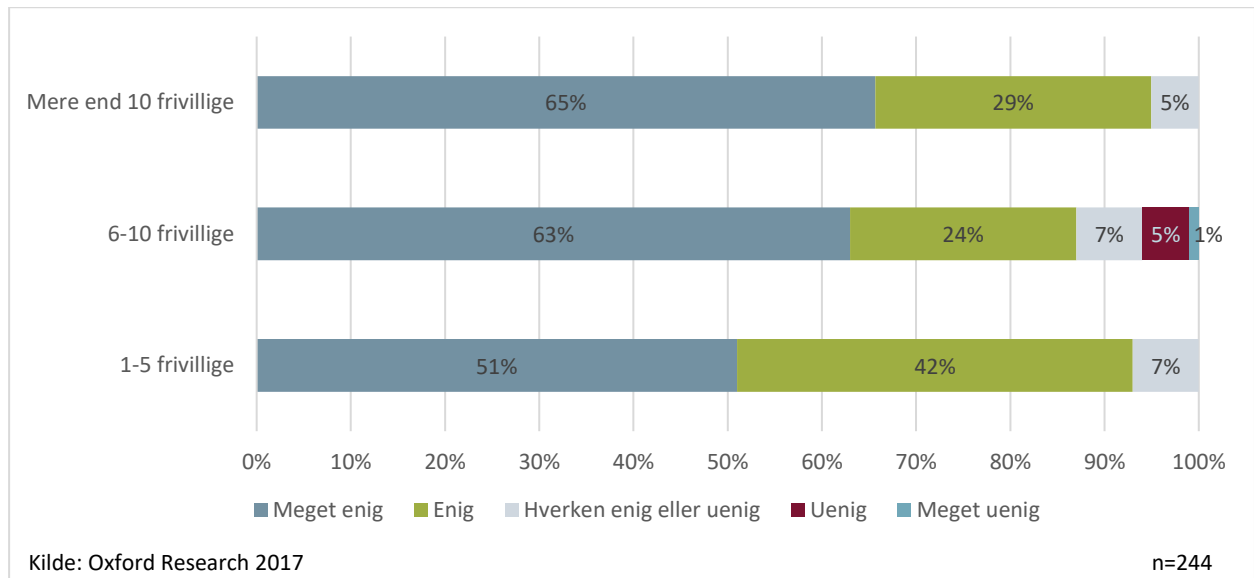
Der ses en tendens til, at forældre i netværk med mere end 10 frivillige føler, at de bliver lyttet til i højere grad end forældre i netværk med 1-5 frivillige. Der er tale om relativt få observationer, men sammenhængen er statistisk signifikant.

Figur 40: Forældrenes oplevelse af at blive lyttet til i netværket fordelt på antal frivillige

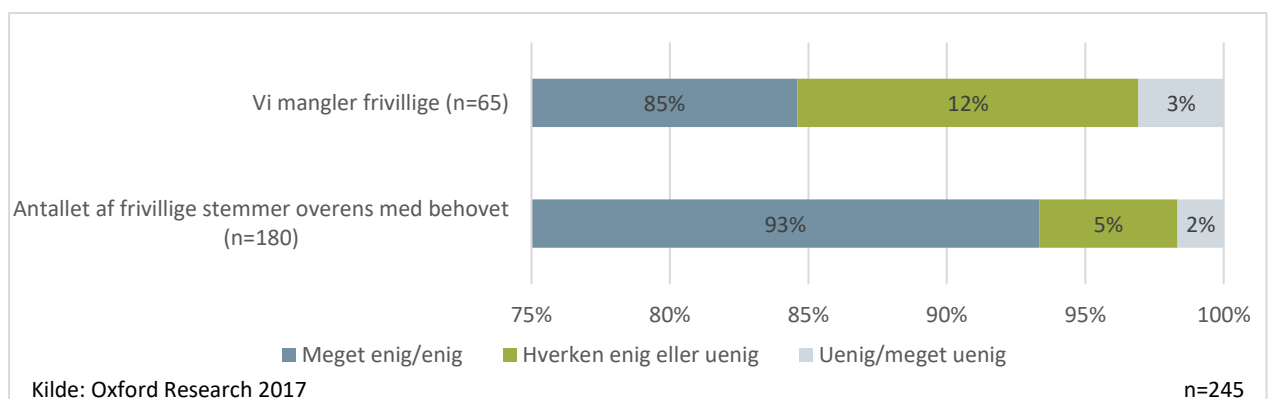
Antallet af frivillige har også betydning for, om forældrene vurderer, at deres børn kan lide at komme i netværket. Der ses en tendens til, at forældre vurderer, at deres børn i højere grad er glade for at komme i netværket, når der er mere end 10 frivillige i netværket, i forhold til hvis der er 1-5 frivillige i netværket (figur 41). Den samme tendens ses i børnenes egne besvarelser af spørgsmålet om, hvorvidt de kan lide at komme i familienetværket, men igen er der tale om meget få observationer i flere af svarkategorierne.

Figur 41: Hvorvidt forældre vurderer, at deres barn kan lide at komme i familienetværket fordelt på antal frivillige i familienetværkene

Om antallet af frivillige stemmer overens med behovet i netværket har betydning for, i hvor høj grad forældrene vurderer, at deres barn kan lide at komme i netværket, samt i hvor høj grad børnene føler sig lyttet til af de voksne i familienetværket. Således fremgår det af Figur 42, at i de netværk, hvor antallet af frivillige stemmer overens med behovet, at 93% af forældrene erklærer sig meget enige eller enige i, at deres barn kan lide at komme i netværket. Modsvarende gælder dette for 85% af forældrene i netværk, hvor de mangler frivillige.

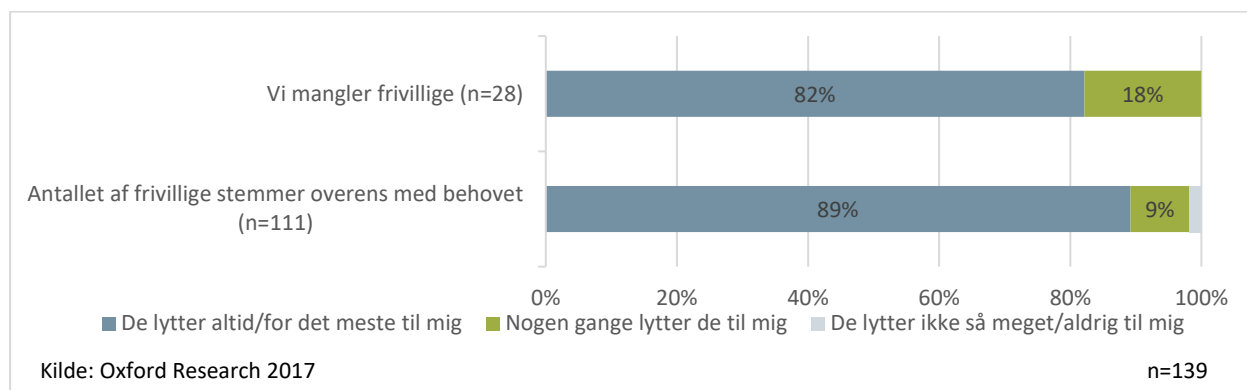
Figur 42: Om forældre vurderer, at deres barn kan lide at komme i familienetværket fordelt på om antallet af frivillige stemmer overens med behovet i netværket

Tilsvarende tendens ses i forhold til, om børnene synes, de voksne i familienetværket lytter til dem, hvis de har spørgsmål eller vil fortælle noget. Her svarer 89% af børnene, at de altid eller for det meste føler sig lyttet til af de voksne i de netværk, hvor antallet af frivillige stemmer overens med behovet i

netværket. Til sammenligning gælder dette 82% af børnene i netværk, hvor de mangler frivillige (Figur 43).

Figur 43: Om børnene synes, de voksne i familienetværket lytter til dem, hvis de har spørgsmål eller vil fortælle noget fordelt på om antallet af frivillige stemmer overens med behovet i netværket

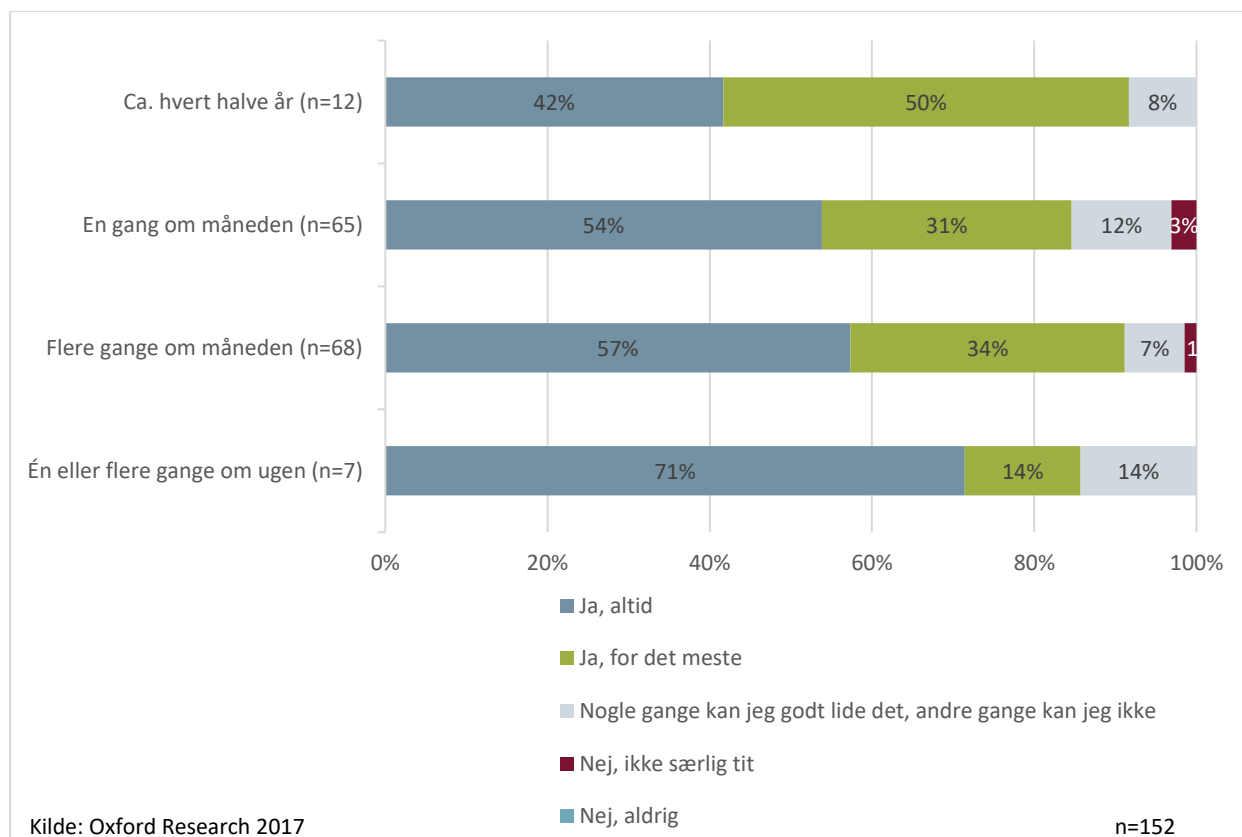
Overordnet ser det ud til, at det har en betydning for særligt børnenes oplevelse af netværket, hvor mange frivillige der er, og om antallet af frivillige stemmer overens med behovet i netværket. Det stemmer overens med observationen om, at det ofte er aktiviteter for børnene, som nedprioriteres, hvis der er mangel på frivillige.

4.5.2 Hyppigheden af aktiviteter i netværket

Generelt er det evaluators vurdering, at netværkene har størst chance for at lykkes med at skabe de ønskede virkninger, når de mødes ofte – dvs. flere gange om måneden. Frekvensen af aktiviteter afspejler størrelsen af indsatsen, eller det man kalder ”dosis”, dvs. hvor meget påvirkning familierne bliver udsat for i indsatsen. Hvis de kun får en lille dosis, dvs. mødes sjældent, så er det begrænset, hvor meget indsatsen kan øge familiernes adgang til social kapital, mens den ved hyppige møder har en større chance for det.

I den kvantitative data kan vi se, at der er sammenhæng mellem frekvens af aktiviteter og børnenes oplevelse. Der ses en svag tendens til, at børnene i højere grad svarer, at de altid kan lide at komme i netværket, jo oftere netværket mødes.

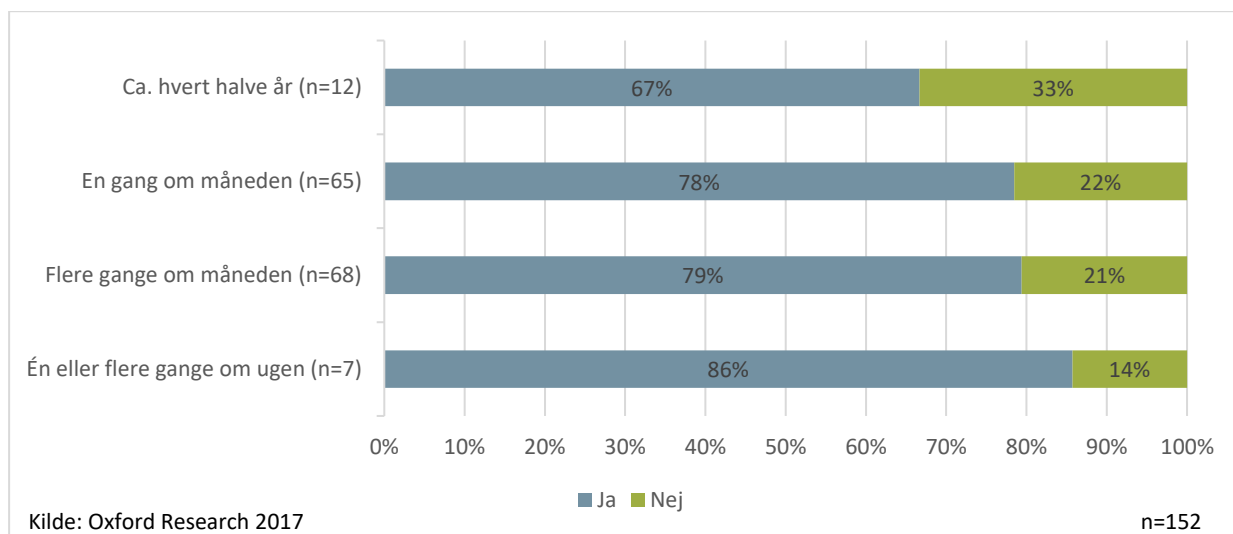
Figur 49 Om børnene kan lide at komme i familienetværket fordelt på hyppigheden af møder i netværket

Ydermere har hyppigheden af møder i et netværk betydning for, i hvor høj grad børnene oplever at få venner i netværket. Jo hyppigere netværket mødes i desto højere grad oplever børnene at få venner i netværket. Det skal dog nævnes at forskellen er meget lille på om netværket mødes en eller flere gange om måneden – hvilket er det, som de fleste netværk gør.

Figur 44: Om børnene har fået venner i familienetværket fordelt på hyppigheden af møder i familienetværket

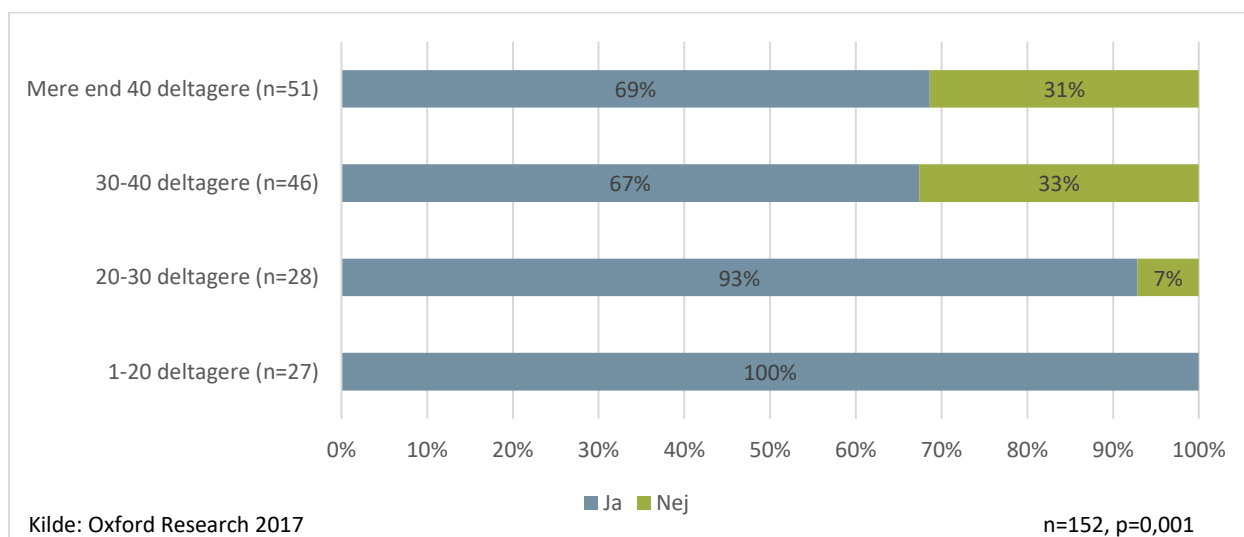

Begge disse sammenhænge kan forklares ved, at hyppigere møder gør det nemmere at skabe relationer. Det kvalitative data peger på, at familierne typisk ikke ser hinanden uden for netværket, og hvis netværket kun mødes én gang om måneden eller sjældnere, kan det opleves som fremmed, hver gang man kommer i netværket.

4.5.3 Netværkets størrelse

Der er en interessant sammenhæng mellem netværkets størrelse, målt på antal deltagere, og hvorvidt børnene oplever at have fået venner i netværket. Jo færre deltagere, i jo højere grad oplever børnene at få venner i netværket. Sammenhængen er statistisk signifikant.

Figur 45: Om børnene har fået venner i familienetværket fordelt på antal deltagere i familienetværket

Vi har ikke haft fokus på dette i den kvalitative del af undersøgelsen og kan derfor ikke understøtte eller forklare denne sammenhæng yderligere. Men en mulig forklaring er, at de små netværk er mest trygge for børnene, hvilket gør det nemmere at danne relationer.

4.6 OPNÅELSE AF SUCCESKRITERIER

Som det har fremgået, så opnår de deltagende familier en række virkninger. Der har været opsat succeskriterier for en række af disse. Desværre kan vi kun afrapportere på enkelte succeskriterier, da det ikke har været muligt at måle familiernes udvikling¹⁷. I denne del samles op på, hvorvidt de opstillede målbare succeskriterier for familienetværket er nået. De præcise tabeller vedrørende succeskriterier er indsat i bilag 1. Nedenfor præsenteres resultaterne baseret på svar fra de respondenter, der har været i netværket i 6 eller 12 måneder (afhængigt af succeskriteriet) på tidspunktet for deres seneste besvarelse. Respondenter, som ikke har angivet dato for, hvornår de er startet i netværket, er også inkluderet.

Deltagelse

Succeskriteriet vedrørende deltagelse er, at min. 50% af forældrene og børnene deltager i mere end halvdelen af familienetværkets aktiviteter efter 12 måneders tilknytning til familienetværket. Data fra monitoreringen viser, at 93% af de forældre, der har svaret, angiver, at de har deltaget i mere end halvdelen af aktiviteterne. Det skal dog siges, at besvarelsen af spørgeskemaet er foregået på netværksmøder, og at en del af dem, der deltager sjældent, derfor ikke er med. På trods af dette bias, kan vi konkludere, at deltagelsen er over målet på de 50 %, og at succeskriteriet derfor er nået.

Glæde ved netværket

Et af succeskriterierne er, at min. 90 % af forældre og børn oplever glæde ved at komme i familienetværket efter 6 måneders tilknytning. Her viser data fra monitoreringen, at 97 % af forældrene svarer meget enig eller enig til, at de kan lide at komme i netværket, og 86% af børnene svarer, at de altid eller for det meste kan lide at komme i netværket. Det kan derfor konkluderes, at succeskriteriet er opfyldt for forældrene, men ikke helt for børnene.

Bliver lyttet til

Et andet succeskriterium handler om, at min. 90% oplever, at de bliver lyttet til i familienetværket efter 6 måneders tilknytning til familienetværket. Her svarer 93% af forældrene, at de er meget enige eller enige i, at de føler sig lyttet til i netværket og 87% af børnene, at de altid eller for det meste føler, at de voksne lytter til dem. På den baggrund kan det igen konkluderes, at succeskriteriet er opfyldt for forældrene, men ikke helt for børnene.

Nye venner

Det sidste succeskriterium handler om venner og lyder ”Min. 90% af forældre og børn har efter 12 måneders tilknytning til familienetværket fået nye venner/gode bekendtskaber i familienetværket”. Blandt forældrene erklærer 84% sig meget enige eller enige i, at familienetværket har hjulpet dem til at

---

¹⁷ Det har ikke været muligt at måle udviklingen på grund af udfordringer i forbindelse med monitoreringssystemet, som beskrevet i kapitel 5.

få nye venner. Blandt børnene svarer 76%, at de har fået venner i familienetværket. Succeskriteriet er derfor knap opfyldt, og igen ligger resultaterne for børnene lavere end for forældrene.

Opsamling på succeskriterier

Succeskriterierne, som vi har kunne måle på, omhandler nogle af de grundlæggende elementer, for at familienetværket kan opnå de ønskede virkninger om øget adgang til social kapital mv. For det første skal familierne deltage og skal være glade for at komme der, fordi de ellers vil stoppe med at komme. Selve deltagelsen giver socialt netværk, og dette understøttes samtidig af kriteriet om, hvorvidt man har fået nye venner. Om man bliver lyttet til knytter sig primært til tillidsdimensionen, og samtidig kan kriterierne give en følelse af styrket fællesskabsfølelse.

Resultaterne er generelt meget positive på disse kriterier. Succeskriterierne har fra starten være meget ambitiøse, og familienetværkene er gennemsnitligt tæt på at opnå dem.

5. Monitoreringssystemet

Et nyt monitoreringssystem for familienetværkene blev afprøvet i evalueringsperioden. Det ene formål var at opnå viden om progression hos de familier, som deltager i netværkene. Det andet formål var at indsamle viden om denne nye måde at følge og dokumentere en social, frivilligbaseret indsats på. I dette kapitel gennemgår vi derfor erfaringerne fra brugen af systemet og de vigtigste læringspunkter, vi kan uddrage af dem.

5.1 MONITORERINGSSYSTEMETS OPBYGNING

Monitoreringssystemet består i, at alle forældre og børn (over 7 år) udfylder et spørgeskema, når de starter i netværket og efterfølgende hvert halve år. Spørgeskemaet er bygget op, så det følger målene i forandringsteorien og har blandt andet spørgsmål om:

- Livskvalitet/trivsel
- Sociale relationer
- Mestring af livsvilkår
- Familienetværket

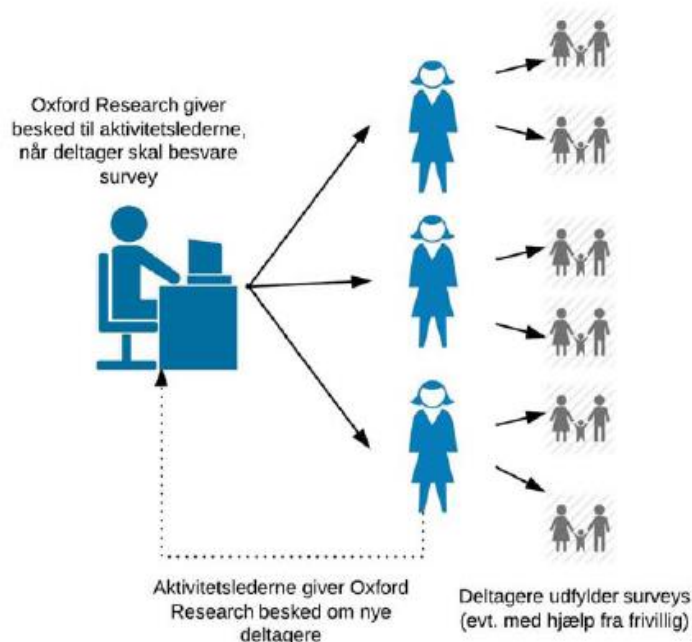
Spørgsmålene i de to spørgeskemaer fremgår af bilag 1. De samme spørgsmål stilles i spørgeskemaet ved start og ved de efterfølgende målinger. På den måde kan man undersøge, om der er sket en ændring i fx livskvaliteten, efter familierne er begyndt at komme i familienetværket og følge, om eventuelle ændringer fastholdes, forsvinder eller forstærkes over tid.

Systemet har været administreret i samarbejde mellem Røde Kors' konsulenter, familienetværkene og Oxford Research. Alle netværk har haft en iPad til formålet. Aktivitetslederne har bedt deltagerne om at udfylde spørgeskemaet på iPaden til en af netværksaftnerne og har evt. hjulpet med det¹⁸. Når der er kommet nye deltagere, er dette blevet registreret, og Oxford Research har løbende holdt øje med besvarelsene. Efter et halvt år har det været tid til, at samme deltager skulle svare igen, hvilket aktivitetslederen er blevet orienteret om af Oxford Research, og de har indsamlet nye besvarelser fra de relevante deltagere. Arbejdsfordelingen er illustreret i Figur 46.

---

¹⁸ 20% af forældrene angiver i spørgeskemaet, at de har fået hjælp til at udfylde spørgeskemaet.

Figur 46: Arbejdsfordeling i monitoreringsystemet

Konkret udfylder de fleste netværk skemaet i forbindelse med et netværksmøde. Sådan var det i fem af de seks netværk, vi har besøgt. I et enkelt netværk kører aktivitetslederen ud til deltagerne med iPaden og får dem til at udfylde skemaet i hjemmet.

Der er i alt 30 netværk med i monitoreringen. En del netværk har sagt nej tak til at deltage fra starten eller er aldrig kommet i gang. Otte netværk er stoppet med at indsamle monitoreringsdata undervejs eller har indsamlet data fra meget få (under fem forældre). Det skyldes de udfordringer, som udfoldes i følgende afsnit.

5.2 CASENETVÆRKENES ERFARINGER

Vi har spurgt både forældre og frivillige om deres oplevelser og erfaringer med monitoreringssystemet. Udtalelserne er sammenfattet i Tabel 2 nedenfor. Udtalelser, der er nogenlunde ens, er kun medtaget én gang – særligt var der flere gentagende positive udtalelser fra forældrene.

Tabel 2: Sammenfatning af udtalelser om monitoreringsystemet

Udtalelser fra forældre	Udtalelser fra frivillige
Positive kommentarer relateret til familiernes holdning og udfyldelse	
<ul style="list-style-type: none"> • Forståelse for at det er godt at evaluere • Spørgsmålene er relevante • Skemaet er ikke for langt • Spørgsmålene er tydelige • De skal ikke svare for ofte • Det fungerer fint • Også fint for børnene 	<ul style="list-style-type: none"> • Forældrene tager godt imod det • Har oplevet et barn åbne op om problemer i skolen på grund af skemaet • Naturlig del af indsatsen
Negative kommentarer relateret til familiernes holdning og udfyldelse	
<ul style="list-style-type: none"> • Lidt irriterende at skulle svare på det samme flere gange • Skemaet var for langt • Vidste ikke hvad man skulle svare – svært at være andet end positiv • Kan bedre lide kvalitative metoder 	<ul style="list-style-type: none"> • Børnene har svært ved at koncentrere sig/synes det er besværligt • Forældre, der har været med længe, gider ikke besvare skemaet igen
Positive kommentarer knyttet til de frivilliges opgaver	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hyggeligt at komme ud på besøg
Negative kommentarer knyttet til de frivilliges opgaver	
	<ul style="list-style-type: none"> • De frivillige har ikke tid - det er en mandsopgave • Stressmoment for de frivillige • Tager meget tid på netværksarrangementerne • Forstyrrer på netværksarrangementerne – fx når man lige er midt i gode snakke • Der kommer få besvarelser, da mange ikke dukker op til netværksarrangementerne

Som det fremgår af tabellen, har familierne generelt taget godt imod skemaet. De fleste synes, at det er meningsfuldt at udfylde og helt i orden at bede dem om – de synes altså, at evalueringssættet er fint. Der er dog enkelte, som synes dårligere om det.

Hvis man ser på de frivilliges opfattelse af monitoreringssystemet og særligt de opgaver, det medfører, så er de generelt meget kritiske. Det skal bemærkes, at de kritiske kommentarer går specifikt på dette setup for monitorering og ikke evaluering generelt. For eksempel var de meget positive over for vores casebesøg med interview og observation.

I det følgende gennemgås læringspunkter ud fra ovenstående kvalitative besvarelser kombineret med data fra monitoreringen.

5.3 FORSTÅELSE FRA MÅLGRUPPEN

Som det fremgår af Tabel 2, så er familierne generelt positive over for skemaet og monitoreringssystemet som sådan. De synes, at skemaet er godt, at de har udfyldt det med passende intervaller osv. En frivillig fortæller:

Familierne er positive. Nogle har spurgt ”nå er det tid igen allerede?” Når vi forklarer formålet, svarer de hellere end gerne. (Frivillig)

Når man ser på det samlede antal besvarelser, ser det umiddelbart positivt ud. Dataindsamlingen blev lukket den 1. maj 2017 med et samlet antal gennemførte besvarelser på 463 forældrebesvarelser fordelt på 265 forældre. Blandt børnene er der indsamlet 240 gennemførte besvarelser blandt 152 børn. Der har altså været ganske mange, som har udfyldt skemaet.

Samtidig har de fleste respondenter opgivet CPR-nummer, selvom det var frivilligt. Der havde ellers været en bekymring for, om de ville opgive CPR-nummer, men også her er familierne som udgangspunkt positivt indstillede. CPR-numre er vigtige, hvis man vil lave opfølgende studier, kvasi-eksperimentelle designs og/eller bruge registerdata. Derfor er denne erfaring lovende for fremtidige evalueringdesigns.

5.4 DEN SVÆRE OPSTART

Den måske største udfordring for monitoreringssystemet har været indsamling af baselinedata. Det skyldes flere ting.

For det første var flere netværk ikke nye ved evalueringens opstart. Derfor havde mange familier været med et stykke tid, og der er derfor ikke baselinedata på dem.

For det andet føler de frivillige, at det vil være et problem, hvis man beder familierne om at udfylde et spørgeskema som noget af det første. Det handler om at starte med at skabe relationer og tillid og ikke risikere at skræmme nogen væk. Som en af konsulenterne forklarer:

---

*Hvis man stikker familierne en iPad allerførste gang, så møder de ikke op igen. Der skal være en relationsopbygning først, de har heller ikke tillid til, at man ikke giver det videre til kommunerne.
(konsulent, Røde Kors)*

Tilsvarende starter de ikke med baselinemålinger i nye netværk, fordi det kan blive for meget på én gang for både frivillige og familierne.

Evalueringen peger ikke entydigt på, om det faktisk vil være et problem for familierne at udfylde et skema ved første eller anden gang. Men det er tydeligt, at der ligger en barriere for de frivillige, og at den handler om at skabe gode rammer for netværket.

Det gør det sværere, at deltagelse i familienetværket ikke sker i en fast tidsafgrænset periode. Der kommer løbende nye familier til, hvilket betyder, at der ikke er et naturligt fælles tidspunkt, hvor alle udfylder skemaet.

En anden udfordring er, at de baselinemålinger, der er kommet ind, er relativt positive. De viser med andre ord, at familierne har det relativt godt fra starten, hvilket gør det svært at måle progression. Igen er det uklart, om det er et reelt billede, men der er meget, der tyder på, at familierne overscorer sig selv fra starten.

I alt er der indsamlet baselinedata på 24 forældre og 12 børn, forstået som at de maksimalt havde været i netværket i to måneder, da de udfyldte skemaet.

5.5 DEN SVÆRE GENTAGELSE

For at måle progression er det nødvendigt med mindst to målinger fra den samme person og gerne flere.

De kvalitative besvarelser tyder på, at nogle forældre synes, at det er irriterende at udfylde skemaerne flere gange. Som en forælder fortæller:

Altså det er jo nødvendigt, man går ind og udfylder de der papirer og sådan, men det er lidt irriterende og enerverende, at man hele tiden skal udfylde de samme papirer. Når man er den samme person, jamen altså der er jo ikke nogen ændringer, for så havde man jo ligesom ikke været her. (Forælder)

Det tilsvarende billede hørte vi fra de frivillige i samme netværk, hvorfor de var stoppet med at gennemføre monitoreringen, da vi besøgte dem.

Det er også en udfordring for progressionsmålingen, at ikke alle familierne er mødestabile til netværksaftnerne. Hvis de frivillige kun samler skemaer ind én gang hvert halve år, vil det kun være

fra dem, som er der den ene dag. Dermed mister man en del data. I nogle netværk har de derfor udfyldt skemaer oftere, hvilket har været en belastning.

Generet har de fleste børn og forældre kun besvaret ét spørgeskema. Det gælder for 98 ud af 152 børn og for 150 ud af 265 forældre, og kun få har besvaret mere end to spørgeskemaer, hvilket ses af Tabel 3 og 4.

Tabel 3: Antal spørgeskemabesvarelser pr. barn

Antal besvarelser per barn	Frekvens
1	98
2	30
3	13
4	9
7	2
Total	152

Tabel 4: Antal spørgeskemabesvarelser pr. forælder

Antal besvarelser per forælder	Frekvens
1	150
2	57
3	37
4	18
5	2
6	1
Total	265

5.6 TAGER MEGET TID

Mange af de frivillige fremhæver, at monitoreringssystemet tager meget tid. Særligt at det tager tid fra møderne, hvor der ofte er et program med forskellige aktiviteter på en hverdagsaften, hvor de fleste familier skal hjem og have børnene i seng. Det sætter en begrænsning på, hvad man kan lave, især fordi familierne skal have iPaden på skift, hvilket betyder, at der er nogen i gang med at udfylde skemaer gennem længere tid. Samtidig kan man forstyrre de netværksaktiviteter, der foregår. En frivillig forklarer:

Fordi det er så sjældent, vi mødes, så er det tidskrævende. Det er jo også lidt forstyrrende, når man har de der højst tre timer sammen at man hele tiden skal hive nogen ud at svare. Så er de måske lige faldet i en god snak. (Frivillig)

De frivilliges modstand begrundes i, at det går ud over familienetværkets vigtige aktiviteter og formål, og underforstået, at de ikke synes monitoreringen er vigtig nok til at prioritere så højt som de andre ting.

På samme måde fremhæver flere frivillige, at monitoreringssystemet tager meget af de frivilliges tid. En kalder det en ”mandsopgave”, og en anden taler om det som et stressmoment. Der er ingen tvivl om, at det tager noget tid at administrere og sørge for dataindsamlingen i netværket. På samme måde som de frivillige ikke synes om at prioritere familienetværkets tid til dataindsamling, så vil de fleste frivillige også hellere bruge deres tid på noget andet – fx at lave hyggelige ting med familierne. De frivillige motiveres typisk ikke af evalueringsopgaver, hvilket også andre undersøgelser vedrørende frivilligt socialt arbejde peger på.¹⁹

5.7 KRÆVENDE SYSTEM

Som det fremgår, har det været vanskeligt at få systemet til at fungere rigtig godt i de fleste familienetværk. Et af vores casenetværk har dog organiseret udfyldelsen på en anden måde – nemlig ved at en frivillig er kørt ud til respondenterne og indhentet svar løbende i folks hjem. Det har fungeret, og denne frivillige har syntes, det var fint at bruge tiden på denne måde. Det er dog en meget tidskrævende måde at indhente data på.

Det har også været tidskrævende for evaluator at administrere datadelen af dataindsamlingen. Vi er løbende gået ind i systemet for at holde øje og følge op på besvarelser og været i kontakt med aktivitetslederne. Hver respondent har haft sit eget tidsmæssige forløb i monitoreringen, og derfor har det krævet meget pillearbejde og en meget håndholdt administration.

Alt i alt har dette system taget meget tid og krævet en meget håndholdt indsats, hvis det skal fungere.

5.8 OPSAMLING OG ANBEFALINGER

Det er positivt, at Røde Kors har ønsket at få mere viden om familienetværket og har gjort en stor indsats for at få denne viden gennem progressionsmålinger. Det har været en stor opgave med potentiale for at give en anden slags viden om familienetværkenes virkninger, end den kvalitative data eller simple spørgeskemaundersøgelser kan gøre. Samtidig kan forsøget generere læring til mange andre frivilligt sociale indsatser om, hvordan de kan evalueres.

---

¹⁹ Fx Nete Krogsgaard Niss (2013): Evalueringsbølgen og det frivillige sociale arbejde – en analyse af konsekvenser og strategier. Odense: Syddansk Universitet

Det kan konkluderes, at det setup, vi fik udviklet for monitorering af indsatsen, har været for ambitiøst. Det er ikke lykkedes at indsamle data, som reelt kan bruges til at vise progression. Det skyldes særligt for få baselinemålinger, for få gentagende målinger og især kombinationen af de to. Data i denne evaluering stammer derfor fra de spørgsmål i skemaet, som omhandler deltagernes oplevelse af familienetværkene – i kombination med andre datakilder som beskrevet i kapitel 7 om metode.

Hvis Røde Kors ønsker at fortsætte med at monitorere deres familienetværk, kan evaluator anbefale, at det udviklede monitoreringssystem justeres for bedre at passe til Røde Kors' praksis. Det kræver meget arbejde at lave egentlig dokumentation af en social indsats, og det er svært at inddrage de frivillige i det arbejde. På baggrund af erfaringerne vil vi anbefale et simplet og mindre ambitiøst design, for at designet skal kunne gennemføres i praksis.

Mulige veje at gå kunne være:

- **Målinger i udvalgte netværk, som starter op med baselinemålinger.** Nogle typer frivillige kan godt finde motivation i evaluering, hvis de ser et formål med det – nemlig at skabe ny og vigtig viden om sociale indsatser. Det kræver dog, at evalueringsopgaven er en præmis fra starten – både for de frivillige og for familierne – og at det kontinuerligt prioriteres. Dette kan ikke forventes på tværs af alle familienetværk.
- **Færre målinger.** At måle hvert halve år er meget ambitiøst og har vist sig at tage meget tid. En oplagt måde at gøre systemet mere tilgængeligt på kunne være at nøjes med at måle en gang om året. Gerne på faste tidspunkter for hele netværket, som også er startet med at udfylde baselinemålinger ved opstart.
- **Arbejde med spørgsmålstyper og skemaets længde.** Enkelte har fremhævet, at det skema, vi udviklede til at måle progression, var langt, eller at nogle spørgsmål var svære at svare på. Det bør overvejes at gøre skemaet kortere og enklere. Måske er 10-15 spørgsmål nok, hvis det betyder, at man får langt flere svar. Især bør det overvejes, om der skal være progressionsspørgsmål i netværk, hvor det ikke er realistisk at gennemføre progressionsmålinger. I stedet kan der være spørgsmål, der knytter sig direkte til oplevelsen af familienetværket. Denne data kan bruges på tværs af netværk til at se på forskellige sammenhænge – som i denne evaluering.
- **Brug naturlige tidspunkter.** Samtidig med at overveje at gøre skemaet kortere, kan man overveje, om det skal udfyldes på et andet tidspunkt og på en anden måde, end ved at en iPad cirkulerer på netværksmøderne. Det kunne være ved en indledende samtale, som de frivillige har med familien i hjemmet, inden de starter, hvor der kan udfyldes et kort skema, i stil med FIT.²⁰ Dermed sikres en egentlig baselinemåling. Ved en opfølgende samtale én gang om året med familien kunne det samme skema udfyldes, og der kan måles eventuel progression.
- **Aflastning af de frivillige.** En anden mulighed er helt eller delvist at friholde de frivillige fra dataindsamlingen. Det kan ske ved, at familierne udfylder skemaet på egen smartphone på netværksmødet. Det vil betyde, at det kan ske på én gang. En tredje mulighed er at sende skemaet elektronisk til familierne, som udfylder det derhjemme. Dette vil forventeligt give et

---

²⁰ Feedback Informed Treatment, som er et skema med to forskellige skalaer med hver fire spørgsmål. Det bruges i forbindelse med rådgivningssessioner, men den ene skala (ORS) bliver mere og mere udbredt til systematisk opfølgning i en evalueringssammenhæng

stort frafald, især for en målgruppe, som er i en socialt udsat position, og kan på den baggrund normalt ikke anbefales. Røde Kors har dog gode erfaringer med denne praksis fra Familieejrene, så derfor nævner vi den alligevel. Ved udfyldelse hjemme, er det en god ide at koble udfyldelsen sammen med en mulighed for at vinde mindre præmier for at øge incitamentet for at deltage.

- **Mere fokus på kvalitativ evaluering.** Både familier og frivillige fremhæver, at de foretrækker kvalitative evalueringer. Samtidig giver denne type evaluering langt mere viden end halvdårlig spørgeskemadata.

6. Communityindsatsen

Dette kapitel samler op på erfaringerne med Røde Kors' Communityindsats, som Oxford Research evaluerer som led i den eksterne evaluering af Røde Kors' familienetværk. Kapitlet kan læses selvstændigt, da Communityindsatsen er en anden type indsats end familienetværkene og dataindsamling, og evaluering derfor har været adskilt fra resten af evalueringen.

Det meste af evalueringen er gennemført i 2016 i forbindelse med opstart og initiativværksted, hvorfor en stor del af kapitlet omhandler disse processer. I forbindelse med denne evalueringsrapport er der i 2017 gennemført interview med Røde Kors' udviklingskonsulenter, som også har fået lov til selv at lave en del af beskrivelsen af, hvordan det er gået i pilotprojekterne efter sommeren 2016. Dette beskrives i afsnittet "forankring".

Røde Kors' Communityindsats er et pilotprojekt under partnerskabet mellem Røde Kors og Egmont Fonden, familienetværket, som siden maj 2015 er afprøvet i to projektkommuner; Furesø og Hedensted (Tørring-Uldum). Projektet er afsluttet i 2. kvartal 2017, men både i Furesø og Tørring-Uldum kører indsatserne videre, drevet af lokale kræfter.

Baggrunden for indsatsen er et stigende behov og efterspørgsel på hjælp fra familier. Samtidig at det offentlige og samfundet i øvrigt lægger vægt på at anvende kræfter og ressourcer i civilsamfundet. Røde Kors ønsker derfor, som en stærk civilsamfundsaktør at deltage i arbejdet med at afprøve alternative modeller til at styrke vilkår og lokale fællesskaber for udsatte børnefamilier.

Røde Kors' erfaringer med familienetværk viser, at familierne hjælpes bedst, når der er godt og tæt samarbejde med kommunen eller andre lokale aktører (fx fritidsforeninger, frivillig centre, boligsociale projekter osv.) Og at hjælpen også når bredere ud, når organisationer omkring familierne samarbejder. Familierne har ofte meget komplekse problemstillinger, som kan være svære at afhjælpe som enkeltaktør. Ved at flere aktører går sammen om at skabe social infrastruktur og netværk omkring udsatte familier i deres lokalområder, er det altså overbevisningen, at hjælpen når bredere og bedre ud.

Derfor er **formålet med pilotprojektet** at afprøve "community metoder" til at styrke samarbejde og netværk mellem lokale aktører med henblik på at skabe bedre sammenhæng imellem eksisterende indsatser, og samtidigt etablere nye initiativer, som styrker mulighederne for, at flere af familierne kan indgå i betydningsfulde fællesskaber i lokalområdet.

Det teoretiske afsæt er teorien om social kapital, hvor social kapital forstås som de ressourcer, der opstår gennem sociale relationer, baseret på netværk, normer og tillid (Putnam 2000).

Hypotesen er således, at community-tilgangen kan bidrage til at skabe gensidighed og fælles forståelse på tværs af grupper og aktører, der ikke kender hinanden særlig godt – og dermed skabe mulighed for, at nye betydningsfulde fællesskaber og initiativer opstår.

Det metodemæssige greb er *inspireret* af tilgange og værktøjer inden for tænkningen bag: Samskabelsesprocesser (Co-creation) , Collective Impact (Hanleybrown, Kania & Kramer) og Asset Based Community Development (ABCD-modellen) med fokus på:

- Afsæt i områdets ressourcer
- Fælles agenda og målsætning blandt primære aktører
- Strategisk ramme for fælles handlen
- Støtte til initiativer og koordinering af aktører.

Evaluering. Communityindsatsen er også tænkt som en indsats, der kan styrke familienetværkets arbejde ved at afprøve community-metoder, der involverer flere aktører til sammen at skabe social infrastruktur og netværk omkring udsatte familier i deres lokalområder. Det har dog på nuværende tidspunkt ikke været muligt at afdække Communityindsatsens direkte betydning for familienetværkenes arbejde. I Tørring-Uldum forsøgte man at skabe samspil mellem de to indsatser ved, at de lokale tovholdere også var aktivitetsledere i et nystartet familienetværk. Dog lykkedes det ikke at skaffe et tilstrækkeligt antal deltagere, og familienetværket blev nedlagt i foråret 2016. I Furesø har der heller ikke været en tæt kobling mellem Communityindsatsen og familienetværket, men familienetværket har deltaget på lige fod med de øvrige aktører. Evalueringen vil derfor primært fokusere på implementeringen af Communityindsatsen i de to kommuner og dens lokale betydning.

Formålet med evalueringen af Communityindsatsen er at besvare de følgende evalueringsspørgsmål:

- Hvordan bliver indsatsen/indsatserne implementeret lokalt?
- Hvilke kernelementer udgør den centrale del af Communityindsatsen?
- Hvilken effekt formodes Communityindsatsen at have for deltagerne?
- Har Communityindsatsen som metode potentiale for udbredelse til andre netværk i landet?

Nærværende kapitel præsenterer resultater og læringspunkter på baggrund af kvalitative interview, deltagerobservation på initiativ-værksteder, logbøger udfyldt af Røde Kors' udviklingskonsulenter og dokumentstudier.

Kapitlet indeholder følgende afsnit:

- Om Communityindsatsen
- Gennemførelse af indsatsen
- Resultater
- Konklusioner og læringspunkter

6.1 OM COMMUNITYINDSATSEN

Røde Kors' Communityindsats er et pilotprojekt, som siden 2015 er afprøvet i to projektkommuner; Furesø og Hedensted.

6.1.1 Pilotprojektkommunerne

Community-projektet er afprøvet i to kommuner og lokalområder:

- **Furesø:** Placeret i Region Hovedstaden. Befolkningsgrundlaget er meget sammensat og rummer både de meget veluddannede og velstillede, samt mange almennyttige boliger af forskellig størrelse.
- **Tørring-Uldum:** Lokalområdet svarer til det geografiske område i Hedensted kommune, som hører under Røde Kors' Tørring-Uldum afdeling. Der er tale om et landområde i det sydøstlige Jylland med flere forskellige små provins- og landsbyer.

Communityindsatsen anvendes i de to projektkommuner under andre navne. I Tørring-Uldum kaldes det "Projekt Trivsel", hvor det i Furesø går under navnet "Samskabelse i Furesø". Derudover anvendes der i de to kommuner forskellige begreber for de samme elementer af indsatsen. For at undgå forvirring vil evaluatoren i denne evaluering anvende de samme begreber uanset kommune. Det betyder blandt andet, at projektet uanset kommune vil italesættes som "Communityindsatsen", og ideer/initiativer, skabt i forbindelse med projektet, angives som "initiativer" etc.

6.1.2 Forandringsteori og lokale succeskriterier

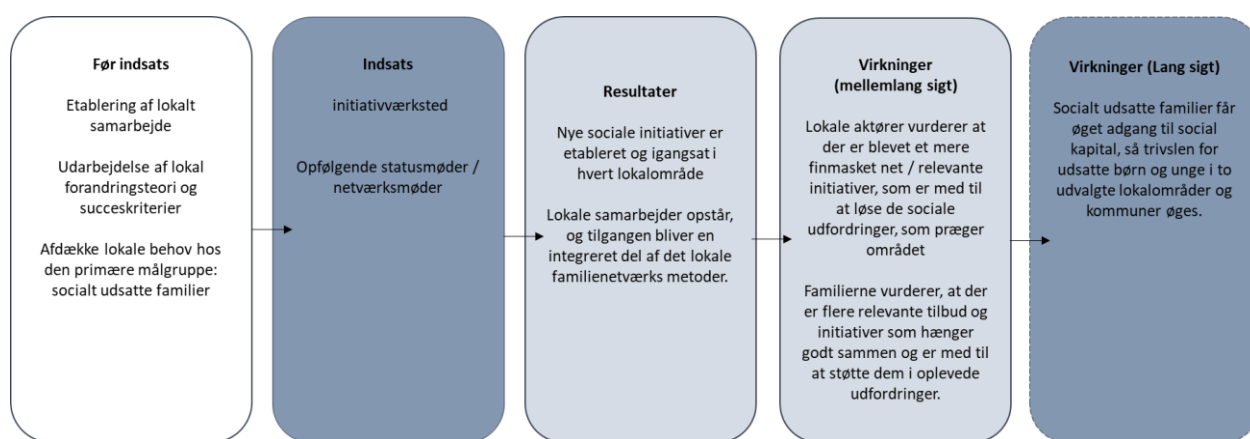
Communityindsatsens har til formål at skabe bedre forhold for familier i en socialt udsat situation. Dette sker gennem mobilisering af et lokalt netværk af aktører fra både kommune, erhverv og civilsamfundet, som sammen skal skabe nye sociale initiativer, der kan løse nogle af de lokale udfordringer og behov.

Denne samskabelsesproces igangsættes på et initiativværksted, hvor Røde Kors faciliterer en proces, hvor aktørerne i grupper har mulighed for at udvikle initiativer, som kan løse nogle af de lokale udfordringer og behov. Forud for initiativværkstedet er der etableret en lokal aktørgruppe, som består af udvalgte, relevante aktører, som i fællesskab er med til at afdække de lokale behov og udarbejde en lokal forandringsteori og succeskriterier. For at understøtte lokalt ejerskab for indsatsen er der jf.

Communityindsatsens strategi lagt vægt på dialog, fleksibilitet, (mer)værdi og inddragelse af lokale kræfter i alle dele af processen.

Udover at der på initiativværkstedet udvikles nye sociale initiativer, som kan bidrage til at dække de lokale behov, forventes det også, at samarbejdet mellem aktører generelt styrkes. Dette sker blandt andet ved, at aktørerne via initiativværkstedet og arbejdet med initiativerne efterfølgende opnår større overblik over de eksisterende indsatser og aktører i kommunen. Denne viden forventes at støtte dem i eget arbejde og medvirke til flere samarbejder på tværs. Alt i alt er håbet, at det øgede samarbejde mellem aktører og etableringen af de nye sociale initiativer vil medvirke til en bredere vifte af relevante lokale tilbud til familier i en socialt udsat situation samt bedre sammenhæng og mindre overlap i de eksisterende tilbud.

Forandringsteori – Communityindsatsen

Røde Kors har fra projektets start formuleret en række overordnede succeskriterier for indsatsen. Disse er, at lokale aktører vurderer, at samarbejdet og videndeling mellem aktører er fremmet, og at det nye samarbejde og initiativer skaber mere sammenhængende og synlig støtte til kommunens familier. Det forventes ydermere, at de lokale familienetværk integrerer community-tilgangen som metode i deres arbejde.

Derudover har aktørerne i de enkelte kommuner udarbejdet en række lokale succeskriterier forud for initiativværkstederne. I Tørring-Uldum er der således en forventning om, at der som følge af pilotprojektet udvikles tre nye sociale initiativer. I Furesø er succeskriteriet fem nye sociale initiativer.

I tabel 5 herunder ses både de lokale og overordnede succeskriterier for Communityindsatsen.

Tabel 5: Succeskriterier

Lokale og fælles succeskriterier		
Tørring-Uldum	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Minimum tre nye sociale initiativer omkring familierne er etableret og igangsat i Tørring-Uldum og omegn (gerne inden for tre ud af de følgende 5 problem- og indsatsområder): <ol style="list-style-type: none"> 1. Fritidsliv 2. Netværk/sociale fællesskab/praktisk støtte 3. Fritidsjob/job/arbejdsmarkedet 4. Transport 5. Samarbejde/videndeling/kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Involverede aktører vurderer, at samarbejdet og videndeling mellem aktørerne omkring familierne er blevet fremmet. ✓ Involverede aktører vurderer, at de nye initiativer og samarbejder skaber mere sammenhængende og synlig støtte for familierne i kommunen
Furesø	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Minimum 5 nye sociale initiativer omkring familierne er etableret og igangsat i Furesø inden for de 4 problem- og indsatsområder: <ol style="list-style-type: none"> 1. Fællesskab og netværk 2. Job og Økonomi 3. Skoletrivsel 4. Synlighed over tilbud i kommunen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tilgangen med det brede samarbejde bliver en integreret del af det lokale familienetværks metoder.

6.2 GENNEMFØRSEL

I dette afsnit vil evaluatoren beskrive implementeringen af Communityindsatsen i de to projektkommuner med fokus på sammenhæng med indsatsens overordnede strategi om dialog, fleksibilitet, merværdi og inddragelse af lokale kræfter (Jf. indsatsbeskrivelse 2015).

6.2.1 Organisering

Nærværende afsnit fokuserer på den konkrete organisering af Communityindsatsen i de to projektkommuner.

På lokalt niveau involverer Communityindsatsen en række forskellige aktører, som hver især varetager forskellige roller i indsatsen.

- **Tovholderen:** Varetager den overordnede koordinerende rolle i projektet og er ansvarlig for at samle en lokal kernegruppe og indkalde til møder.
- **Aktørgruppe:** Består af relevante lokale aktører.²¹ Aktørgruppen etableres i projektets opstart. Det er aktørgruppens rolle at udpege lokale problemstillinger for målgruppen og definere fælles mål og succeskriterier. I Furesø var denne gruppe, især i starten, opdelt i:
  - en tovholdergruppe, som stod afdækning af eksisterende tilbud og for at arrangere initiativværksted mm. sammen med Røde Kors-tovholderen.
  - en kernegruppe med aktører med direkte kontakt med familierne. Det var kernegruppens rolle at udpege lokale problemstillinger for målgruppen.

²¹ Eksempelvis leder af det lokale frivilligcenter, leder af unge indsatsen, konsulent i kommunens social forvaltning, ledende sundhedspjerske, Red Barnet

- **Lokale Røde Kors afdelinger:** Definerer sammen med landskontoret/projektgruppen, hvilken rolle og opgaver de ønsker i indsatsen. Det kan variere alt efter afdelingens ressourcer og kompetencer.
- **Andre lokale aktører:** Deltage i indsatsen ved at bidrage med ressourcer (tid, medarbejdere, frivillige). Bidrager til at udvikle og realisere nye initiativer.

Derudover understøttes indsatsen af **projektgruppen**, som består af udviklingskonsulenter, som er ansat i Røde Kors.

Organiseringen af indsatsen i kommunerne tager udgangspunkt i de ovenstående rollebeskrivelser, men der ses lokale tilpasninger. Den største forskel ligger i, hvorvidt tovholderne er lokale frivillige eller ansatte i Røde Kors.

I Tørring-Uldum har de valgt at forankre tovholderrollen lokalt hos frivillige fra den lokale Røde Kors afdeling. Den tilknyttede udviklingskonsulent har i denne kommune først og fremmest haft til opgave at rådgive, sparre og procesunderstøtte de lokale tovholdere i deres opgave.

Erfaringen fra Tørring-Uldum er, at der både er fordele og ulemper ved denne organisering. Den største fordel er, ifølge udviklingskonsulent og tovholder, at der opstår en høj grad af lokalt ejerskab over indsatsen. Den ene tovholder argumenterer i det kvalitative interview ligeledes for, at det har medvirket til, at indsatsen har opnået en høj grad af legitimitet blandt de lokale aktører, som ifølge hende har tendens til at være skeptiske over for eksterne aktører. Tovholderens lokale kendskab og netværk har ligeledes gjort det nemmere at motivere andre aktører til at deltage, fordi de har en personlig relation og dermed har haft sværere ved at sige nej.

"Herude på landet er lokalkendskabet alt. Det er svært at have en konsulent udefra, men en stor støtte for os [tovholderne]. Vi har brugt hende til sparring efter behov. Vi har haft kontakten. Det er nemmere at sige nej fra én fremmed fra hovedkontoret end til mig." (Lokal tovholder, Tørring-Uldum).

Modsat er erfaringen fra Tørring-Uldum dog også, at der er en række udfordringer ved en lokal frivillig tovholder, som man bør være opmærksom på i valget af denne model. Den største udfordring ligger i, at det er tids- og ressourcekrævende at etablere de nødvendige aftaler med lokale aktører, hvilket kan blive for meget for en frivillig aktør, som også har fuldtidsjob og er engageret i andre frivillige aktiviteter – hvilket var tilfældet i Tørring-Uldum. Projektgruppen i Røde Kors vurderer, at der er en sårbarhed ved en lokal frivillig forankring af tovholderen, da manglende motivation eller tid hos denne/disse personer kan påvirke indsatsen væsentligt. I opstarten skal der for eksempel bruges mange ressourcer på at vedligeholde motivationen hos tovholderne og afklare deres interne rolle- og ansvarsfordeling. Det sås blandt andet at projektet lå stille i en længere periode, fordi tovholderne var travlt beskæftiget på deres arbejde. Det giver en sårbarhed, når frivillige kræfter løfter denne slags opgaver, og det kan give bekymringer om både projektets fremdrift og de frivilliges trivsel.

”Jeg var bange for at Tørring-Uldum frivillige er travle – og også har et arbejde. Det kan måske blive for meget. Det var ved at ske i forbindelse med opstarten. De kan godt løfte opgaven, de kender netværket og de vil gerne – men hvad nu hvis de får stress eller kaster håndklædet.” (Udviklingskonsulent, Røde Kors, Tørring-Uldum)

I Furesø har man modsat den anden pilotkommune valgt at placere tovholderrollen hos projektgruppen i Røde Kors. Lokale aktører, som blev interviewet i forbindelse med evalueringen, vurderer, at denne model fungerer godt. I citatet nedenfor fremhæver en aktør styrken i, at det er en civilsamfundsorganisation, der står bag indsatsen, og ikke kommunen. Samtidig fremhæver han særligt Røde Kors’ *brand* som en styrke, der bidrager til at give projektet legitimitet.

”Godt at det er en aktør uden for kommunen, som står bag indsatsen. De har et helt andet navn og branding. Det at vi kan beholde definitionsrammen. Bedre end hvis kommunen tog initiativet. Hvis det var kommunen havde nok været en følelse af at ”hvorfors skal vi gøre det her”. Røde kors har en særlig status – kan stille nogle ressourcer til rådighed. (Aktør, Furesø)

Lokalafdelingens involvering har jf. de nævnte organisationsformer beskrevet herover varieret i de to projektkommuner. Lokalafdelingen i Tørring-Uldum har som sagt haft en aktiv rolle som tovholdere af projektet. I Furesø har formanden for Furesø Røde Kors samt aktivitetslederen for Familienetværket ”blot” været med i aktørgruppen.

6.2.2 Mobilisering af lokale aktører

Erfaringen fra begge pilotkommuner er, at Communityindsatsen er både tids- og ressourcekrævende. Særligt i opstartsfasen oplevede projektgruppen og tovholderne, at det krævede meget fodarbejde. En erfaring er, ifølge tovholderen i Tørring-Uldum, at det ikke er nok med en e-mail, men at det kræver netværk og mange ansigt-til-ansigt møder.

”Det tager tid. Meget mere end man tænker. Det havde måske givet større udbytte, hvis der var tid til at tage kaffemøder/ ansigt-til-ansigt med aktørerne. Det kræver meget tilstedeværelse.”
(Udviklingskonsulent/ tovholder, Røde Kors, Furesø)

Det er evaluators vurdering, at udfordringen ikke skyldtes manglende behov eller interesse for projektet. Blandt lokale aktører, som blev interviewet i forbindelse med evalueringen, er der enighed om, at deres kommune har udfordringer med manglende overblik og dermed aktører, som udfører de samme opgaver.

”Tænkte projektet var godt, fordi – netop i denne her frivillige verden laver en masse aktører en masse forskellige ting. Ingen ved helt hvad de andre foretager sig. Det er godt at lave noget på tværs af aktørerne”
(Aktor, Furesø)

Evaluators vurderer, at der overordnet er to barrierer i forhold til at mobilisere relevante aktører i projektet:

- Indsatsen var forholdsvis kompleks især i starten, hvor samskabelsesprocesserne skulle til at gå i gang.
- De relevante aktører ofte har mange andre engagementer. De skal vide, hvad de får ud af deres indsats, hvis de skal prioritere at investere tid og ressourcer.

Det at indsatsen fremstår meget kompleks kan således bidrage til at gøre det sværere at rekruttere relevante aktører, fordi de netop har behov for at vide, hvad det indebærer. Evaluator vurderer derfor, at tovholderne allerede fra projektets start med fordel kan opstille en overordnet ramme for indsatsens indhold, forventninger til ansvarsfordeling og udbytte. Der er selvfølgelig tale om en balance da samskabelsestilgangen er central i Communityindsatsen, hvilket indebærer, at aktiviteter skabes på baggrund af lokale behov og ud af de initiativer, som deltagerne udvikler undervejs. Derfor kan indeholdet ikke på forhånd defineres alt for fast.

6.2.3 Udarbejdelse af lokale succeskriterier og inddragelse af målgruppen

Under opstartsprocessen blev der etableret en kernegruppe i begge kommuner. Kernegruppens rolle er at definere de lokale udfordringer, udvikle lokal forandringsteori og lokale succeskriterier. Derudover har de (i Furesø sammen med tovholdergruppen) været medvirkende til, via deres lokale netværk at invitere andre aktører, som skulle inviteres til initiativværkstedet. I Tørring-Uldum er kernegruppen gået i opløsning efter selve initiativværkstedet til fordel for en gruppe primært bestående af de aktører, som er direkte involveret i ét eller flere af de nyudviklede initiativer. I Furesø er kernegruppen og tovholdergruppen flydt sammen til en fælles aktørgruppe, både med gamle medlemmer og med nye, som er involveret i et eller flere af de nye initiativer.

Erfaringerne med at inddrage målgruppen i udpegelsen lokale behov har været varierende. I Tørring-Uldum blev dette element helt valgt fra. Jf. referatet fra første kernegruppemøde, var der i kernegruppen enighed om, at de lokale aktører var så tæt på målgruppen i det daglige arbejde og dermed havde et tilstrækkeligt kendskab til målgruppen og dens udfordringer til at kunne beskrive hvilke behov indsatsen skulle løse. I Furesø forsøgte kernegruppen sig med et design, hvor socialt udsatte familier interviewede andre familier om behov og ønsker. Antallet af responser var dog så begrænset, at det kun kunne bidrage til et billede af få familiers behov og var derfor ikke repræsentativt til at kunne anvendes som generelt billede af familiers behov i Furesø. Svarene lå dog i tråd med kernegruppens vurdering af udfordringer og behov.

6.2.4 Initiativværksted

Som kickoff for Communityindsatsen er der afholdt initiativværksteder i hver af de to projektkommuner. Formålet var at samle de relevante aktører og kickstarte udviklingen af nye samarbejder og de nye sociale initiativer. I Tørring-Uldum blev initiativværkstedet afholdt i august 2015. I Furesø blev det afholdt i november 2015.

Ved begge arrangementer oplevede de pæn deltagelse fra væsentlige lokale aktører. I Tørring-Uldum var der 25 tilmeldte deltagere. I Furesø var der 38 tilmeldte.

Evaluators vurderer, at initiativværkstedet er et brugbart greb til at skabe engagement og interesse for pilotprojektet. Både i Tørring-Uldum og Furesø vurderede deltagerne at arrangementet var godt struktureret og vellykket. På observationerne erfarer evaluatoren blandt andet, at der var en god dialog på tværs af aktørerne blandt andet om mulige samarbejder.

Drejebog fra et initiativværksted (Furesø)

- Velkommen og præsentation af deltagere og program v/Røde Kors
- Formål, mål og præsentation af målgruppen v/ Røde Kors
- Fagligt Indspark – samskabelse v/Spark
- Idégenerering (én og én)
- Kvalificér din idé (grupper)
- Idéerne præsenteres i plenum
- Næste skridt v/Røde Kors

De aktører, som evaluatoren interviewede i forbindelse med evalueringen, gav alle udtryk for stor tilfredshed med initiativværkstedet. De fremhæver blandt andet, at det lykkedes Røde Kors at gøre projektet meget konkret.

"Det var en fantastisk aften. Fin deltagelse. Fin facilitering. Det hele blev meget konkret." (Aktør, Tørring-Uldum)

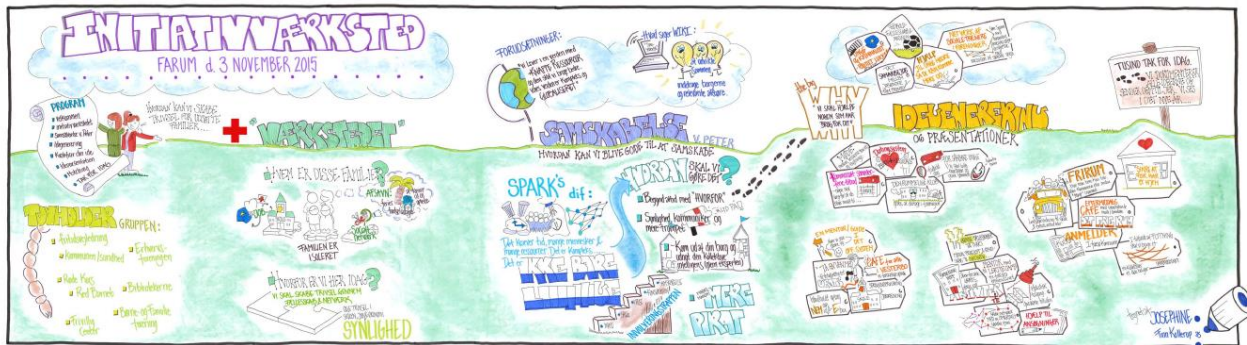

Tre af de interviewede aktører gav udtryk for, at det teoretiske indslag fra konsulentvirksomheden Spark, som deltog i initiativværkstedet i Furesø, var lidt for abstrakt og dermed ikke gav øget afklaring om projektets eller værkstedets formål. De var derimod mere positive over for Røde Kors' præsentation af de lokale udfordringer i form af tal og statistikker og ikke mindst den afsluttende idégenerering.

Initiativværksted; det var rigtig godt. Røde Kors konsulenterne var gode til at præsentere og holde drive. Fedt med en ressource i form af dem. Spark var derimod meget hurtigt - manglede lidt bund. Det var fint nok som motivation, men kunne godt have haft nogle flere konkrete eksempler. Fordi det var frivillige – været på arbejde hele dagen – så lige den del føltes måske lidt spild. Vi nåede at lave nogle ideer som var helt nede i detaljen (Aktør, Furesø)

På begge initiativværksteder blev der formuleret en lang række initiativer, som deltagerne fik ansvar for at arbejde videre med. Erfaringen er dog, at det langt fra er alle deltagere, som efterfølgende påtager sig opgaven med at realisere initiativet. Blandt andet var der i perioden efter initiativværkstedet flere af de kommunale medarbejdere, som faldt fra, fordi det ikke indgår i deres arbejdsopgaver. I stedet var det primært personer/organisationer, som i forvejen var involveret i sociale indsatser, som påtog sig opgaven. Fordelen ved dette er, at denne gruppe i forvejen har motivationen, ressourcerne og kompetencerne til at realisere denne type initiativer. Ulempen er dels, at denne gruppe i forvejen har mange arbejdsopgaver, og dels at det i højere grad bliver et civilsamfundsprojekt end et samskabelsesprojekt mellem kommune og frivillige.

Der er dog også gode eksempler på samskabelse mellem kommune og civilsamfund, og især over tid er kommunen blevet mere involveret. I Tørring-Uldum har kommunens Fritid til Alle været meget involveret i flere af initiativerne, ligesom kommunens ungdomsskole er involveret i et af initiativerne. I Furesø er flere kommunale aktører kommet med i Communityindsatsen, efterhånden som det har fået mere fokus i kommunen. For eksempel har Fritidvejledningen været meget aktiv og lavet et samarbejde med Red Bernet ift. Følgeordning mm. Evaluator vurderer, at det er værd at være opmærksom på, at initiativer i Communityindsatsen på denne måde kan få et ophæng også i kommunerne, når det er relevant.

Det er imidlertid en velkendt problematik, at arbejdsfunktioner- og tider for medarbejdere i kommunale forvaltninger ofte ikke matcher med denne form for lokalsamfundsudvikling. Det kalder på både et stort engagement fra den enkelte medarbejder at være en "kommunal ildsjæl" og på en klar opbakning fra ledelsesniveau til at skabe rum for "kommunale ildsjæle". Dette skete i Furesø, hvor komunaldirektør og chefgruppe involverede sig og klart meldte ud til medarbejderne, at det her var noget de ville.

Om kommunale ildsjæle ifbm. udvikling af lokalsamfund

"Det er veldokumenteret, at ildsjæle spiller en væsentlig rolle i yderområdernes udvikling. Som oftest er det engagerede borgere, der bliver karakteriseret som ildsjæle, men bag flere af Mulighedernes Lands projekter står kommunale medarbejdere, der har kæmpet for projekterne som fuldblods ildsjæle. De har havet projekternes ambitionsniveau, formået at tiltrække flere penge fra fonde og puljer, og de har involveret borgere, interesseorganisationer og erhvervsliv for at få det bedst mulige projekt. Disse kommunale ildsjæle har behov for rum til engagement og opbakning fra ledelsen, når de investerer deres sociale kapital i projektudvikling".

Citat: "Mulighedernes Land - erfaringer fra 16 projekter", Realdania og Hausenberg, 2012.

6.2.5 Opfølgning på initiativværkstedet

Ved initiativværkstederne fremkom der en række ideer til nye initiativer, og der blev udviklet på en del af dem. Efter værkstederne er de forskellige aktører gået videre med at realisere nogle af disse initiativer. Erfaringen viser, at omkring 10-15 aktører i hver kommune efterfølgende har påtaget sig opgaver med at realisere et initiativ. Tovholderne beskriver, at disse aktører er meget aktive og engagerede.

På baggrund af erfaringerne i de to pilotprojektkommuner har evaluatoren samlet en række gode råd fra aktørerne til det videre arbejde med initiativerne (se tekstboks)

Gode råd fra aktørerne

- Find aktører med kompetencer, erfaring og motivationen til at drive initiativet frem
- Skaf ressourcer (fx penge til mødeforplejning, lokaleleje etc.)
- Lav simple og konkrete initiativer
- Hav tålmodighed (acceptere at det ikke er alle initiativer, der bliver til noget)
- Sørg for en tydelig ansvarsfordeling
- Det er en fordel, hvis initiativet kan hægtes op på noget eksisterende – enten en eksisterende indsats eller en eksisterende organisation.
- Hold løbende møder (Hvert kvartal)
- God ide med et nyhedsbrev til at skabe synlighed/opmærksomhed om projektet

En af anbefalingerne fra aktørerne er netop, at initiativerne skal være meget konkrete. Det er desuden en fordel, hvis den kan hægtes op på en eksisterende indsats eller ligger i forlængelse af de områder, som aktørerne i forvejen arbejder med. En anden fordel er, når aktørerne har adgang til de nødvendige ressourcer – enten via egen organisation eller på anden vis. I community-projektet er der afsat en pulje penge til gennemførelse af initiativerne. Nogen af dem er brugt til at skaffe lokale og forplejning i forbindelse med et opstartsmøde og andre på konkrete initiativer og arrangementer. Det viste sig, at mange af initiativerne ikke krævede midler fra puljen for at kunne gennemføres, hvorfor de sidste af midlerne først blev brugt, efter evalueringen var afsluttet i 2016. Evaluatoren vurderer, at dette skyldes, at mange af de involverede aktører selv har adgang til de nødvendige ressourcer via egen organisation, samt at mange af initiativerne drives af frivillige og ikke er forbundet med store udgifter.

Erhvervslivet har generelt været meget lidt involveret i Communityindsatsen, hvilket også kommer til udtryk i de nye initiativer. De er involveret som samarbejdspartnere eller sponsorer i enkelte indsatser, men har ikke den styrende rolle på nogen initiativer.

Der er dog kommet flere gode samarbejdsinitiativer mellem virksomheder og Røde Kors/Red Barnet i Furesø. For eksempel:

- Furesø spiser sammen; hvor en lokal restaurant har lavet flere spis-sammen-arrangementer sammen med Furesø Røde Kors, Red barnet og Frivilligcenteret.
- Bytorvet, som til jul 2016 samarbejdede med Red barnet om et ønsketræ, hvor børn fra Red barnet og Røde kors kunne få julegaveønsker opfyldt.

6.2.5.1 Nyhedsbrev

Evaluator vurderer, at det er vigtigt, at der sker en løbende information om projektets fremdrift – både i forhold til aktørerne i projektgruppen og øvrige aktører i lokalområdet.

I Tørring-Uldum udarbejdes der nyhedsbreve, som informerer om initiativerne og samtidig fungerer som platform for yderligere idegenerering og samskabelse. Fx fortæller en kommunal aktør, at hun på baggrund af nyhedsbrevet etablerede et samarbejde.

Nyhedsbrevet er det, jeg er allermest tilfreds med. Gode informationer og overblik. I det forrige nyhedsbrev stod der fx, at ungdomsskolen var begyndt at lave kurser til at forberede unge i fritidsjob (del af det vi skal i projekt trinsel) så på baggrund af det tog jeg kontakt til ungdomsskolen. Etableret samarbejde. Lavet nogle gode aftaler. [...] Det har bragt os sammen og "set hinanden i øjnene" og "vi vil det her".
(Aktør, TU)

I Tørring-Uldum bliver nyhedsbrevet udarbejdet af en udviklingskonsulent fra Røde Kors' projektgruppe. I Furesø var det derimod en borger, som forsøgte at få det op at køre. Det viste sig dog at være for stor en opgave, til at han kunne varetage den alene. Der er derfor gang i et arbejde om at udvikle nyhedsbrevet til en online platform, som kan ligge på frivilligcenterets eksisterende hjemmeside. Dette er et godt eksempel på, at det er en fordel, når initiativer kan hægtes på eksisterende indsatser eller aktører.

6.2.5.2 Statusmøder

Der er stor tilfredshed med de løbende statusmøder – selvom det ikke altid er muligt at samle alle aktører (Jf. referater fra statusmøder). Statusmøderne er afholdt ca. hvert kvartal i projektperioden.

Udviklingskonsulenten i Furesø vurderer, at de måske for længe holdt statusmøder om de initiativer, der blev sat i gang ved det første initiativværksted. I stedet skulle man hurtigere have snakket om på hvilken måde, man ønskede at fortsætte netværket og skabe de bedste rammer for at skabe nye fælles initiativer. I begge kommuner er det planlagt fortsat at afholde møder i forskellig form. Se mere herom i afsnittet om forankring.

6.3 RESULTATER

I nærværende afsnit vil evaluatoren vurdere Communityindsatsens resultater med udgangspunkt i de lokale og tværgående succeskriterier.

6.3.1 Etablering af nye sociale indsatser

Jf. de lokale succeskriterier er der i begge kommuner en forventning om, at Communityindsatsen er med til at skabe henholdsvis tre og fem nye sociale initiativer målrettet udsatte familier.

På baggrund af interview med tovholderne, referater fra kernegruppemøderne og nyhedsbreve er det evaluators vurdering, at det er lykkedes begge pilotprojekter at nå op over det ønskede antal initiativer. I tabellen herunder opridses de initiativer, som efter første initiativværksted (opgjort pr juni 2016) var i gang med at blive realiseret i de enkelte kommuner. I Tørring-Uldum var de i gang med at realisere fem initiativer, hvor de i Furesø arbejdede på tolv initiativer. Der er løbende kommet nye indsatser til som resultat af det styrkede kendskab til hinanden. Samtidig er nogle af de oprindelige initiativer slået sammen, ændret, afsluttet eller ikke blevet til noget. I september 2017 er der henholdsvis i Tørring-Uldum og Furesø syv og otte initiativer, som udmønter sig i aktive indsatser.

Initiativer som er i gang med at blive realiseret (pr. juni 2016)	
Tørring-Uldum	Furesø
<ul style="list-style-type: none"> • Foreningen BROEN er startet op i Hedensted • Genbrugsmarked for fritidstøj og fritidsudstyr • Kurser på ungdomsskolen omkring uddannelse, fritidsjob og arbejde • Klub for børn og unge i Uldum • Følgevens-ordring (Pilotprojekt) *	<ul style="list-style-type: none"> • Daginstitution til jobtræning og sprogundervisning af flygtningeforældre • Følgeordning til fritidsaktiviteter • Kollektive bofællesskaber i almene boligområder • Netværk af sociale trænere/kontaktperson i foreninger • En café for alle i Vesterbo • Match af udbud og efterspørgsel – en online platform (synlighed) • Tættere samarbejde mellem jobcenter og familiens fremtid: • Skabe netværk for alle parter med og omkring sårbare familier) • Tværfaglige handleplansgrupper • Bliv i eget hjem (fastholdelsespolitik) • Hjælp til ansøgninger, julehjælp, feriecamps, weekendture mfl. • Håndholdt oplysning om NemID og E-Boks

*Dette initiativ er opstået selvstændigt fra initiativværkstedet. Red Barnet modtog midler fra Bestseller Fonden til at gennemføre en indsats. Til dette har de inddraget aktører fra projektnetværket.

6.3.2 Øget samarbejde og videndeling

Evaluators vurderer, at Communityindsatsen har medvirket til øget samarbejde og videndeling på tværs af lokale aktører. Blandt andet nævner samtlige af de aktører, som er interviewet i forbindelse med evalueringen, at de har fået øget kendskab til andre aktører i området.

”Vi har fået et bedre netværk. Det med, at vi er kommet meget tættere på foreningerne, er super godt. Vi er også kommet tættere på de kommunale folk, som har kontakt til målgruppen. Vi har det lidt i forvejen, men dette er første gang jeg har oplevet, at når man møder folk, så ved man, hvem man kan kontakte. Nærmere at række ud til hinanden og hjælpe hinanden. Det har været det bedste for mig/ os her i frivilligcenteret.” (Aktor, Furesø)

Initiativværkstedet fremhæves som et godt initiativ, fordi det skaber kendskab til aktører på tværs og dermed skaber fundamentet for fremtidigt samarbejde. Dette gør sig gældende, uanset om aktørerne bliver involveret i et initiativ eller ej.

De forskellige aktører i kommunen har fået et øget kendskab til hinanden gennem indsatsen. Det fremhæves som det måske væsentligste udbytte af begge udviklingskonsulenter i 2017, hvor pilotprojektet er ved at blive forankret, så det kan drives videre, efter Røde Kors’ faciliterende rolle udfases. Det øgede kendskab fører til, at der nemt kan etableres et samarbejde mellem forskellige aktører, når der opstår et konkret behov eller en ide. Det kan både være i form af et større eller mindre initiativ, men det kan også være i forbindelse med, at en specifik familie har nogle udfordringer, hvor en frivillig nemt kan henvise til den rette hjælp – og evt. gå med. På den måde er projekterne med til at skabe sammenhængskraft i kommunen og skabe en mere målrettet og koordineret indsats for familier i en socialt udsat situation.

---

*Det største udbytte er, at det er blevet meget lettere at tage kontakt til hinanden. Man bruger hinanden. Fx er en restaurant gået sammen med red barnet og røde kors om et ”Furesø spiser sammen” arrangement. Det kommer let op at stå, fordi man husker hinanden, og det glider bare.
(Udviklingskonsulent, Røde Kors)*

*De har fået meget større kendskab til hinanden, og det er blevet nemmere, når man har fået en ide. De har meget mere overblik over, hvad der sker i området, og hvad man kan bruge hinanden til.
(Udviklingskonsulent, Røde Kors, tilknyttet Tørring-Uldum)*

6.3.3 Forankring af projektet

Denne del af kapitlet er hovedsageligt beskrevet af Røde Kors’ udviklingskonsulenter, som kender udviklingen af Communityindsatsen efter evaluators primære dataindsamling sluttede i sommeren 2016.

Som følge af de samarbejder, der er blevet skabt på tværs af aktører, er der allerede sket en forankring af indsatsen gennem uformelle relationer.

Samarbejdet gør det også lettere at forankre forskellige mindre initiativer, idet de kan hægte sig op på de større organisationer. Et eksempel på dette var nogle forældre og andre frivillige i Uldum, som ville starte en klub op for børn og unge i området, for børn der ikke gik til idræt eller til spejder. De er blevet tilknyttet den lokale Røde Kors afdeling, fordi det giver indsatsen større chance for at overleve på sigt og forsikring af de frivillige.

Dét at møde hinanden og se hinanden – giver noget på sigt. Fx dem der laver noget med flygtninge har fået en biograftur, fordi biograftejereren var til mødet. (Lokal tovholder, TU)

Som nævnt har der igennem hele projektperioden været løbende møder mellem de involverede aktører samt fælles statusmøder, hvor også ønsket om flere store arrangementer er kommet frem. Derfor er der både i Furesø og Tørring-Uldum blevet afholdt yderligere et større initiativværksted, og de lokale arbejdsgrupper har planlagt at afholde flere.

Kommunal opbakning i Furesø

I Furesø har der været et voksende ønske om større kommunal opbakning, især på chefniveau. Derfor blev der medio 2016 nedsat en lille i aktørgruppen, som sammen med Røde Kors' udviklingskonsulent havde særligt fokus på at formidle indhold, resultater og perspektiver til det kommunale chefniveau og politiske udvalg. Blandt andet det lokale frivilligcenter engagerede sig meget i denne proces og havde gode indgange til politiske udvalg og kommunale chefer.

Dette resulterede i efteråret 2016 i, at Samskabelse i Furesø "pludselig" fik stor opmærksomhed fra kommunaldirektøren og den øverste chefgruppe på tværs af kommunens forvaltninger og blev inviteret til et møde med disse primo 2017 med henblik på at præsentere proces, indhold og resultater og ikke mindst drøfte perspektiver for fremtidig samskabelse i Furesø Kommune.

Det er fantastisk at se, hvordan projektet har været startskuddet til betydningsfulde samarbejder og helt konkrete initiativer til gavn for de familier her i kommunen, som har brug for ekstra hjælp. Det styrker de familier, vi har med at gøre, fordi vi tænker mere på tværs. (Kommunaldirektør i Furesø Kommune, Christine Brochdorff).

Kommunaldirektøren deltog også med et visionsoplæg, da der blev afholdt endnu et initiativværksted i Furesø i februar 2017. Hun og de øvrige kommunalt ansatte tog et stort ejerskab til arrangementet, og der var en bred repræsentation og god stemning. I alt var der 35 lokale deltagere med fra Furesø Kommune, frivilligcenteret, idrætsforeninger, Røde Kors, Red barnet, andre NGO'er, Ungdomsråd, boligsociale foreninger, virksomheder og kirken. Formålet var her, hvordan indsatsen bedst kunne drives videre (når Røde Kors som facilitator trak sig ud), og hvilke typer af arrangementer mv. der kunne være relevante for de forskellige aktører.

Resultatet blev, at der blev nedsat en arbejdsgruppe bestående af formanden for Furesøs Røde Kors, næstformanden for Red Barnet i Farum, lederen af Furesø Frivilligcenter, områdeleder for 'Specialiserede indsatser for børn, unge og voksne' og chef for 'Integration og ydelse' samt en konsulent for Kultur og Fritid.

Denne gruppe arbejder, med Frivilligcenteret som tovholder, på at skabe rammerne for indsatsens fremtidige ledelse og indhold, på baggrund af de eksisterende erfaringer og de konkrete ønsker fra det 2. initiativværksted. De har blandt andet planlagt endnu et initiativværksted i november 2017.

Nu har vi et netværk, og det skal vi i Frivilligcenteret have meget fokus på at pleje. Flere af de foreninger der ikke har været med tidligere, er meget ivrige for at deltage og det viser jo bare, at når man har en fin proces, så vil foreningerne rigtig gerne deltage. (leder af Frivilligcenter, Anders Poulsen, til det 2. initiativværksted)

Vi skal træde ud af myndighedsrollen og træde ind i en rolle, hvor vi er meget mere faciliterende, meget mere lyttende og meget mere åbne overfor input, og hvor vi også efterspørger input på de rigtige tidspunkter. (Kommunaldirektør i Furesø kommune, Christine Brochdorf, til det 2. initiativværksted).

Det tyder altså på, at det har været muligt at forankre indsatsen og skabe stort ejerskab hos de lokale aktører, såvel de frivillige som de kommunale, der oplever, at indsatsen tilfører deres arbejde værdi og derigennem gør en forskel for socialt udsatte familier i Furesø Kommune.

Netop at den øverste kommunale ledelse bakker op og tænker det ind i kommunens visioner har vist at have stor betydning for, hvor mange ressourcer der kan prioriteres til indsatsen/til samskabelse og samarbejder i de kommunale medarbejders hverdag.

Indsatsen i Furesø blev opstartet i tæt samarbejde med en engageret projektleder fra et kommunalt familierettat projekt (Familiens Fremtid). Hun formåede at gå forrest i kommunen, skabe kontakt til relevante medarbejdere samt formidle, hvad de fik ud af det, internt i kommunen.

Tidligt i processen blev det lokale frivilligcenter også en aktiv aktør, og lederen udnyttede flere gange sin relation til Center for Social og Sundhed til at fortælle om indsatsen både i forvaltningen og i det politiske udvalg.

Røde Kors udviklingskonsulenten, der er tilknyttet projektet i Furesø Kommune, vurderer, at netop disse to faktorer/personer har haft signifikant betydning ift. at skabe det brede kommunale engagement, der blev skabt til sidst.

Fælles arrangementer i Tørring-Uldum

Seneste større fælles arrangement i community-projektet i Tørring-Uldum området fandt sted i maj 2017, hvor de forskellige aktører i fællesskab stod for at arrangere en støttekoncert med Sigurd Barrett. Efterfølgende var der stort kagebord for alle de familier, der deltog hvor der var mulighed for at snakke og hygge sig sammen. Desuden var det muligt for familierne at høre lidt om de forskellige støttetilbud og initiativer, der nu er i området for de familier, der har det svært.

Støttekoncerten var gratis for alle lokale børnefamilier med en dårlig økonomi. For andre familier var det en mulighed for en dejlig dag, hvor de samtidig var med til at støtte en god sag, da pengene ubeskåret gik til at støtte det lokale børn- og familiearbejde i området.

De lokale aktører, som har været med i communityprojektet og som fortsat er aktive, vurderer, at de initiativer, som er blevet etableret, er blevet godt forankret, og at det er lykket at opnå den ønskede sammenhængskraft. Udover at fortsætte de nuværende samarbejdsrelationer har de truffet beslutning om, at de fremover vil holde et årligt arrangement på tværs. Dels fordi de oplever, at det er vigtigt at holde fast i det øgede kendskab, de har fået til hinanden, og dels fordi de har erfaret, at de kan gøre en større forskel for familierne i området, når de går sammen om indsatsen.

---

*Udover de konkret initiativer, vi har fået startet, er det fantastisk at opleve, at alle os, der arbejder enten frivilligt eller lønnet inden for børn- og familieområdet, har fået et langt større kendskab til hinanden og er begyndt at samarbejde meget mere. Det er vores Sigurd Barrett arrangement jo netop et godt eksempel på”
(aktør, Tørring-Uldum)*

I begge pilotprojekter opleves der altså en stor lokal opbakning og ejerskab til indsatsen, og der er en tro på, at indsatsen kommer til at fortsætte i en eller anden form.

Det er en blivende indsats. Det er mere end forventeligt. Alle tager ejerskab for det, og flere nye kommer til. (Udviklingskonsulent, Røde Kors, tilknyttet Furesø)

6.4 KONKLUSIONER OG LÆRINGSPUNKTER

6.4.1 Konklusioner

De resultater og virkninger, som man ønskede at opnå med projektet jf forandringsteorien, var:

1. Nye sociale initiativer
2. Lokale samarbejder
3. Tilknytning til familienetværket
4. Mere relevante initiativer til løsning af sociale udfordringer i området
5. Bedre hjælp til socialt udsatte familier

Der er helt tydeligt blevet skabt mange nye initiativer - også en del flere, end der var opstillet som succeskriterier for antal i de to kommuner. Der er også lokale samarbejder, som rækker ud over initiativerne, og som har en potentiel stor betydning for udviklingen af tilbuddene til socialt udsatte familier i området.

Som nævnt har der kun været en mindre tilknytning til familienetværkene. Communityindsatsens betydning for familierne er desuden ikke undersøgt i denne evaluering, da det lå uden for dataindsamlingens ramme.

De nævnte resultater og vejen dertil uddybes i det følgende.

Community-projektet er relevant for de lokale aktører

Interview med aktørerne i projektet indikerer, at projektets formål og metode er relevant for de to pilotprojekt-kommuner. Flere af aktørerne – både fra kommune og civilsamfund – påpeger blandt andet, at der mangler overblik over de eksisterende tilbud. Community-projektet har derfor potentiale for at skabe bedre overblik og dermed større samspil mellem indsatserne.

Tidskrævende proces

Erfaringen fra både Tørring-Uldum og Furesø er, at det er en tidskrævende metode og proces at få de lokale aktører involveret aktivt i projektet. En skrivelse eller invitation er ikke tilstrækkelig. Det kræver ansigt-til-ansigt dialog med de enkelte aktører over en længere periode. Lokale samarbejdspartnere med kendskab til lokalområdet og bredt netværk er en vigtig ressource i denne del af processen.

Tovholderrollen er tidskrævende. Det er derfor vigtigt, at der vælges én eller flere personer, som har de nødvendige ressourcer til at varetage opgaven. Valget af en lokal frivillig tovholder kan have mange fordele i kraft af lokalt kendskab og netværk. Det er dog vigtigt, at det er en person, som har den nødvendige tid og motivation, og som har kompetencer til blandt andet at facilitere møder.

Stor tilfredshed med initiativværkstedet

Initiativværkstedet er efter evaluators vurdering en af projektets kernekomponenter. Interview med deltagende aktører indikerer blandt andet, at det er her, at projektet bliver konkret og formålet tydeligt. De fremhæver også det positive ved at få lov til at møde andre lokale aktører fra både kommune og frivillige organisationer. Evaluator observerede blandt andet, at flere deltagere spontant begyndte at diskutere potentielle samarbejdsmuligheder på initiativværkstedet. Interviewene med aktørerne peger dog på, at der er behov for, at forventningerne til deltagerne under og efter initiativværkstedet gøres tydeligere. Deltagerne skal vide, hvad deres ideer/initiativ skal bruges til, og hvad de konkret skal gøre, når de tager derfra som ide-/initiativveje.

Engagerede aktører bærer projektet videre

Både i Furesø og Tørring-Uldum deltog et bredt udvalg af lokale aktører fra både kommune, civilsamfund og erhvervslivet i initiativværkstedet. For begge projekter er der en aktiv engageret gruppe, som bidrager til realiseringen af initiativerne/ideerne. I hver kommune er der på nuværende tidspunkt omkring 10-15 personer, som er en del af aktørgruppen, som i begge kommuner består af relevante organisationer og ildsjæle med ressourcer og motivation til at føre initiativerne i pilotprojektet videre. Nogle repræsentanter fra kommunen har været svære at fastholde og engagere,

hvilket kalder på særlig opmærksomhed på, hvordan og på hvilke måder medarbejdere fra kommunen kan involveres og involvere sig, hvor det er relevant. I begge kommuner har kommunen dog taget et stort ejerskab til projektet, og nogle kommunale aktører har været meget aktive.

Projektet har skabt nye lokale initiativer – og et netværk med potentialer

Jf. de lokale succeskriterier var målet, at der som følge af projektet blev igangsat minimum tre sociale initiativer i Tørring-Uldum og fem sociale initiativer i Furesø. Disse mål er nået i begge kommuner.

Udover at projektet skaber relevante, sociale initiativer, bidrager det også til, at der **skabes større netværk, bedre samarbejder og videndeling mellem de lokale aktører**. På baggrund af interview med deltagende aktører, er det evaluators vurdering, at der ligger en stort potentiale i den netværksdannelse og videndeling, som er skabt i kraft af initiativværkstedet, aktørgruppen, opfølgning/statusmøder og nyhedsbrevene. Aktørgruppen er fx et solidt udgangspunkt for yderligere samskabelse på tværs af organisationer og sektorer. Evaluator vurderer derfor, at Røde Kors fremadrettet bør have fokus på at forankre denne del af indsatsen, så de lokale aktører fortsætter med at mødes regelmæssigt og udsende nyhedsbreve – også efter Røde Kors' konsulenter trækker sig i 2017.

6.4.2 Læringspunkter

- **Vær skarp på at kunne formidle konceptet fra begyndelsen.** Da community-pilotprojekterne tager udgangspunkt i samskabelsesmetoden, skal man som organisation være rustet til at formidle konceptet. Det er derfor nødvendigt, at udviklingskonsulenterne har og anvender værktøjer til formidling og facilitering fra starten af projektet. At udviklingskonsulenterne i projektet netop havde disse kompetencer har været vigtigt for, at projektet har opnået de resultater, som det har.
- **Afsæt god tid til at tage kontakt til relevante aktører.** At arbejde med lokal samskabelse kræver mange telefonsamtaler og møder ansigt-til-ansigt for at sikre at få aktører engageret i projektet. Dette bør derfor indgå i designet og ressourceafklaring.
- **Indgå lokale samarbejder.** Det er desuden en stor fordel at indgå samarbejder med lokale aktører (både kommunale og civile) fra starten, som kan trække på deres netværk. Vær dog varsom med at lægge for meget ansvar på få personer, da dette gør projektet sårbart.
- **Brug ansatte tovholdere i opstartsfasen.** En lønnet tovholder kan sikre projektets fremdrift i opstartsfasen, hvor det er nemt at miste motivationen. Desuden sikres ressourcerne til at bruge den tid, det tager at skabe de nødvendige møder og aftaler med lokale aktører, for at sikre lokalt ejerskab og engagement.
- **Hav tålmodighed.** Samskabelsesmetoden er en langsommelig proces – igennem hele processen. Det bør forventes, at deltagelsesgraden fra lokale aktører varierer undervejs, og at det er svært at kontrollere, hvilke initiativer der realiseres, og hvilke der ikke bliver realiseret. Processen bidrager dog til, at der skabes et netværk af engagerede lokale aktører, som på sigt får stærkere og nye samarbejder.

- **Hav fokus på netværk og videndeling.** Aktører fra henholdsvis Furesø og Tørring-Uldum fremhæver i interviewene værdien af det netværk og det overblik, som skabes i forbindelse med projektet. Evaluator vurderer, at det især er i aktørgruppen, at mulighederne for yderligere samskabelse ligger. Understøt derfor denne gruppes fortsatte eksistens ved at udbygge møderne med faglige indslag eller lign. Understøt derudover videndelingen med et månedligt/kvartalsvist nyhedsbrev, som informerer om projekternes fremdrift/nye projekter samt styrker aktørernes bevidsthed om det fælles projekt.
- **Hav fokus på at forventningsafstemme.** Dette gør sig både gældende før initiativværkstedet (i invitationen), på selve dagen og i processen efter. Overvej muligheden for, at deltagere på initiativværkstedet kan komme med ideer, uden at de efterfølgende bliver ansvarlige for den videre fremdrift. Gør det samtidig tydeligt, hvilke forventninger der er til aktørerne, når de tager fra initiativværkstedet, og hvordan de kan engagere sig.
- **Vær konkret frem for abstrakt.** Fokuser på de konkrete problemstillinger i lokalmiljøet, som aktørerne kan se og mærke, at der er muligheder for at løse. Undgå at konceptet bliver for abstrakt og opgaverne for komplekse. Aktørerne er som oftest involveret i mange andre ting også. De skal hurtigt kunne se meningen med at prioritere netop community-projektet. Erfaringen fra de to pilotprojektkommuner er desuden, at simple initiativer, som hægtes op på - eller er en udbygning af noget eksisterende, har større potentiale for at blive realiseret.
- **Hav fokus på at involvere mange forskellige aktører i kommunen.** Nogle typer af aktører er sværere at engagere end andre, og det kræver måske flere forskellige tilgange. Furesø har for eksempel planer om at bruge speeddates til at involvere erhvervslivet, hvor virksomheder hurtigt kan få snakket om, hvad netop de kan bidrage med. Samtidig har de oplevet, at mange idrætsforeninger gerne vil engagere sig, når man går direkte til de lokale foreninger.

6.5 DATAGRUNDLAG

Datagrundlaget for evalueringen af Community-projektet er:

- ✓ 2 x deltagerobservation af initiativværksted
- ✓ I alt 19 interview
- ✓ Logbøger udfyldt af Røde Kors' udviklingskonsulenter
- ✓ Diverse dokumenter: Mødereferater, invitationer, deltagerlister, nyhedsbreve mv.

Kvalitative interview i community-projektet					
Interviewpersoner/tidspunkt	November 2015	Januar 2016	Marts 2016	Maj 2016	Marts 2017
Tørring-Uldum					
Lisa Lærke Iversen (Udviklingskonsulent i Røde Kors)	x				x
Hanne Frøslev (Frivillig tovholder for community projektet i Tørring-Uldum)			x		
Anne Grethe Jensen (Projektleder "Familier på vej", Hedensted kommune)	x		x		
Dorthe Rosenvinge (Projektleder, "Fritid for alle" fra Hedensted Kommunes Kultur og Fritid)	x		x		
Marianne Saxtoft (Formand for Red Barnet Hedensted)	x		x		
Furesø					
Nina Wehmeyer (Udviklingskonsulent i Røde kors)	x				
Tenna Borup Ahlquist Rasmussen (Udviklingskonsulent i Røde Kors)					x
Ziga Friberg (Projektleder i Røde Kors)				x	x
Anders Poulsen (Frivilligcenteret i Furesø)		x		x	
Tine Gammelby (Projektleder "Familiers Fremtid", Furesø kommune)		x		x	
Palle Crone (Borger i Furesø)		x		x	

7. Metode og datagrundlag

I dette kapitel beskrives de metoder og datakilder, der er anvendt i udarbejdelsen af evalueringen. For at opnå størst mulig validitet i evalueringen, har vi metodetriangleret ved at anvende både kvalitative interview, casestudier (bestående af observationer og kvalitative interview med enkeltpersoner og i grupper), kvantitativt data udfyldt af aktivitetsledere samt monitoreringsdata udfyldt af netværksdeltagere. Derudover er der blevet afholdt løbende statusmøder med Røde Kors' projektgruppe på landskontoret samt møder i en faglig følgegruppe omkring evaluering af frivilligt socialt arbejde.

Vores vurdering er, at der er tale om et solidt og omfattende datagrundlag, hvor kvalitative og kvantitative metoder samt forskellige datakilder understøtter hinanden i en grundig afdækning af familienetværkene.

7.1 KVALITATIV DATAINDSAMLING OG ANALYSE

De kvalitative data er indsamlet i to runder. Første dataindsamlingsrunde fandt sted forår og sommer 2015, hvor der er gennemført casestudier i seks udvalgte familienetværk. Anden dataindsamlingsrunde fandt sted i foråret 2017, hvor der er gennemført casestudier i de samme seks familienetværk, som blev udvalgt i første dataindsamlingsrunde²². At vi har besøgt de samme netværk to gange betyder, at vi har kunnet opnå en dybere forståelse for, hvordan netværkene fungerer og desuden følge med i deres udvikling.

Hvert casestudie består af:

- ✓ Et interview med aktivitetslederen i familienetværket
- ✓ Observation af fællesspisning eller anden aktivitet i familienetværket
- ✓ Interview med 1-5 forældre (antal afhængigt af hvor mange det var muligt)
- ✓ Interview med 1-3 børn (antal afhængigt af hvor mange det var muligt)
- ✓ Et fokusgruppeinterview med frivilligruppen efter observationen

I begge dataindsamlingsrunder er der desuden gennemført telefoninterview med 3-5 samarbejdspartnere. Samlet set summerer det i første runde op til interview med 16 voksne deltagere, 6 børn, 17 frivillige, 5 aktivitetsledere, 5 samarbejdspartnere og 1 Røde Kors-konsulent. I anden runde summerer det op til 14 voksne deltagere, 14 børn, 17 frivillige, 6 aktivitetsledere og 3 samarbejdspartnere.

Af tabel 6 nedenfor fremgår de seks familienetværk med gennemførte casebesøg. For hvert netværk angives, hvem der er gennemført interview med, samt hvilken aktivitet vi har observeret.

---

²² I anden dataindsamlingsrunde besøgte vi de samme 6 netværk som i første runde på nær ét enkelt netværk i Hovedstaden, hvor vi i anden runde besøgte afdelingen i Sydhavnen i stedet for Nørrebro-afdelingen.

Tabel 6: Kvalitativ dataindsamling

Første runde kvalitativ dataindsamling						
Familienetværk	Interview med aktivitetsleder	Observation	Interview med forældre	Interview med børn	Interview med frivillige	Interview med samarbejdspartnere
Hadsund	1	Fællesspisning	1 far + 2 mødre	2	1	1
Halsnæs	1	Fællesspisning	2 mødre	1	3	Ingen
Haderslev	1	Familielejr	1 far + 2 mødre	1	5	1
Hovedstaden (Nørrebro)	Konsulent	Fællesspisning	1 mor	Ingen	1	2
Glostrup	1	Fællesspisning	2 mødre	Ingen	4	Ingen
Dronninglund-Hjallerup	1	Fællesspisning	1 far + 4 mødre	2	3	1
Anden runde kvalitativ dataindsamling						
	Interview med aktivitetsleder	Observation	Interview med forældre	Interview med børn	Interview med frivillige	Interview med samarbejdspartnere
Hadsund	1	Fællesspisning	1 far + 2 mødre	3	3	Ingen
Halsnæs	1	Fællesspisning	2 mødre	2	4	Ingen
Haderslev	1	Fællesspisning	2 mødre	2	4	1
Hovedstaden (Sydhavnen)	1	Fællesspisning	2 mødre	2	1	Ingen
Glostrup	1	Fællesspisning	2 mødre	2	1	1
Dronninglund-Hjallerup	1	Fællesspisning	1 far + 2 mødre	3	4	1

Forinden casebesøgene blev interviewene med aktivitetslederne gennemført som telefoninterview. Det gav rigtig god mening at have talt med aktivitetslederne på forhånd. Både fordi de blev trygge ved, at vi skulle komme på besøg, men også fordi de kunne byde ind med en masse information på forhånd, der gjorde forberedelserne til interviewene mere grundige. Generelt gav interviewene med aktivitetslederne mange gode indblik i de forskellige netværks formål, karakteristika ved familierne og netværkets aktiviteter.

Aktivitetslederne havde på forhånd gjort familierne opmærksomme på, at evaluator ville komme og observere samt gennemføre interview. Nogle steder havde aktivitetslederen på forhånd aftalt med deltagerne, hvem der skulle interviewes, andre steder gik aktivitetslederen rundt og spurgte efter deltagere til selve netværksmødet. Forældreinterviewene gav et godt indblik i, hvilke typer af familier der deltager, men også deres opfattelse af udbyttet ved at deltage.

Børneinterviewene er primært gennemført med børn af de forældre, vi også interviewede. Det gjorde børnene mere trygge, når de vidste, at deres forældre selv havde prøvet at blive interviewet. Alle de interviewede børn er over 7 år, men de fleste var ikke meget ældre end det. Det begrænser derfor,

hvor meget information, man kunne få ud af dem. Observationsnoterne er derfor særligt vigtige til at understøtte netop disse interview.

For at supplere vores baggrundsviden omkring familienetværkene yderligere er der både i første og anden runde foretaget interview med projektlederen og to udviklingskonsulenter i Røde Kors. Formålet med disse interview er at kunne validere de frivilliges udsagn og perspektivering af indsatsen som helhed.

Den kvalitative dataanalyse er gennemført ved brug af programmet NVIVO. Efter afholdelsen af alle interviewene samlede vi op på vores erfaringer fra casebesøgene, og med udgangspunkt i vores empiriske erfaringer og den forandringsteoretiske model udviklede vi syv analysetemaer. De syv temaer fremgår af tabel 7 og er anvendt som udgangspunkt for kodning i NVIVO. De syv analysetemaer er yderligere opdelt i en række undertemaer (se bilag 3).

Tabel 7: Kodeliste

Temaer i kodelisten
Organisering
De frivillige
Familierne
Hvordan foregår familienetværket?
Hæmmere/fremmere
Udbytte
Andet

Kilde: Oxford Research 2017

7.2 KVANTITATIV DATAINDSAMLING

Den kvantitative data består af en spørgeskemaundersøgelse blandt børn og voksne deltagere i 30 netværk samt 47 systematiske kontekstdata.

7.2.1 Monitorering

I forbindelse med den løbende monitorering af deltagerne i familienetværkene er der udviklet to elektroniske spørgeskemaer – ét til de voksne og ét til børn over 7 år. Deltagerne udfylder et spørgeskema ved start i netværket (eller ved projektstart) og derefter hver 6. måned. Formålet med den løbende monitorering er at opnå viden om progression hos de familier, som deltager i netværkene.

Spørgeskemaerne er udviklet med udgangspunkt i forandringsteorien og indeholder blandt andet spørgsmål om:

- Livskvalitet/trivsel
- Sociale relationer
- Mestring af livsvilkår
- Familienetværket

Deltagerne får det samme spørgeskema hver gang for på den måde at kunne undersøge, om der er sket ændringer i fx livskvalitet, efter deltagerne er begyndt at komme i familienetværkene, og om eventuelle ændringer fastholdes over tid.

Som beskrevet i midtvejsevalueringen blev evaluator hurtigt opmærksom på, at størstedelen af deltagerne, som har besvaret spørgeskemaerne, har været med i familienetværkene i en længere periode. Deres besvarelser kan således ikke betragtes som en baselinemåling (før indsats), hvorfor det ikke er muligt at udtale sig om progression. Ydermere blev vi opmærksomme på, at det langt fra er alle, der udfylder spørgeskemaet hver 6. måned og i det hele taget om de besvarer det mere end én gang. Dette er yderligere argumenter for ikke at kunne udtale sig om progression.

En mere dybdegående gennemgang af monitoreringen samt en status for resultaterne kan ses i afsnittet *Monitoreringssystemet*.

På baggrund af ovenstående har evaluator i samarbejde med Røde Kors truffet beslutning om ikke at anvende de kvantitative data fra monitoreringen som udgangspunkt for progressionsmålinger. Vi har i stedet valgt at fokusere på de spørgsmål fra spørgeskemaerne, som direkte relaterer sig til familienetværkene, og som derfor kan anvendes til at sige noget om familiernes udbytte af at deltage i familienetværkene. Det drejer sig om følgende spørgsmål:

Tabel 8: Oversigt over spørgsmål fra spørgeskemaerne som anvendes i rapporten

Spørgsmål fra spørgeskemaet til voksne	Spørgsmål fra spørgeskemaet til børn
Jeg kan godt lide at komme i familienetværket	Kan du lide at komme i familienetværket?
Jeg føler, at jeg bliver lyttet til i familienetværket	Synes du, de voksne i familienetværket lytter til dig, hvis du har spørgsmål eller vil fortælle noget?
Familienetværket har hjulpet mig til at få nye venner og/eller gode bekendte	Har du fået venner i familienetværket?
Mit barn/mine børn kan godt lide at komme i familienetværket	

Spørgsmålene er anvendt igennem rapporten til at supplere og understøtte de kvalitative data. Udover simple frekvensvisninger er spørgsmålene også analyseret i krydstabuleringer med relevante data om netværkenes kontekst udfyldt i et spørgeskema til aktivitetslederne (se nedenstående afsnit, *Data fra aktivitetsledere*). Det drejer sig om følgende variable:

Tabel 9: Variable fra aktivitetslederdata, som er anvendt i krydstabulering med spørgsmålene fra monitoreringsdata

Variabel fra data fra aktivitetsledere	Kategorier i variablene
Hvor hyppigt familienetværket mødes	Flere gange om ugen, flere gange om måneden, en gang om måneden, ca. hver halve år.
Antallet af frivillige i familienetværket	1-5 frivillige, 6-10 frivillige, mere end 10 frivillige
Antallet af deltagere i familienetværket	1-20 deltagere, 20-30 deltagere, 30-40 deltagere, mere end 40 deltagere
Hvorvidt de frivillige har deltaget i kurset Medmenneskelighed i praksis	Ja, nej
Om aktivitetslederen vurderer at antallet af frivillige stemmer overens med behovet i familienetværket	Antallet stemmer overens med behovet, vi mangler frivillige
Inddragelse af deltagerne i familienetværkets aktiviteter*	Lav grad af inddragelse, mellem grad af inddragelse, høj grad af inddragelse
Familienetværksfokus*	Netværk med primært fokus op hhv. læringslementer, brobyggende elementer eller sociale elementer.

*Disse to variable indgår ikke i spørgeskemaet til aktivitetslederne, men er konstrueret af evaluatoren på baggrund af data fra aktivitetslederne. Se mere i afsnittet *Data fra aktivitetslederne*.

I langt de fleste krydstabuleringer har der ikke været tilstrækkeligt med data i hver celle, til at vi har kunnet lave statistiske tests. Enkelte krydstabuleringer er dog lavet med en χ^2 -test, hvor signifikansniveauet er at finde i bunden af figuren.

Det har desværre ikke været relevant at anvende flere end disse fire spørgsmål fra spørgeskemaet til de voksne og tre spørgsmål i spørgeskemaet til børn i takt med, at det ikke er muligt at gennemføre progressionsmålingerne. En fyldestgørende oversigt over deltagerne besvarelser på samtlige spørgsmål i spørgeskemaerne fremgår af bilag 1.

7.2.2 Data fra aktivitetsledere

Blandt tilgængelig data om netværkene hører også de kvantitative data, der er indsamlet blandt aktivitetslederne, også kaldet kontekstdata i midtvejsevalueringen. Til midtvejsevalueringen i 2015 var der kun data om 23 netværk, mens der i 2016 er indsamlet data om 47 netværk, hvoraf det ene, Røde Kors Hovedstaden, inkluderer fire lokalafdelinger (Nørrebro, Frederiksberg, Tårnby og Sydhavnen).

Kontekstdata indeholder bl.a. informationer om antal frivillige og antal deltagere. Det er vores vurdering, at kontekstdata siden midtvejsevalueringen er forbedret så tilstrækkeligt, at data i denne omgang kan anvendes kvantitativt. Kontekstdata bidrager også med informationer om, hvilke aktiviteter netværkene laver, hvor ofte de mødes, om de frivillige har været på kursus, og hvilke samarbejdspartnere de har. Derudover har aktivitetslederne også svaret på spørgsmål om, hvilke aktiviteter de inddrager familierne i og på hvilke områder, de oplever, at deltagerne har de største økonomiske afsavn.

Kontekstdata er anvendt til at konstruere de kvantitative opdelinger af netværk i de tre netværkstyper. En væsentlig variabel i opdelingerne af netværkene er et indeks, der angiver graden af inddragelse af familienetværkets deltagere. Indekset er konstrueret på baggrund af 11 typer af inddragelse, hvor aktivitetslederne for hver enkelt type inddragelse har svaret, om de inddrager familierne *altid*, *næsten altid*, *sommetider*, *sjældent* eller *aldrig*. For hver type inddragelse kan netværket derfor score 1-5. Indekset er en samlet score på alle 11 typer inddragelse, hvorfor netværket samlet kan score 11-55. Den samlede score opdeles i tre kategorier: lav inddragelse (11-28), mellemhøj inddragelse (29-40) og høj inddragelse (41-55).

Inddragelse af familierne	Score
Planlægning af menu	Lav inddragelse (11-28)
Madlavning	
Opvask	
Oprydning	
Indkøb	Mellemhøj inddragelse (29-40)
Samkørselsordninger	
Planlægning af aktiviteter	Høj inddragelse (41-55).
Igangsætning af fælles aktiviteter	
Igangsætning af aktiviteter for børnene	
Deltagelse i aktiviteter med børnene	
Opplytning ved særlige arrangementer	

Kilde: Oxford Research 2017

Et netværket er kategoriseret som havende primært fokus på læringsselementer, hvis der er høj inddragelse *eller* mellemhøj inddragelse samtidig med, at mindst to af følgende kriterier er opfyldt: de har afholdt temaaften, de laver lektiehjælp eller de frivillige har været på kursus. I alt 15 netværk er kategoriseret som netværk med primært fokus på læringsselementer. Netværk med fokus på brobyggende elementer består af de netværk, som angiver, at de enten arbejder med bisidder eller familieven, og som samtidig bruger økonomisk hjælp til familierne. I alt 9 netværk er kategoriseret som netværk med primært fokus på brobyggende elementer. Et enkelt netværk kunne være i begge ovenstående kategorier, og det er blevet kategoriseret som læringsnetværk.

Netværk med primært fokus på sociale elementer er de netværk, som primært er fokuseret på at være et pusterum for familierne. Da vi, som tidligere nævnt, vurderer, at alle netværk har dette fokus, har vi kategoriseret alle de resterende netværk som netværk med primært fokus på sociale elementer. Der er i alt 23 familienetværk i denne gruppe.

Med ovenstående kategorisering fordeler netværkene sig således på de tre typer²³:

Tabel 10: Kategorisering af familienetværk ud fra primært fokus ifm kvantitative analyser

Netværk med primært fokus på:	Antal	Procent
Læringselementer	15	32%
Brobyggende elementer	9	19%
Sociale elementer	23	49%
Total	47	100%

Kilde: Oxford Research 2017

Udover opdelingen af netværk i de tre typer er informationerne fra kontekstdata også anvendt til de generelle beskrivelser af netværkene samt relevante krydstabuleringer, der kan sige noget om sammenhænge mellem forskellige betydende variable i netværkene. I langt de fleste krydstabuleringer har der ikke været tilstrækkeligt med data i hver celle til, at vi har kunnet lave statistiske tests. Enkelte krydstabuleringer er dog lavet med en χ^2 -test, hvor signifikansniveauet er at finde i bunden af figuren.

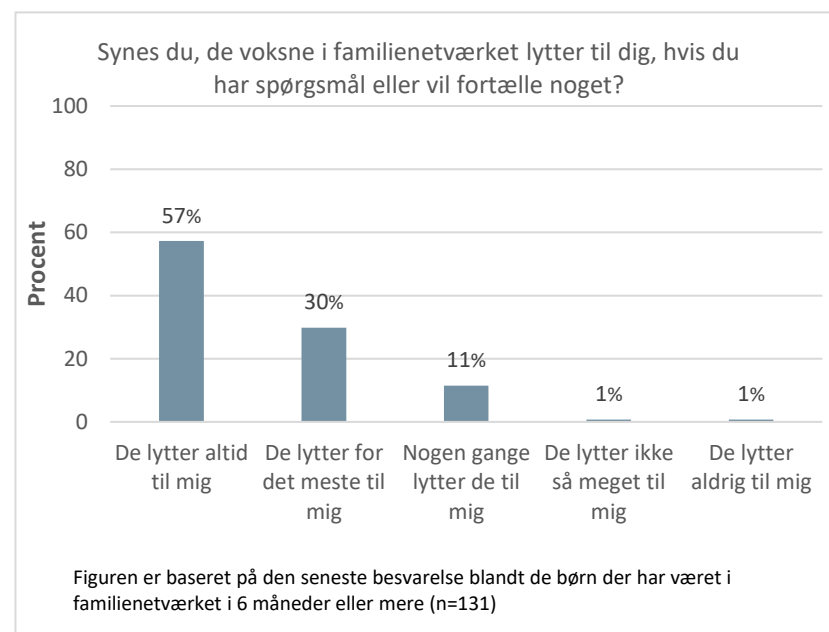
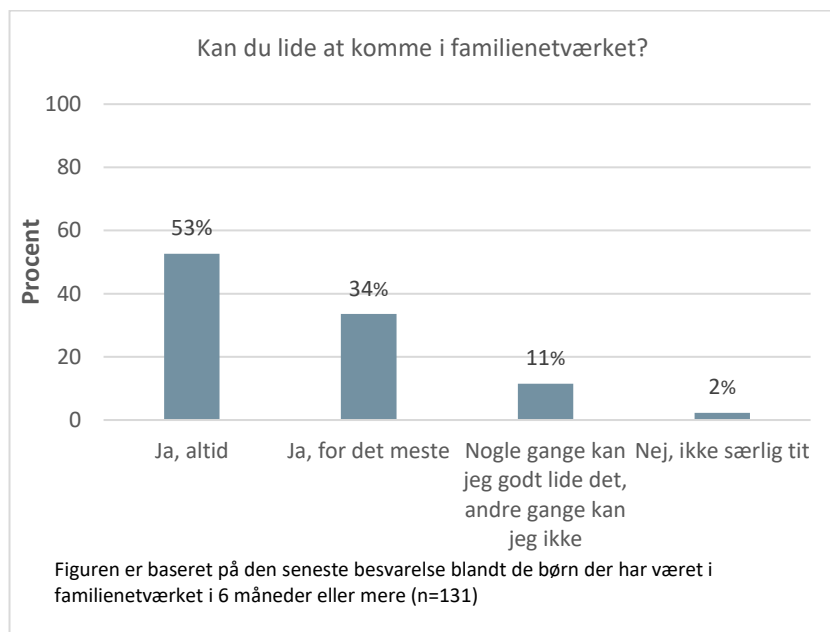
²³ Ét enkelt netværk placerer sig i både i netværkstypen læringsnetværk og brobyggende netværk. Dette netværk er blevet kategoriseret som et læringsnetværk.

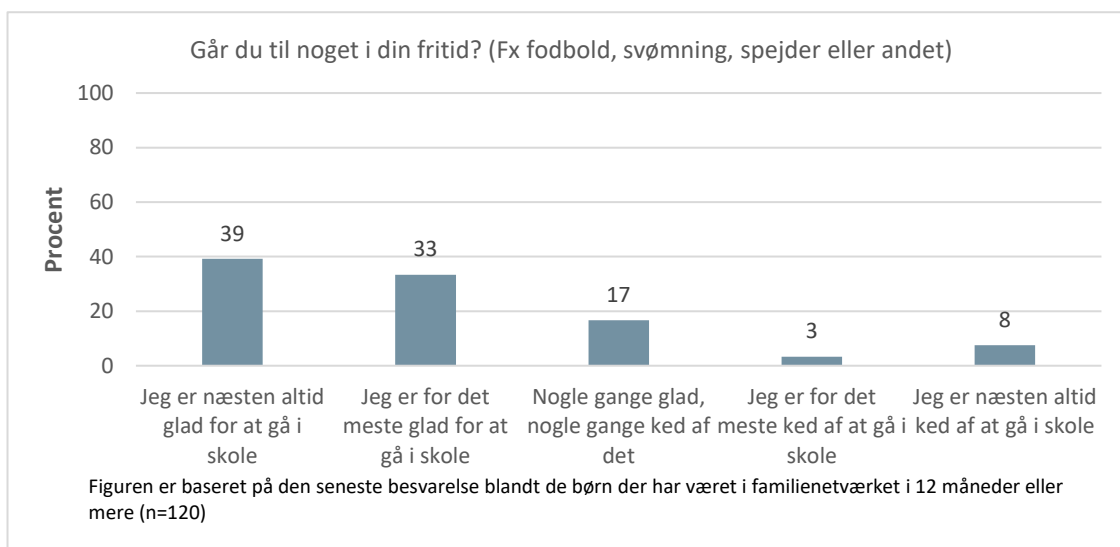
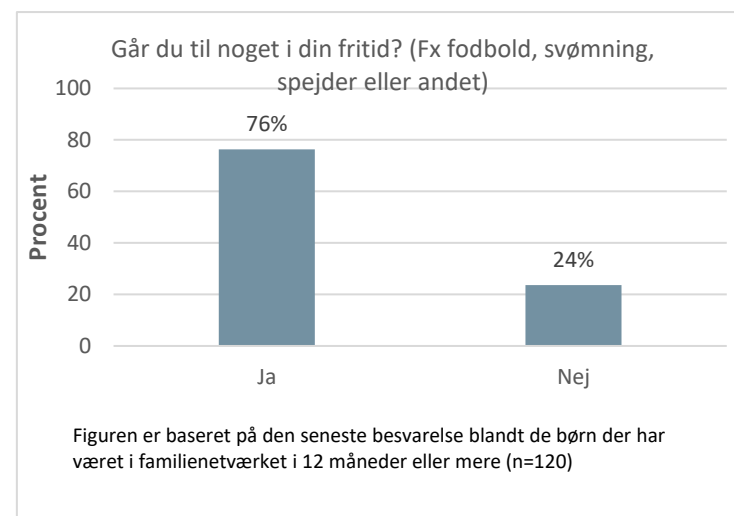
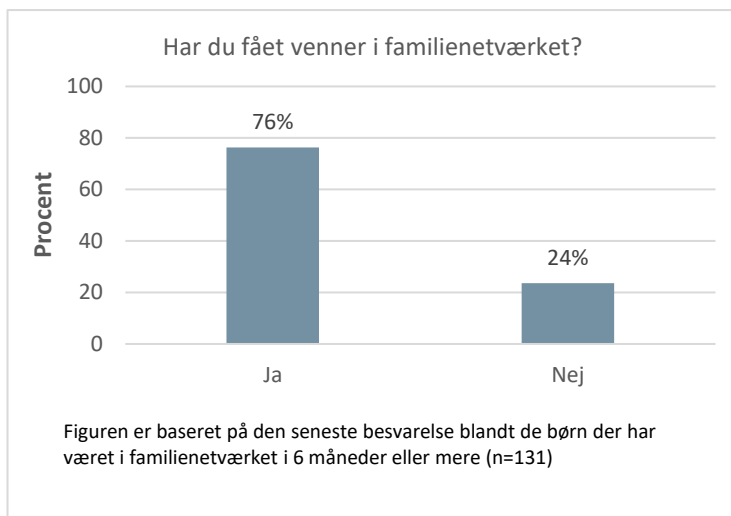
8. Bilag

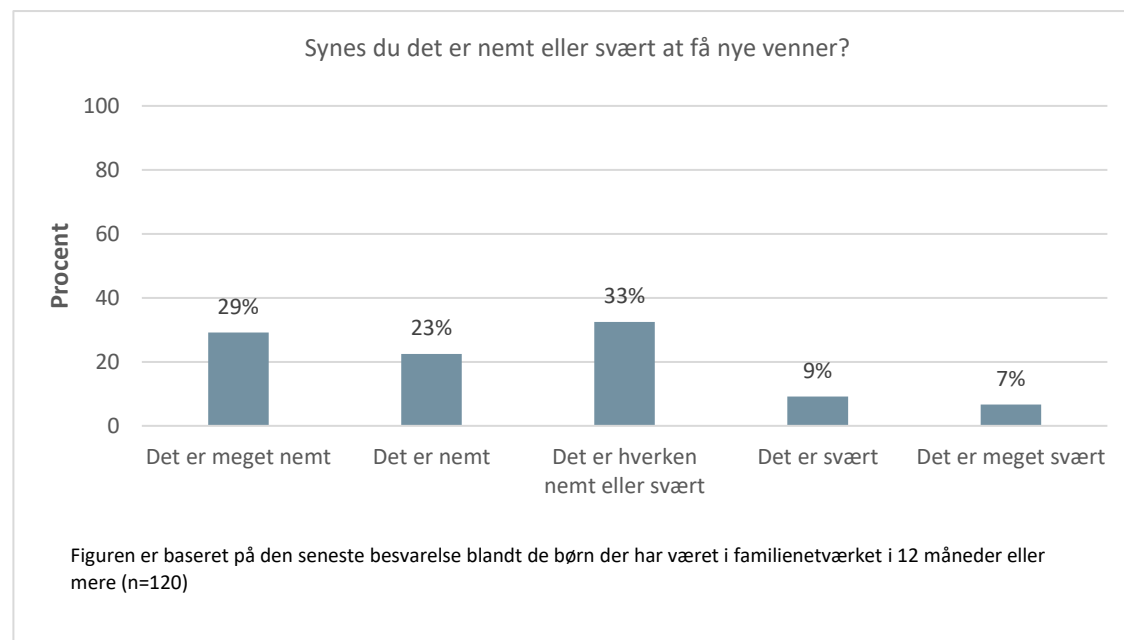
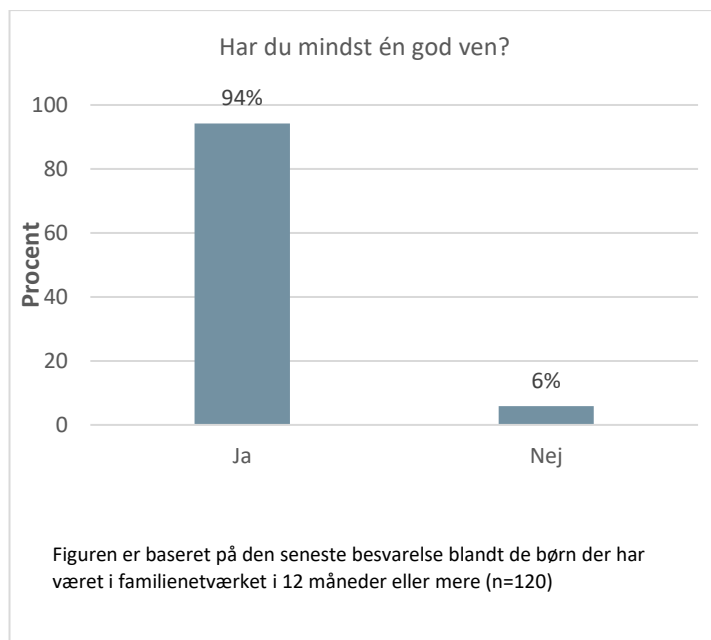
8.1 BILAG 1: OVERSIGT OVER MONITORERINGSSPØRGSMÅL

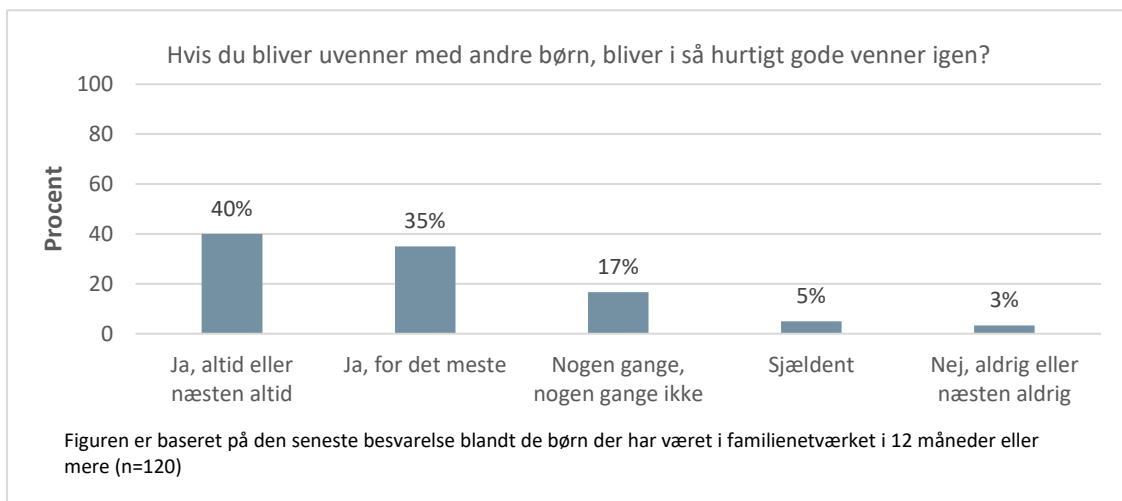
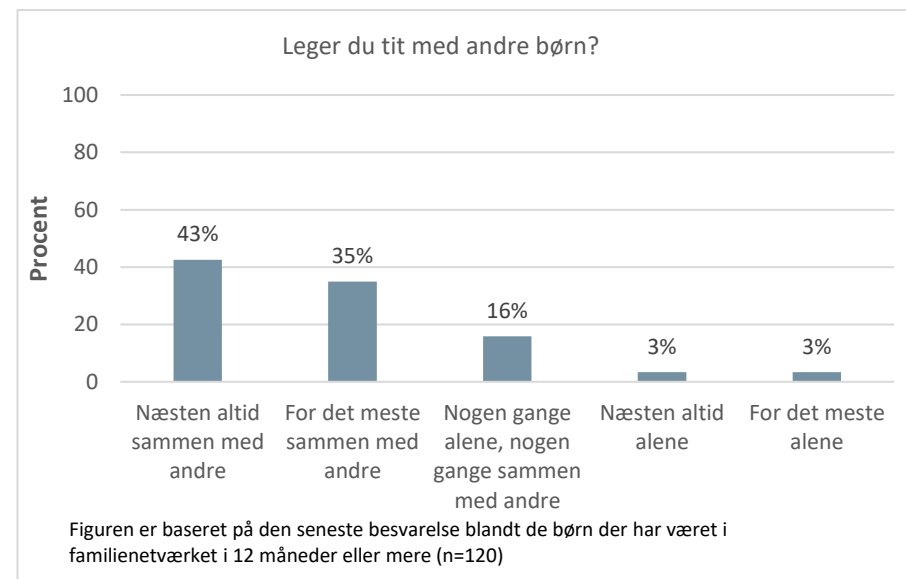
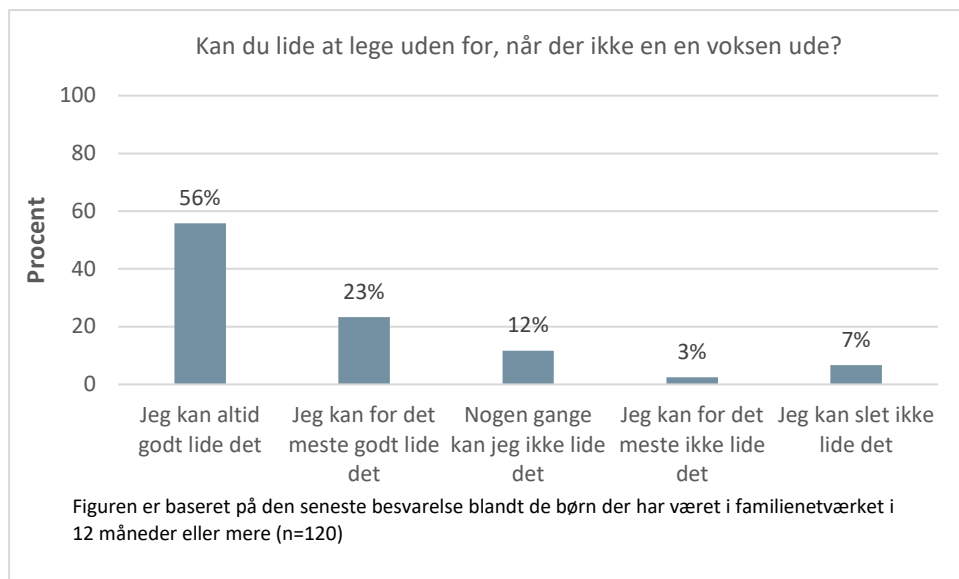
I følgende bilag er besvarelserne på monitorerings spørgsmål for både forældre og børn angivet. Figurene er baseret på respondenternes seneste besvarelser blandt de respondenter, der har været i familienetværket i 6 måneder eller mere eller i 12 måneder eller mere, hvilket er angivet nederst i hver figur.

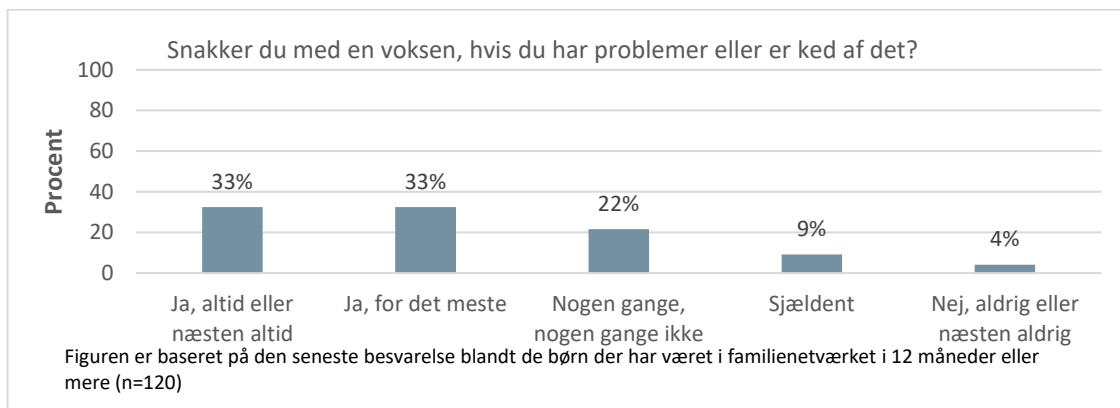
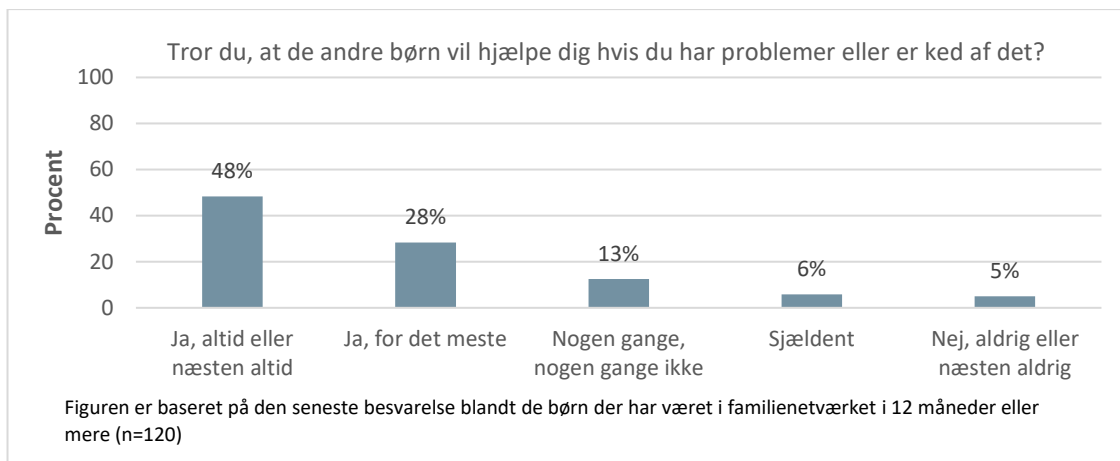
8.1.1 Børn

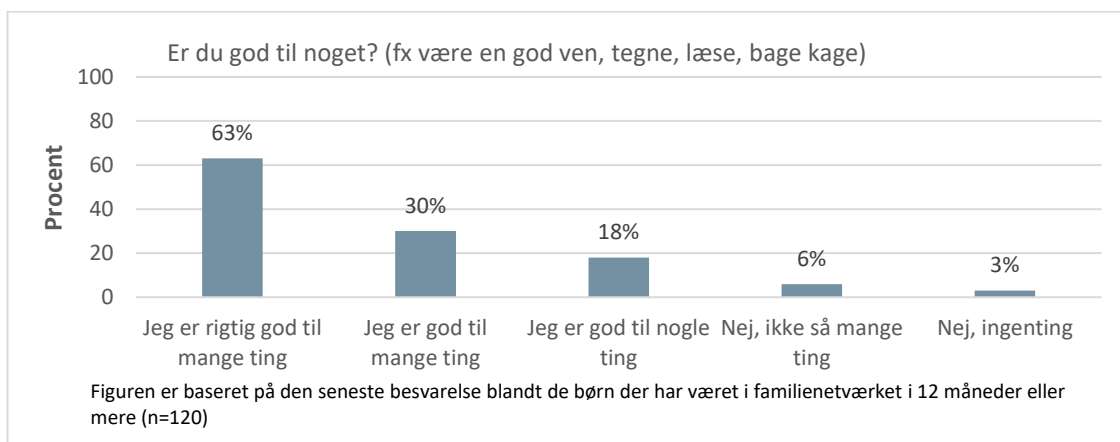
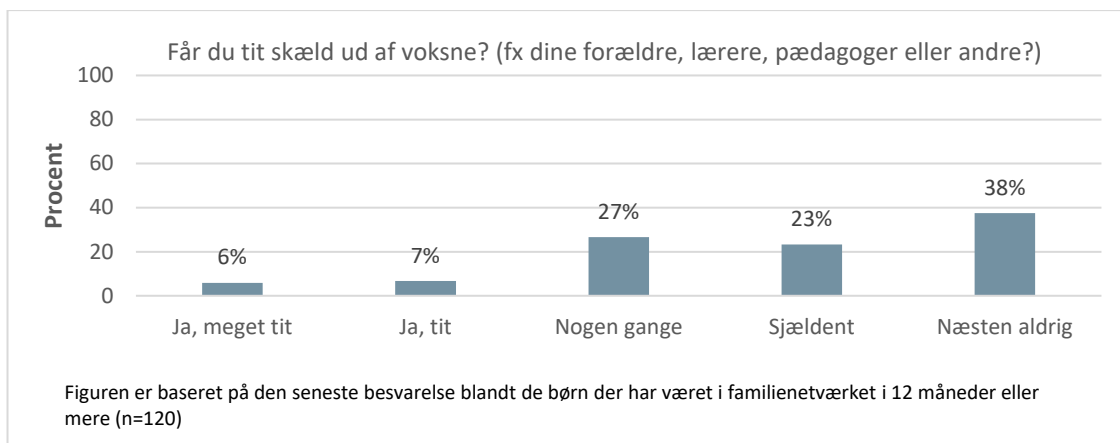

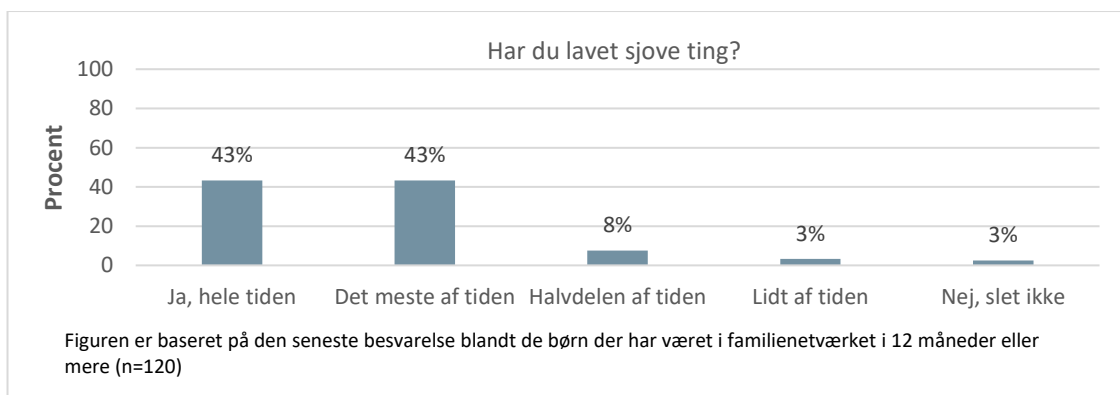
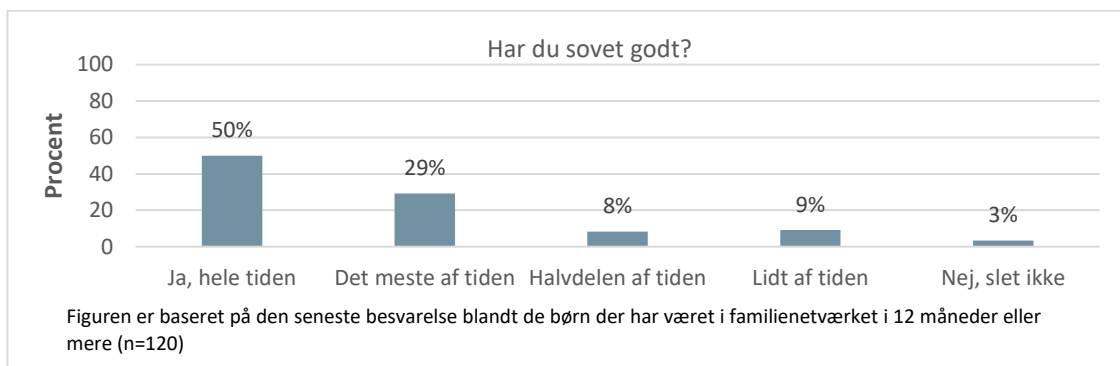
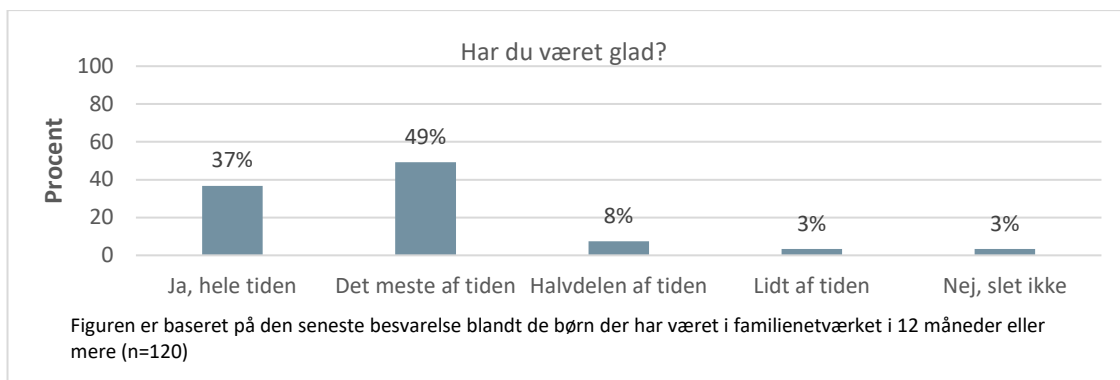

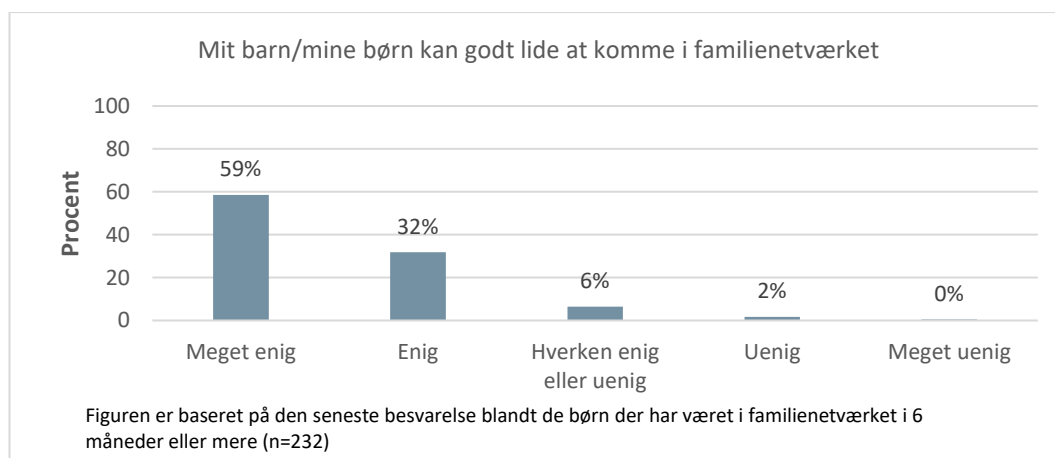
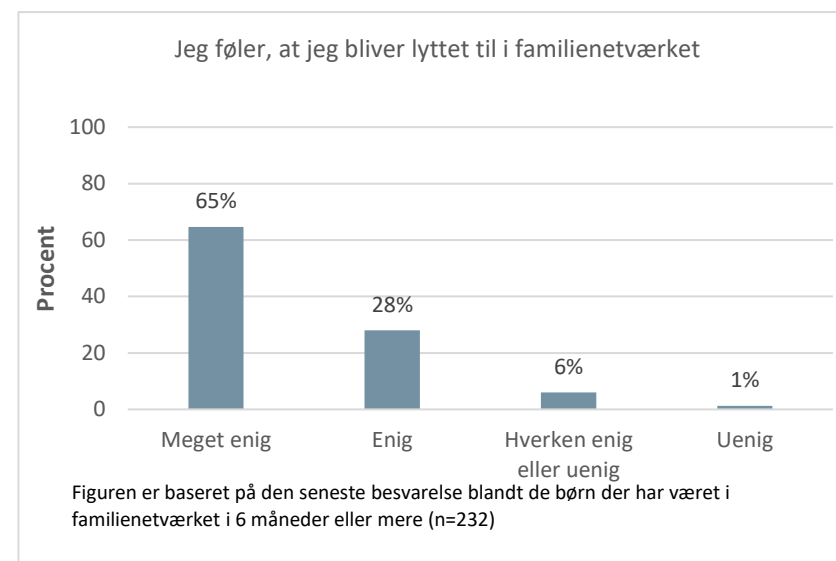
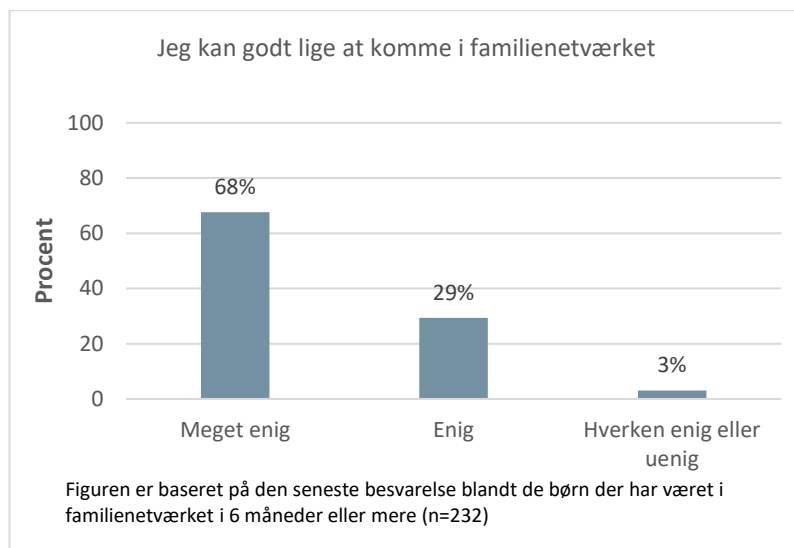

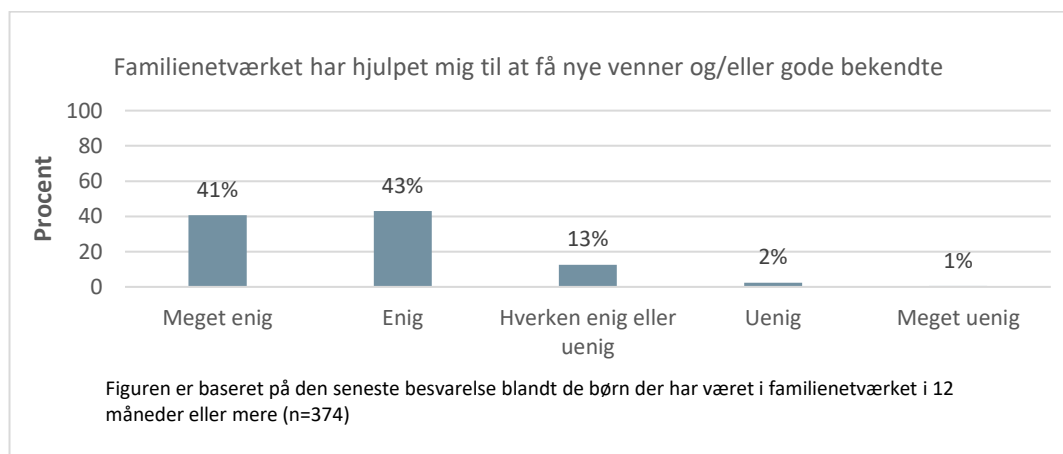
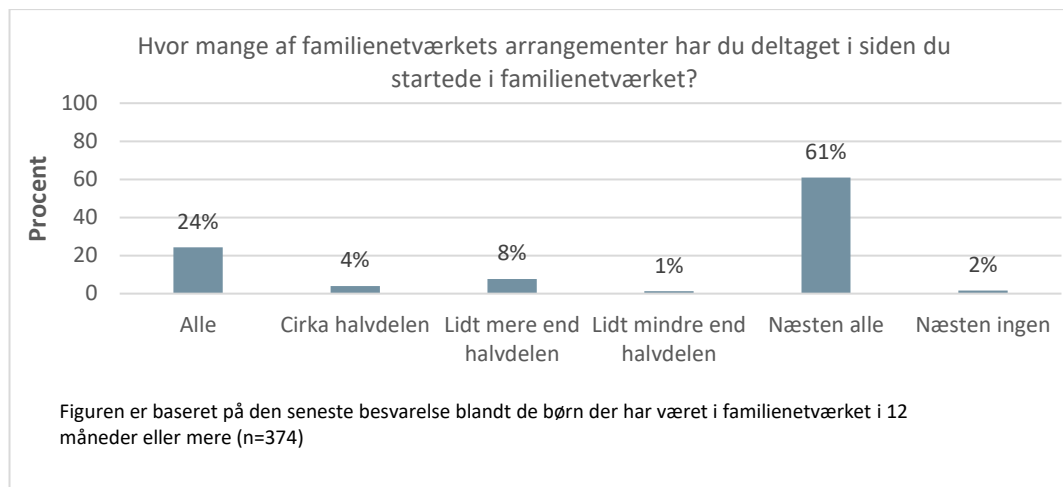

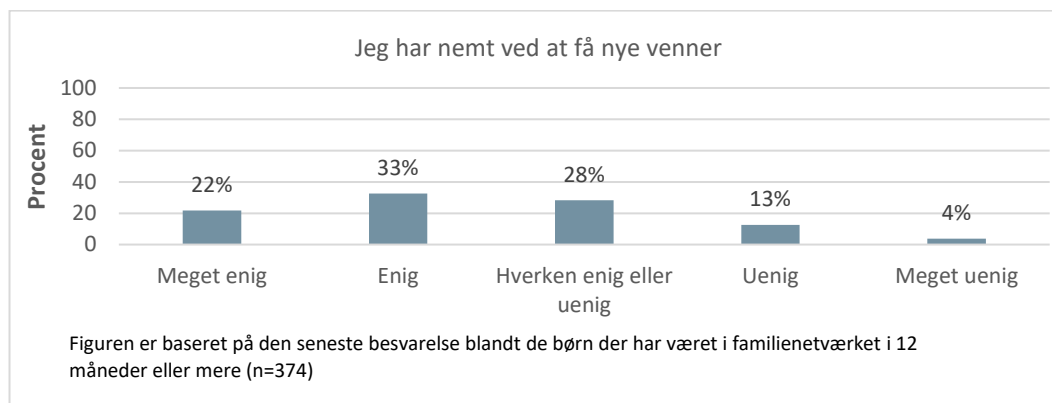
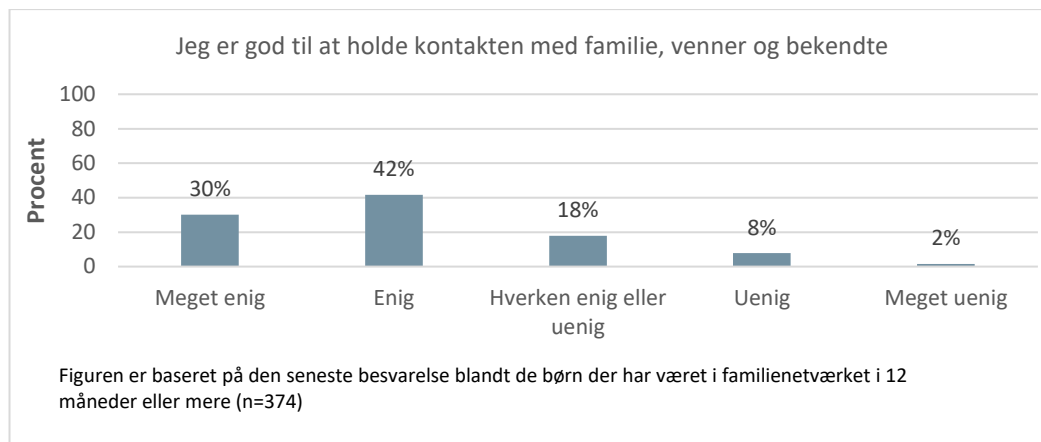

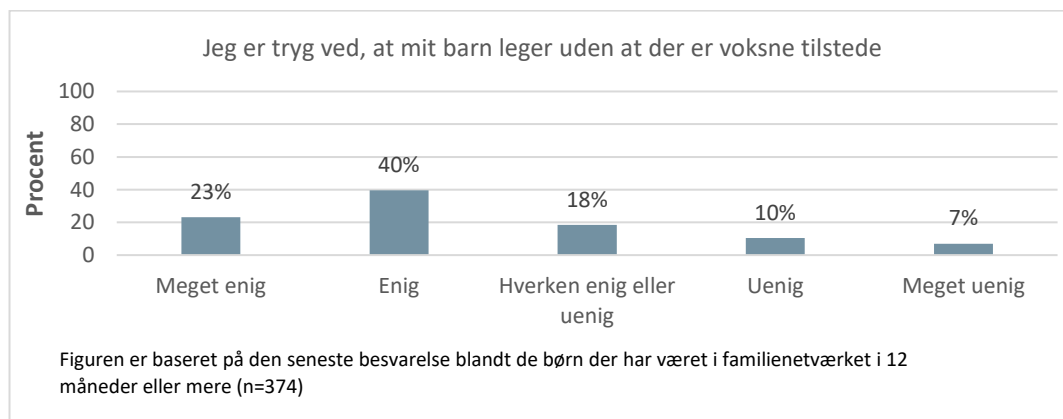
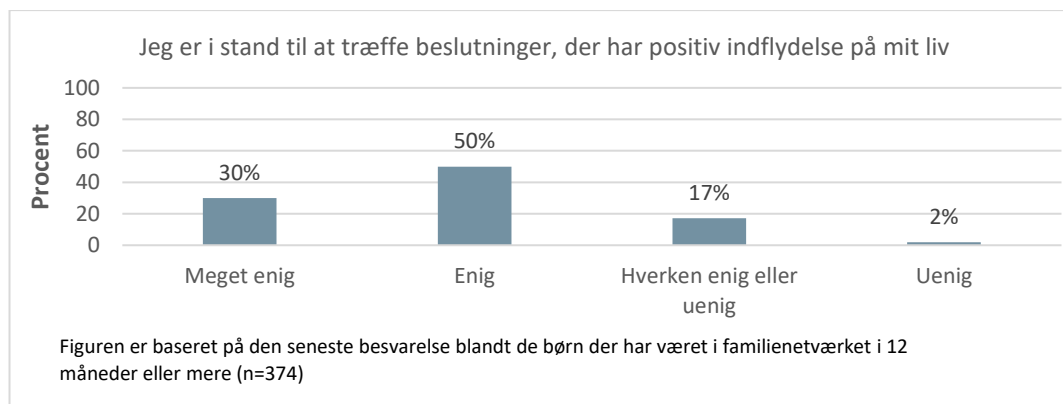

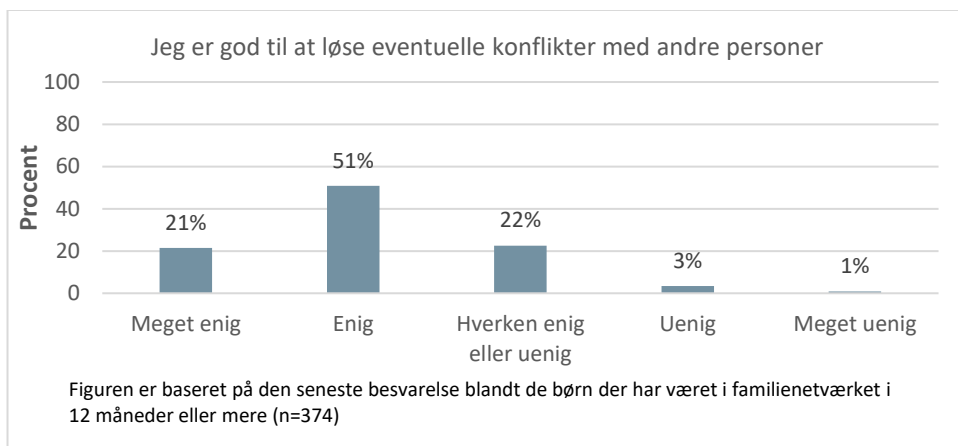
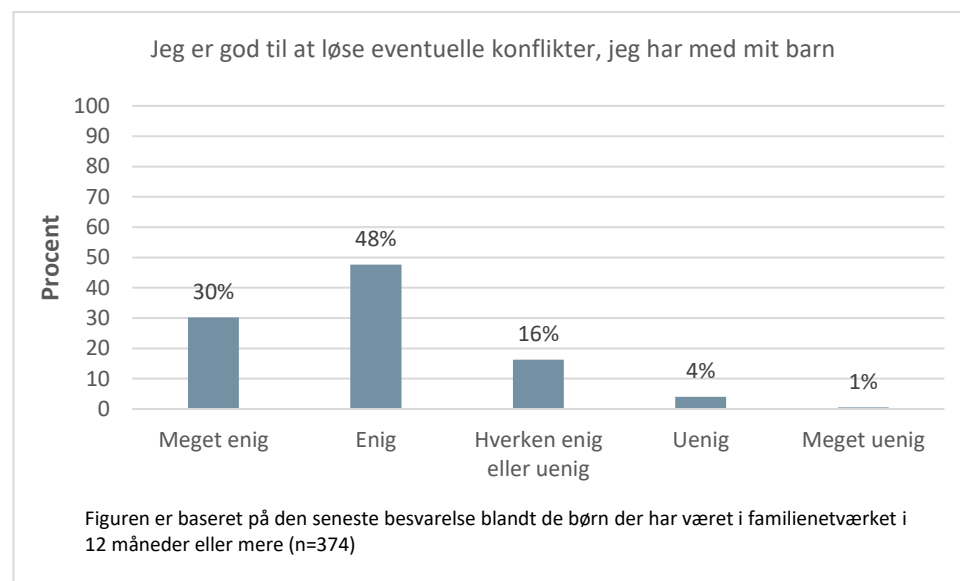
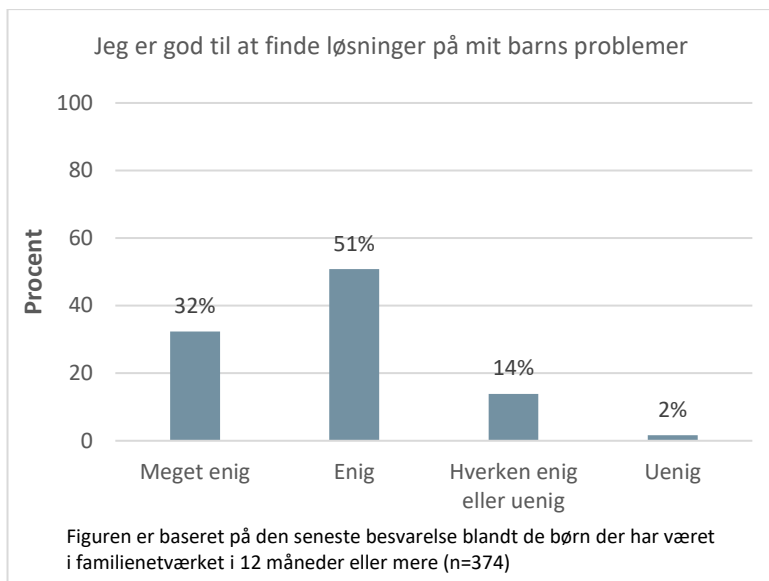
8.1.2 Forældre

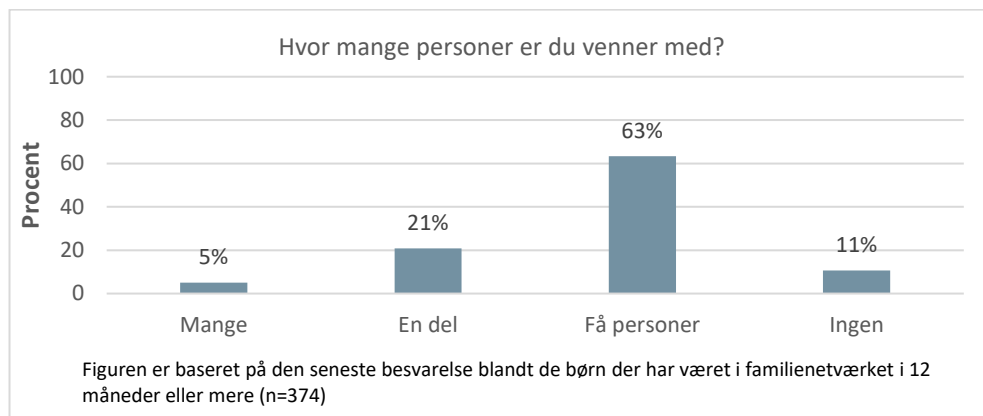
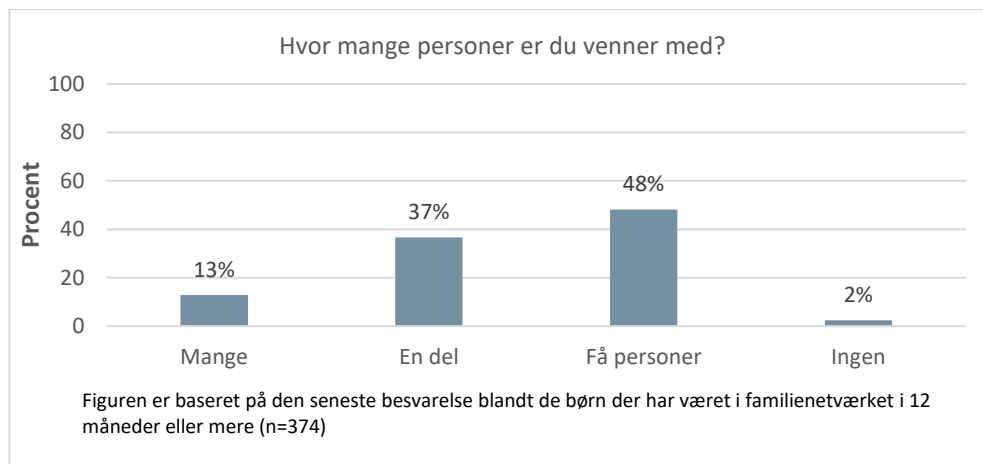

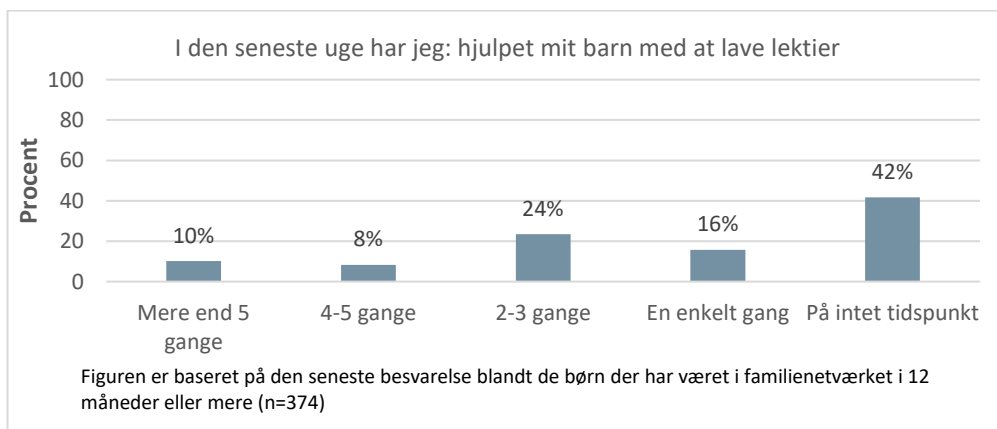
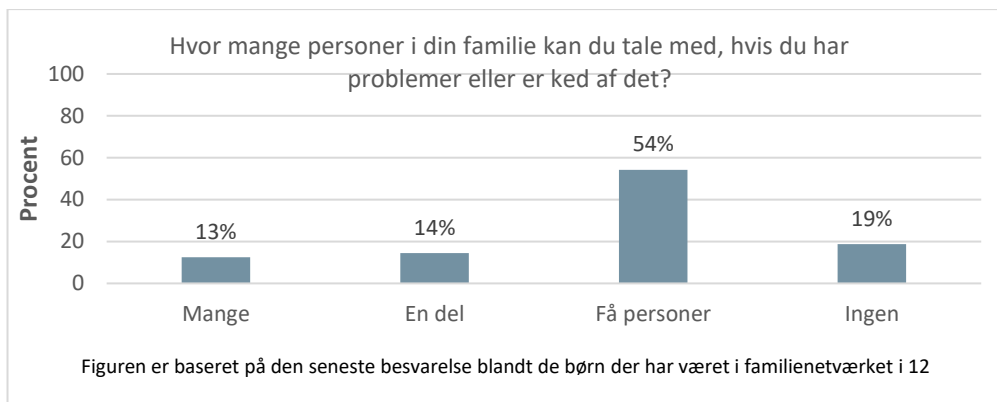

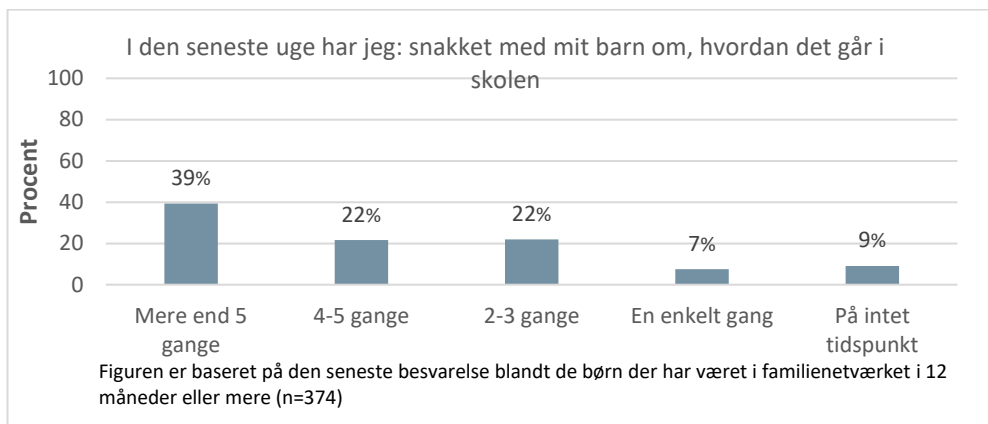
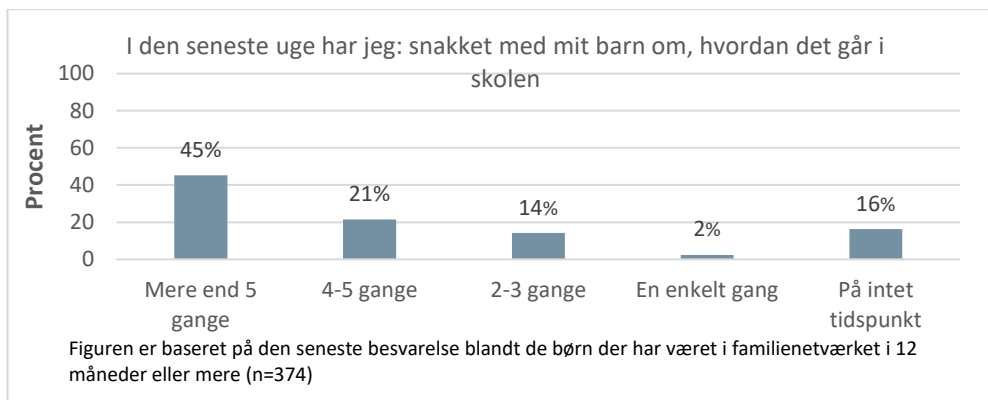

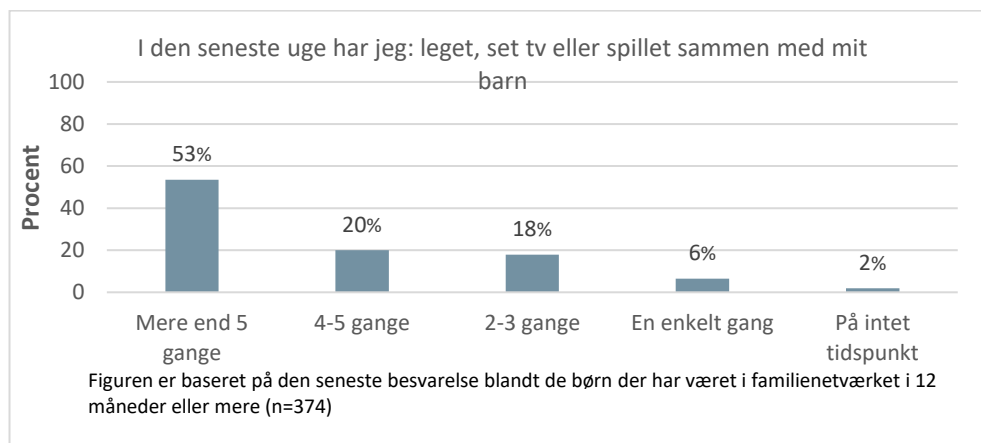
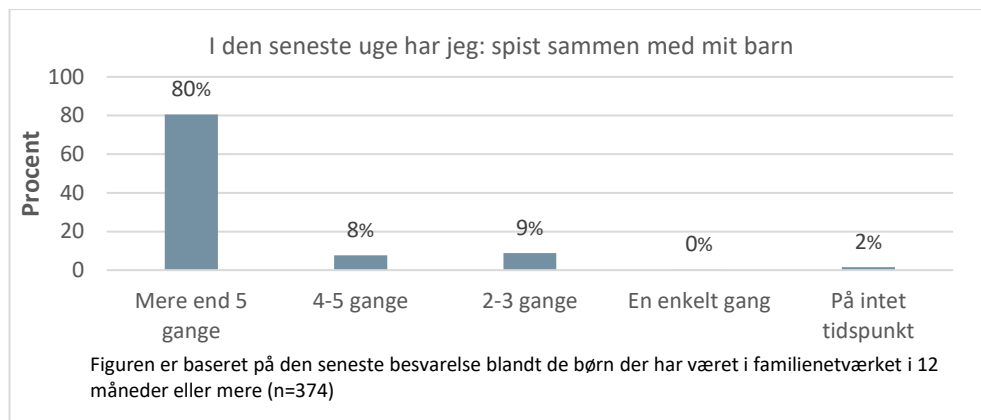

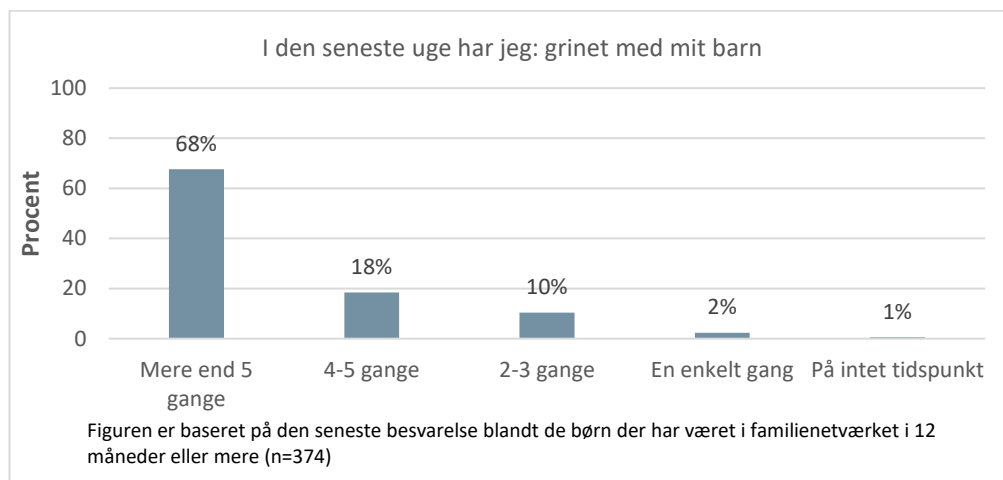
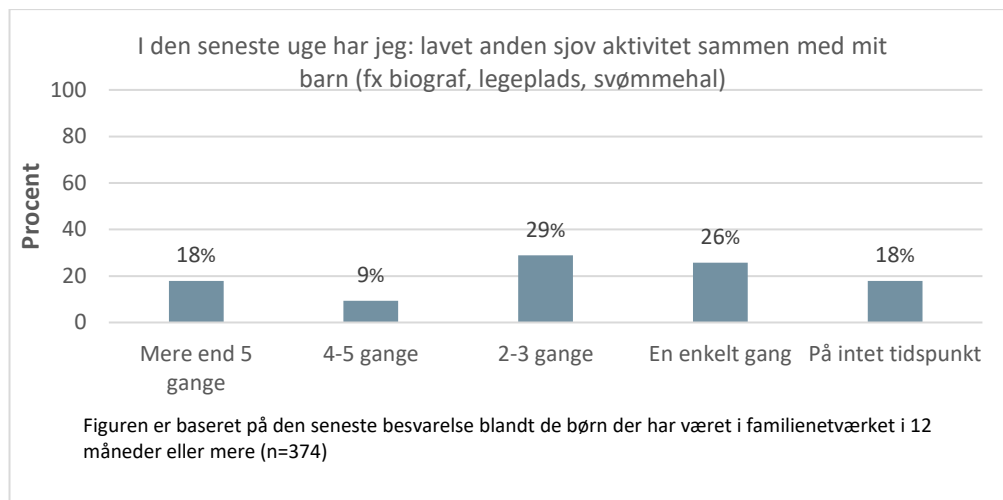

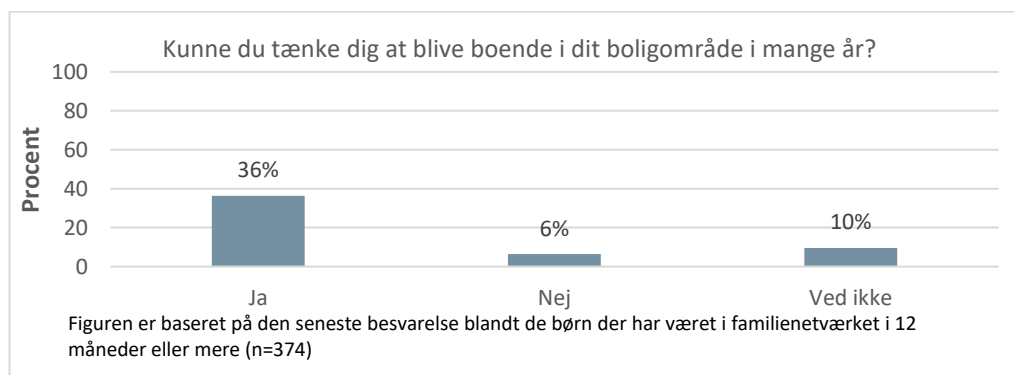
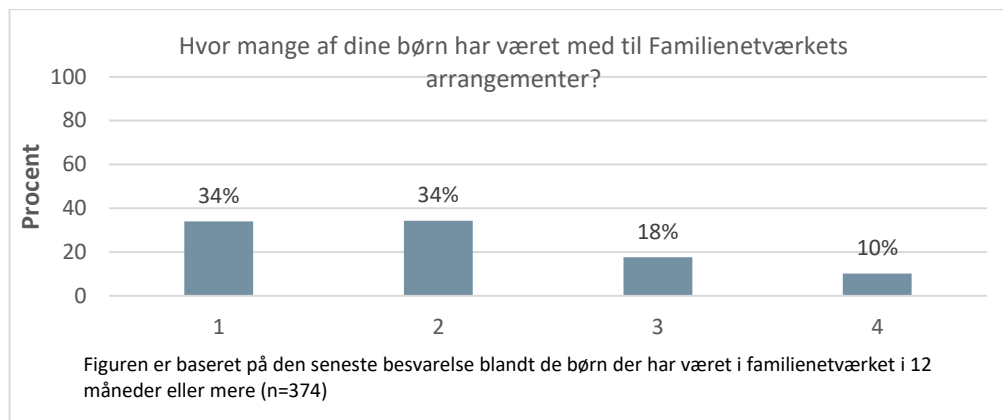

8.2 BILAG 2: OVERSIGT – SUCCESKRITERIER, VIRKNING, INDIKATORER & SPØRGSMÅL

Succeskriterier	Resultater og virkning virkning	Indikatorer	Spørgsmål (rød=børneskema; blå=forældreskema)
<ul style="list-style-type: none"> • Min. 50 % af forældre og børn deltager i mere end halvdelen af familienetværkets aktiviteter efter 12 måneders tilknytning til familienetværket. • Min. 90 % af forældre og børn oplever glæde ved at komme i familienetværket efter 6 måneders tilknytning. • Min. 90 % oplever, at de bliver lyttet til i familienetværket efter 6 måneders tilknytning til familienetværket. 	Tilfredshed/glæde ved deltagelse i familienetværket	Familierne møder op til netværkets aktiviteter	- Hvor mange af familienetværkets arrangementer har du deltaget i siden tilmelding?
		Børn og forældre udtrykker glæde ved at deltage	<ul style="list-style-type: none"> - Jeg kan godt lide at komme i familienetværket - Familienetværket har hjulpet mig til at få nye venner og/eller gode bekendtskaber - Mit barn/mine børn kan godt lide at komme i familienetværket - Kan du lide at komme i familienetværket?
		Børn og forældre udtrykker tillid til de frivillige	<ul style="list-style-type: none"> - Jeg føler, at jeg bliver lyttet til i familienetværket - Synes du, de voksne i familienetværket lytter til dig, hvis du har spørgsmål eller vil fortælle noget?

Succeskriterier	Resultater og virkning	Indikatorer	Spørgsmål (rød=børneskema; blå=forældreskema)
<ul style="list-style-type: none"> • Min. 90 % af forældre og børn har efter 12 måneders tilknytning til familienetværket fået nye venner/gode bekendtskaber i familienetværket. • Monitoreringen viser en positiv udvikling blandt forældre i forhold til kontakten til familie og omgangskreds. (Antagelse: De har ingen eller få relationer) • Monitoreringen viser overordnet en positiv tendens i andelen af forældre, der laver aktiviteter med deres børn efter 12 måneders tilknytning til familienetværket. (Antagelse: De laver få aktiviteter med deres børn) 	<p>Forældrene får flere ressourcer til at støtte deres børn</p> <p>Børnene får flere venner</p> <p>(Mindre social isolation/større socialt netværk)</p>	<p>Forældre laver aktiviteter med deres barn/børn</p> <p>Forældrene (og børn) oplever, at de får et større netværk</p>	<ul style="list-style-type: none"> - I den seneste uge har jeg hjulpet mit barn med at lave lektier - I den seneste uge har jeg snakket med mit barn om, hvordan det går i skolen - I den seneste uge har jeg snakket med mit barn om, hans/hendes venner - I den seneste uge har jeg spist sammen med mit barn - I den seneste uge har jeg leget, set tv eller spillet med mit barn - I den seneste uge har jeg lavet anden sjov aktivitet sammen med mit barn (fx biograf, legeplads, svømmehal) - I den seneste uge har jeg grinet med mit barn - Familienetværket har hjulpet mig til at få nye venner og/eller gode bekendtskaber - Hvor mange personer er du venner med? - Jeg har nemt ved at få nye venner - Jeg er god til at holde kontakten med familie, venner og bekendte - Hvor mange personer uden for din familie kan du tale med, hvis du har problemer eller er ked af det? - Hvor mange personer i din familie kan du tale med, hvis du har problemer eller er ked af det? - Har du fået venner fra familienetværket?

Succeskriterier	Resultater og virkning	Indikatorer	Spørgsmål (rød=børneskema; blå=forældreskema)
<ul style="list-style-type: none"> • Monitoreringen viser, at familierne bliver bedre til at håndtere interne konflikter. (Antagelse: De har vanskeligt ved at konfliktløse, når de starter i netværket) 	<p>Familien bliver bedre til at håndtere interne konflikter</p> <p>Forældre laver aktiviteter med deres børn</p>	Børnene oplever mindre skæl-ud	- Får du tit skæld ud af voksne? (Fx dine forældre, lærere eller andre)?
		De bliver bedre til at løse konflikter	- (Snakker du med en voksen, hvis du har problemer eller er ked af det?) - Jeg er god til at finde løsninger på mit barns problemer - Jeg er god til at løse eventuelle konflikter, jeg har med mit barn
		De laver flere sjove aktiviteter sammen	- I den seneste uge har jeg leget, set tv eller spillet med mit barn - I den seneste uge har jeg lavet anden sjov aktivitet sammen med mit barn (fx biograf, legeplads, svømmehal) - I den seneste uge har jeg grinet med mit barn

Succeskriterier	Virkning	Indikatorer	Spørgsmål (rød=børneskema; blå=forældreskema)
<ul style="list-style-type: none"> Min. 80 % af børnene oplever at de efter 12 måneders tilknytning ”er gode til noget” <i>(Dette skal evt. justeres, når vi kender baseline)</i> Monitoreringen viser en overordnet en positiv tendens i udviklingen i børnenes trivsel efter 12 måneders tilknytning til familienetværket. 	<p>Øget selvværd og selvtillid</p> <p>Øget trivsel hos børnene</p>	Børnene oplever, at de har kompetencer (og føler glæde?) inden for specifikke interesseområder	- Er du god til noget? (fx være en god ven, tegne, læse, bage kage osv.)
		Forældrene oplever, at de har mulighed og evner til at forbedre deres livssituation (Antagelse: Det smitter positivt af på børnene)	- Jeg er i stand til at træffe beslutninger, der har positiv indflydelse på mit liv - Jeg har nemt ved at få nye venner
		Børn (og forældre) har positiv vurdering af deres (børnenes) generelle trivsel	- Hvordan har du haft det de sidste 2 uger? Har du været glad? Har du sovet godt? Har du lavet mange sjove ting? - Hvordan har du det med at gå i skole? - Mit barn er ofte glad

Succeskriterier	Virkning	Indikatorer	Spørgsmål (rød=børneskema; blå=forældreskema)
<ul style="list-style-type: none"> 60 % af børnene deltager efter 12 måneders tilknytning til familienetværket aktivt i det lokale foreningsliv. <i>(I det tilfælde hvor første måling viser, at andelen af børn, der deltager i fritidsaktiviteter er meget lav, tilretter vi succeskriteriet, så det bliver realistisk. Vi kan ikke vide hvor mange der i forvejen deltager i fritidsaktiviteter, det har vi brug for at vide først.)</i> 90 % af børnene skal efter 12 måneder angive, at de har mindst én god ven. <i>(Dette skal evt. justeres, når vi kender baseline)</i> Monitoreringen viser overordnet en positiv tendens i børnenes tryghed ved lokalområdet (både børn og voksnes svar) efter 12 måneders tilknytning til familienetværket. 	<p>Øget socialt netværk</p> <p>Øget adgang til social kapital</p> <p>Øget trivsel hos børnene</p> <p>Øget tillid</p>	Børnene deltager i højere grad i organiserede fritidsaktiviteter	- Går du til noget i din fritid?
		Både børn og forældre får et større netværk	<ul style="list-style-type: none"> Har du mindst én god ven Har du fået venner fra familienetværket? Leger du tit alene eller leger du sammen med andre børn? Familienetværket har hjulpet mig til at få nye venner og/eller gode bekendtskaber
		Både børn og forældre oplever tryghed for børnene i lokalområdet (og har kontakt til naboer, andre børn i området mv.)	<ul style="list-style-type: none"> Kan du lide at lege uden for, når der ikke er en voksen ude? Jeg er tryk ved, at mit barn leger uden der er voksne tilstede Mit barn leger ofte med andre børn (hjemme hos os) Mit barn leger ofte med andre børn (hjemme hos andre eller udenfor)

8.3 BILAG 3: KODELISTE

Kode	Evt. forklaring
Formål	Hvad ser de som formålet med familienetværket, fx pusterum, udvikling mv
Organisering	
Forskelle/ligheder	Om forskelligheder og ligheder mellem netværk. Der hvor de fx sammenligner sig med andre, eller konsulenterne beskriver
Aktiviteter	Hvilke aktiviteter laver de
Læringsaktiviteter	Fx lektiehjælp, samarbejde med biblio, psykosociale lege, foredrag. Hvis det er noget de gør bevidst for at styrke en form for læring.
Hjælpeaktiviteter	Hjælper familierne konkret
Sociale aktiviteter	Aktiviteter der primært handler om det sociale
Økonomisk støtte	Økonomisk støtte til familierne, også i form af naturalier, fx de frivillige, der har tøj med
Hvor ofte	
Hvor	Også noget om faciliteter

Frirum vs læring	Om tilgange bærer præg af det ene eller det andet. Konsulenterne snakker en del om denne differentiering.
Andet praktisk	Fx finansiering af netværket
De frivillige	
Typer af frivillige	Om hvem de er
Motivation	Både for at starte op og for at blive
Mængden af frivillige	
Planlægning	Fx hvornår og hvordan koordinerer de frivillige, mødes de, hvor meget tid bruger de
Kursus	Om kurset MIP, erfaringer, hvorfor/hvorfor ikke og hvordan de har brugt det (også dem der ikke har været på det)
Friv oplevelse	Hvad synes de frivillige om at være der?
Andet vedr. frivillige	
Familierne	
Familietyper	Fx sammensætning (mor, far, antal børn), grad af udsathed

Deltagelse	Hvordan deltager familierne
Rekruttering	Også screening
Oplevelse	Familiernes oplevelse – hvad synes de om det?
Hvordan foregår familienetværket?	
Relation famfriv	Relationen mellem de frivillige og familierne
Relationer fam	Relationen mellem familierne
Samarbejde	Samarbejde med andre aktører, formelt eller uformelt
Brobygning	Eksempler på brobygning til andre instanser, fx hvis de frivillige hjælper med kontakt til offentlige myndigheder
Udvikling	Overvejelser om hvordan man skaber udvikling hos familierne, fx om psykosociale lege
Stemning	Rummelighed, grupperinger, andet som ikke passer ind andre steder
Hæmmere/fremmere	
Hæmmere	Hvad de selv nævner som noget der kan hæmme at netværkene når deres formål

Fremmere	Hvad de selv nævner som noget der kan fremme at netværkene når deres formål
Udbytte	
Sociale relationer	Har de fået relationer med hinanden eller andre, også om dybde, varighed. Netværk.
Sociale kompetencer	Fx bedre til at snakke med andre, forstå hvordan man begår sig i en måltidssituation, være en familie
Praktiske kompetencer	Fx til at lave mad, købe ind mv
Hygge	Fx pusterum, giver overskud i hverdagen, rart at være, også for børnene
Gode oplevelser	Fx oplevelser, som de ellers ikke ville have haft
Andet udbytte	Fx læring
Andet	
Ændringer	Alle ændringer der er sket siden ca. midtvejsrapporten
Udslusning	Har de planer for udslusning, talt om det eller prøvet det?
Monitoreringssystemet	

Communityindsats
Gode råd

DANMARK

Oxford Research A/S
Falkoner Allé 20
2000 Frederiksberg
Danmark
Tel: (+45) 3369 1369

NORGE

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4610 Kristiansand
Norge
Tel: (+47) 4000 5793

SVERIGE

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
103 93 Stockholm
Sverige
Tel: (+46) 08 240 700

FINLAND

Oxford Research Oy
Helsinki:
Fredrikinkatu 61a, 6krs.
00100 Helsinki, Suomi
www.oxfordresearch.fi

BRUXELLES

Oxford Research
C/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
www.oxfordresearch.eu

LATVIJA

Baltijas Konsultācijas, SIA
Vilandes iela 6-1
LV-1010, Rīga, Latvija
Tel.: (+371) 67338804
info@balticconsulting.com